

Ástandsmat áfangastaða innan friðlýstra svæða
Skýrsla Umhverfisstofnunar
2019

Inngangur

Samkvæmt ákvæðum 79. gr. laga nr. 60/2013 skal Umhverfisstofnun gefa ráðherra árlega skýrslu um ástand náttúruverndarsvæða í umsjá stofnunarinnar. Í þessari skýrslu er að finna mikilvægar upplýsingar er varða ástand friðlýstra svæða en hér er þó einblínt á áfangastaði ferðamanna innan friðlýstu svæðanna. Umhverfisstofnun hefur frá árinu 2010 gefið út skýrslur um ástand friðlýstra svæða og frá sama tíma hefur verið gefinn út listi um svæði í hættu, svokallaður Rauði listi, annað hvert ár.

Nú er í þriðja sinn unnið með verkfæri til að meta ástand áfangastaða innan friðlýstra svæða. Verkfærið var unnið af Umhverfisstofnun en á vordögum 2016 gerði Umhverfisstofnun og Stjórnstöð ferðamanna með sér samning um að fyrrgreindi aðilinn myndi hanna og þróa verkfæri sem nýta mætti til að leggja mat á svæði sem væru undir álagi vegna gestasóknar. Áhersla er lögð á að verkfærið leggi hlutlægt mat á verndarsvæði, sé samanburðarhæft milli svæða og gefi til kynna hvort ástand svæða fari batnandi eða versnandi milli ára. Þrjú meginþættir (skipulag, innviðir og verðmæti) eru metnir til að byrja með en bæta má við nýjum meginþáttum og fella þætti út eftir því hvernig verkfærið þróast. Verkfærið sem hér fylgir er því enn í þróun og verður það sennilega komandi ár.

Í þessari skýrslu er að finna ástandsmat 106 áfangastaða innan friðlýstra svæða.

Skipulag skýrslunnar er þannig að fremst er matseinkunn allra metinna svæða. Þeim er raðað eftir stafrófsröð innan hvers landshluta. Þar á eftir er kafli þar sem farið er annars vegar yfir svæði í hættu en hins vegar svæði sem standa vel að vígi. Að lokum er hið eiginlega ástandsmat hvers svæðis með tillögum að úrbótum þar sem litið er til möguleika svæðis til að þjóna gestum og viðhalda verndargildi. Jafnframt er fjallað um breytingar milli ára ef það á við.

Verkfærið

Ýmsar leiðir eru þekktar erlendis til að meta ástand og álag á fjölsótt svæði og gera mat á stjórnun þeirra. Við gerð þessa verkfæris voru ýmis erlend tól skoðuð og hugmyndafræði þeirra nýtt. Ber sérstaklega að nefna *Management Effectiveness Tracking Tool - WWF* sem er verkfæri hannað til að meta virkni stjórnunar á friðlýstum svæðum. Aðferðarfræði ástandsmatsins er byggð á svipuðum grunni, þ.e. settar eru fram fullyrðingar um vísu þætti sem skipta ástand svæða máli. Sú fullyrðing sem á best við gefur vísu einkunn.

Sett hafa verið fram 27 viðföng sem skiptast í þá þrjú meginþætti sem verkfærið leggur mat á, skipulag, innviði og verðmæti. Hvert viðfang hefur fjórar til sex fullyrðingar sem gefa einkunn og einnig er dálkur sem merkt er í ef viðfang á ekki við umrætt svæði.

Kallaður var saman fundur margra hagsmunaaðila þar sem viðföng sem skipta máli er kemur að ástandsmati áfangastaða voru samin, rædd og metin. Í kjölfarið voru viðföngin fínþússuð og sett fram með einkunnum. Þá var sett fram reiknilíkan til að leggja lokamat á einkunnargjöf hvers metins svæðis.

Haustið 2018 unnu sérfræðingar í teymi náttúruverndar að uppfærslu matsverkfærisins. Í þeirri vinnu var reynt að afmá þá hnökra sem komið höfðu upp og bæta við viðföngum sem talið var að myndu hjálpa til við að gefa skýrari mynd af ástandi hvers áfangastaðar fyrir sig. Í ár er notast við sama verkfæri og árið á undan og ætti því að vera hægt að bera saman ástand áfangastaða milli ára.

Hafa skal í huga að verkfærið er hannað til að leggja mat á ástand svæða sem eru undir álagi vegna gestasóknar, þekktir áfangastaðir. Ekki er ástæða til að leggja mat á svæði sem fáir sækja og áhrif gesta

eru óveruleg. Sama á við ef álag á svæði er vegna náttúrulegra þátta og/eða framkvæmda þriðja aðila s.s. virkjanir, vegaf framkvæmdir eða annað álag sem ekki er hægt að rekja beint til ferðamanna. Með verkfærinu er gestaálag metið og lagðar til leiðir til úrbóta. Þó eru stök viðföng sem heyra ekki beint undir álag gesta en geta haft áhrif á upplifun þeirra, t.d. landnýting, framandi ágengar lífverur o.s.frv.

Frekari upplýsingar um verkfærið ásamt leiðbeiningum um notkun má finna í viðauka 1.

Efnisyfirlit

Einkunnir áfangastaða	5
Áfangastaðir á „rauða listanum“ og svæði í hættu.....	9
Áfangastaðir sem standa vel.....	13
Ástandsmat, ástand og úrbætur	15
Vesturland.....	15
Þjóðgarðurinn Snæfellsjökull	20
Vestfirðir	27
Norðvesturland	33
Norðausturland.....	35
Austurland.....	42
Suðurland.....	46
Miðhálandið	55
Suðvesturland	62
Lokaorð	89
Viðauki 1.....	90

Einkunnir áfangastaða

Hér er að finna töflu með upplýsingum um ástand allra metinna áfangastaða. Þeir eru flokkaðir eftir landssvæðum og einkunn áfangastaða skipt niður í þrjú flokka; þ.e. skipulag, innviði, verðmæti og heildareinkunn áfangastaðar. Vert er að benda á að í þarnaesta kafla eru frekari upplýsingar um ástand hvers staðar fyrir sig og yfirlit yfir brýnar úrbætur.

Árið 2019 var framkvæmt ástandsmat á 106 áfangastöðum ferðamanna innan friðlýstra svæða. Í tilfellum þar sem friðuðu svæðin eru stór hafa verið skilgreindir fleiri en einn áfangastaður innan hins friðlýsta svæðis og er því að finna upplýsingar um allt að átta áfangastaði innan sumra friðaðra svæða, má þar nefna svæði eins og Þjóðgarðinn Snæfellsjökull og Friðlandið að Fjallabaki.

Tafla 1. Einkunnir áfangastaða

Vesturland	Skipulag	Innviðir	Verðmæti	Heildareinkunn
Arnastapi	8,33	9,19	7,98	8,38
Búðahraun	7,92	8,81	9,23	8,71
Eldborg	9,17	8,33	8,72	8,71
Geitland	7,29	7,92	7,16	7,39
Grábrók	9,38	8,57	8,37	8,63
Hraunfossar	6,85	8,33	8,33	8,02
Húsafell	8,33	9,07	9,04	8,90
Ströndin Stapar-Hellnar	6,75	8,33	8,46	8,07
Þjóðgarðurinn Snæfellsjökull	Skipulag	Innviðir	Verðmæti	Heildareinkunn
Djúpalón	8,52	7,89	9,42	8,82
Lóndrangar	8,54	8,57	9,42	9,01
Malarrif	8,89	8,48	9,09	8,88
Saxhóll	8,13	8,57	8,85	8,62
Skarðsvík	8,33	7,22	9,62	8,70
Skálasnagi	8,89	8,10	9,62	9,05
Svalþúfa	8,89	9,05	9,85	8,91
Öndverðarnes	7,96	6,67	9,04	8,17
Vestfirðir	Skipulag	Innviðir	Verðmæti	Heildareinkunn
Dynjandi	8,52	7,22	8,46	8,14
Hornstrandir, Hesteyri	8,33	7,50	7,50	7,68
Hornstrandir, Horn	8,96	8,00	7,69	8,04
Hornstrandir, Látrar	7,08	9,33	8,08	8,21
Hornstrandir, Veiðileysufjörður	8,75	8,67	9,04	8,88
Surtabrandsgil	9,17	10,0	10,0	9,83
Vatnsfjörður, Flókalundur	7,08	7,92	6,54	7,03
Vatnsfjörður, Hörgsnes	7,92	9,17	8,08	8,34
Vatnsfjörður, Vatnsdalur	7,50	9,05	9,42	8,92
Vatnsfjörður, Þingmannaá	7,29	7,04	7,88	7,53

Norðvesturland	Skipulag	Innviðir	Verðmæti	Heildareinkunn
Hrútey	6,67	8,67	7,88	7,84
Kattarauga	7,62	8,00	10,0	8,96
Spákonufellshöfði	8,10	8,00	7,40	7,71
Norðausturland	Skipulag	Innviðir	Verðmæti	Heildareinkunn
Böggvistaðafjall	7,33	5,83	6,35	6,42
Dettifoss (að austan verðu)	5,42	4,76	3,59	4,29
Dimmuborgir	9,26	9,05	7,31	8,19
Glerárdalur	6,11	8,67	6,35	6,92
Hraun	6,67	10,0	9,42	9,00
Hverfjall	8,15	8,1	8,08	8,10
Klasar	6,67	8,57	7,31	7,51
Krossanesborgir	9,26	8,00	8,65	8,60
Seljahjallagil	6,25	7,22	10,0	8,46
Skútustaðir	8,15	9,05	7,5	8,05
Svarfaðardalur	7,08	8,57	6,73	7,30
Austurland	Skipulag	Innviðir	Verðmæti	Heildareinkunn
Álfaborg	4,76	8,57	6,25	6,56
Blábjörg í Berufirði	3,33	6,0	8,72	6,85
Díma í Lóni	3,75	8,33	8,08	7,24
Helgustaðanáma	7,04	7,22	5,19	6,13
Hólmanes	7,78	7,62	6,54	7,09
Neskaupsstaður fólkvangur	7,41	6,67	7,31	7,16
Teigarhorn	9,63	7,92	6,35	7,46
Suðurland	Skipulag	Innviðir	Verðmæti	Heildareinkunn
Álftaversgígar	4,52	5,67	6,79	6,01
Dverghamrar	7,59	8,06	8,97	8,44
Dyrhólaey, Háey	6,67	6,46	8,65	7,64
Dyrhólaey, Lágey	7,22	7,71	7,21	7,35
Gullfoss	7,78	7,04	6,35	6,83
Háalda	4,76	7,22	8,40	7,32
Ingólfshöfði	8,54	8,96	9,81	9,31
Kirkjugólf	8,81	9,33	9,36	9,24
Skógafoss, Skógaheiði	6,25	5,95	6,44	6,27
Skógafoss, láglandi	6,85	6,46	7,31	6,98
Miðhálandið	Skipulag	Innviðir	Verðmæti	Heildareinkunn
Fjallabak, Hnausapollur	5,00	6,67	8,72	7,38
Fjallabak, Hrafninnusker	4,58	7,14	7,76	6,92
Fjallabak, Landmannalaugar	5,00	5,76	6,35	5,90
Fjallabak, Landmannahellir	5,00	5,33	6,73	5,99
Fjallabak, Laugahringur	6,25	7,22	6,88	6,84
Fjallabak, Laugavegur	5,00	5,71	6,79	6,13
Fjallabak, Ljótípollur	4,58	4,81	7,44	6,13

Fjallabak, Rauðufossar	3,33	5,00	5,51	4,92
Hveravellir	7,08	8,67	5,58	6,73
Höfuðborgarsvæði	Skipulag	Innviðir	Verðmæti	Heildareinkunn
Álafoss	7,08	8,00	5,48	6,50
Ásfjall	6,19	7,78	5,38	6,20
Ástjörn	6,25	7,62	5,77	6,37
Bakkatjörn	6,19	9,44	6,35	7,15
Borgir	6,11	7,50	6,92	6,91
Bringur	6,67	5,00	7,50	6,42
Fjaran við Kasthúsatjörn	6,67	9,17	6,79	7,41
Fossvogsbakkar	7,08	6,67	6,15	6,49
Gálgahraun	7,67	10,00	7,31	7,90
Garðahraun	7,14	9,52	8,08	8,27
Gróttta	6,67	8,67	8,08	7,94
Hamarinn	6,11	8,33	7,40	7,38
Háubakkar	8,89	8,00	7,31	7,83
Hleinar	5,56	6,11	5,19	5,52
Hlið	6,67	6,67	5,00	5,80
Hvaleyrlón	5,56	7,50	7,02	6,84
Kaldárhraun og Gjárnar	5,56	6,67	7,50	6,87
Kasthúsatjörn	7,22	7,22	6,15	6,67
Laugarás	8,22	8,33	5,00	6,60
Rauðhólar	5,00	5,56	5,00	5,15
Stekkjahraun	5,71	8,33	7,40	7,30
Tröllabörn	5,56	5,83	7,95	6,88
Tungufoss	7,62	6,67	5,13	6,07
Valhúsahæð	6,11	-	6,35	6,23
Varmárósar	5,56	9,33	7,69	7,69
Vífilsstaðavatn	7,62	8,33	6,54	7,25
Víghólar	5,71	9,33	6,35	7,02
Bláfjallasvæði og Reykjaneskagi	Skipulag	Innviðir	Verðmæti	Heildareinkunn
Bláfjallafólkvangur, skíðasvæði	5,19	8,33	5,51	6,21
Bláfjallafólkvangur, Þríhnúkagígur	6,67	9,17	8,72	8,41
Eldborg í Bláfjöllum	5,56	5,56	8,72	7,20
Eldborg undir Geitahlíð	4,76	4,44	5,67	5,15
Herdísarvík	4,81	5,56	6,92	6,11
Litluborgir	5,56	10,00	6,22	7,20
Reykjanesfólkvangur, Helgafell	5,24	4,58	5,71	5,30
Reykjanesfólkvangur, Krísuvíkurbjarg	5,83	5,33	7,31	6,47
Reykjanesfólkvangur, Leiðarendi	6,19	7,50	5,51	6,19
Reykjanesfólkvangur, Seltún	6,30	9,44	6,15	7,07
Reykjanesfólkvangur, Sogin	5,33	5,33	5,51	5,43

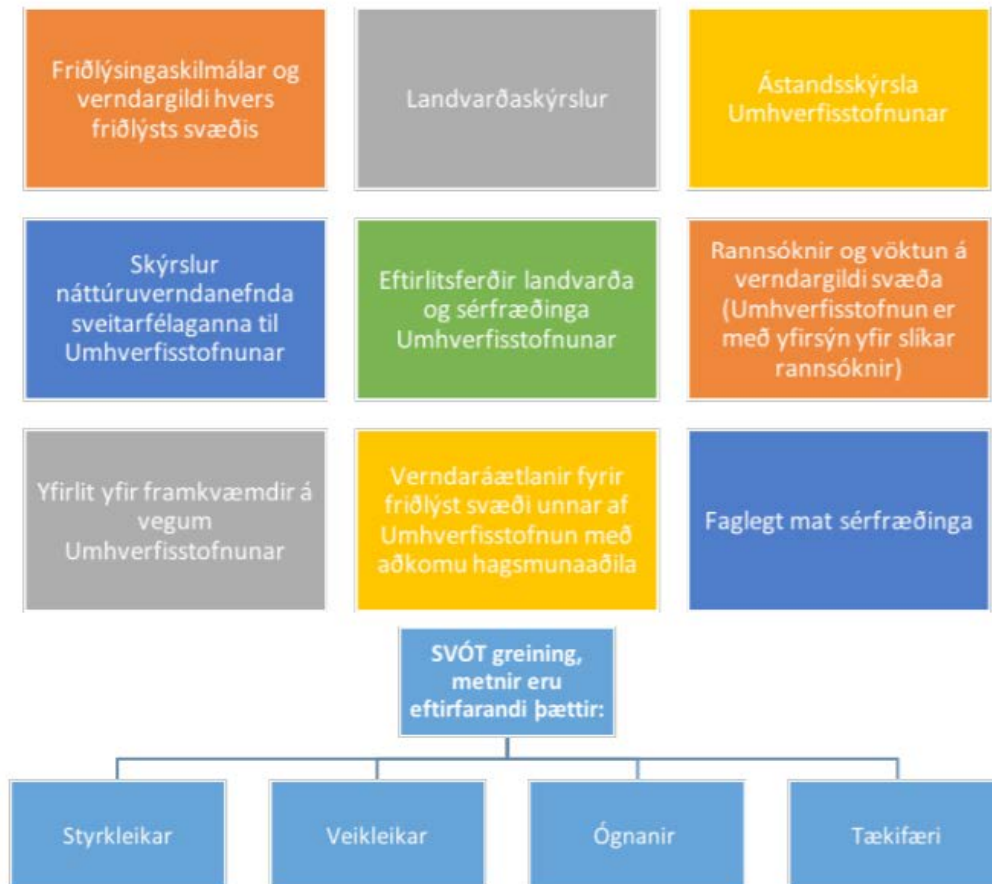
Reykjanesfólkvangur, Stapar og fjaran við Kleifarvatn	4,76	5,71	6,03	5,68
Reykjanesfólkvangur, Vigdísarvellir og Vigdísarvallaleið	5,42	7,41	5,19	5,84

Áfangastaðir á „rauða listanum“ og svæði í hættu

Rauði listinn – Svæði í hættu árin 2010 til 2016

Umhverfisstofnun gefur árlega út skýrslu um ástand friðlýstra svæða á Íslandi. Á tveggja ára fresti hefur svo verið gefinn út svokallaður „rauði listinn – svæði í hættu“ sem byggður er á ástandsskýrslunni. Eitt af markmiðum rauða listans er að forgangsraða kröftum og fjármunum til verndunar, að auka meðvitund um ákveðna hættu og efla samstarf meðal umsjónaraðila, hagsmunaaðila og stofnana sem koma að fjármögnun, skipulagningu, vöktun og stjórnun svæða. Notuð var SVÓT aðferðafræði þar sem greindir voru styrkleikar, veikleikar, ógnir og tækifæri viðkomandi svæðis. Greiningin byggði á gögnum sem Umhverfisstofnun aflaði sér á ýmsan hátt, (sjá verklag hér að neðan) einkum frá landvörðum, í gegnum sjálfbóðaliðastarf í náttúruvernd og aðra sérfræðinga stofnunarinnar sem vinna við og á svæðunum. Einnig leitaði Umhverfisstofnun upplýsinga í lok hvers árs frá sveitarfélögum og öðrum lögaðilum hvað varðar ástand friðlýstra svæða. Að auki lagði Umhverfisstofnun mat á þær ábendingar sem stofnunin fékk á hverju ári á einn eða annan hátt og varða friðlýst svæði á landinu (sjá einnig verklag fyrir gerð rauða listans). Umhverfisstofnun hefur nú unnið að gerð verkfæris sem koma skal í stað fyrri SVÓT aðferðafræði og nýttist við mat á ástandi áfangastaða. Niðurstaða í þeirri aðferðafræði verður einkunnargjöf fyrir hvert og eitt svæði sem er þá hægt að bera saman bæði svæði og ár. Aðferðafræðin er sótt í METT (management effectiveness tracking tool) sem útbúin var af WWF (Alþjóðasjóði villtra dýra).

HEIMILDIR OG SVÓT GREINING

Rauði listinn var þeim takmörkunum háður að hann var flókinn í framkvæmd og þess vegna var hann eingöngu gefinn út annað hvert ár. Með honum var einungis einblínt á svæði sem voru friðlýst og í umsjón Umhverfisstofnunar og þannig gaf hann ekki heildaryfirsýn um ástand náttúruverndarsvæða. Listinn náði t.d. ekki yfir svæði sem eru á náttúruminjaskrá og önnur svæði sem njóta sérstakrar verndar. Önnur athugasemd varðandi listann var að þótt ástand ákveðins ferðamannastaðar innan friðlýsts svæðis sé ekki gott, þýðir það ekki endilega að allt friðlýsta svæðið sé í hættu.

Tafla 2. Rauði listinn – Svæði í hættu 2012 – 2016.

2012	2014	2016
Rauð friðlýst svæði	Friðlýst svæði	Friðlýst svæði
Friðland að Fjallabaki Geysir Helgustaðanáma Laugarás Reykjanesfólkvangur Verndarsvæði Mývatns og Laxár	Friðland að Fjallabaki Geysir Helgustaðanáma Reykjanesfólkvangur Verndarsvæði Mývatns og Laxár	Friðland að Fjallabaki Geysir Helgustaðanáma Reykjanesfólkvangur Skógafoss Verndarsvæði Mývatns og Laxár
Appelsínugul	Friðlýst svæði	Friðlýst svæði
Dyrhólaey Eldborg í Bláfjöllum Fossvogsbakkar Geitland Grábrókargígar Gullfoss Háubakkar Hveravellir Kringilsárrani Rauðhólar Skógafoss Skútustaðagígar Surtarbrandsgil Teigarhorn	Dynjandi Dyrhólaey Eldborg í Bláfjöllum Fossvogsbakkar Geitland Grábrókargígar Gullfoss Háubakkar Kringilsárrani Laugarás Rauðhólar Skógafoss Skútustaðagígar Ströndin við Stapa og Hellna Surtarbrandsgil Teigarhorn	Dettifoss Dverghamrar Dynjandi Dyrhólaey Geitland Grábókargígar Gullfoss Kringilsárrani Rauðhólar Skútustaðagígar Ströndin við Stapa og Hellna Surtarbrandsgil Teigarhorn

Ástandsmat áfangastaða ferðamanna

Ástandsmat áfangastaða verkfærið var þróað út frá þeim athugasemdum sem höfðu komið fram vegna rauðlista greiningarinnar, ásamt þeirri ósk sérfræðinga að búið yrði til matstæki sem væri hraðvirkt og um leið hlutlægt þannig að fleiri umsjónaraðilar en Umhverfisstofnun gætu gert úttektir. Þannig væri unnt að fá heildaryfirsýn um ástand áfangastaða á Íslandi. Verkfærið er miðað að einum af stærstu þáttunum sem hafa áhrif á ástand náttúru Íslands, sem er ferðamennska og nýting náttúru til útivistar. Með notkun þess

verkfæris sem hér er kynnt til sögunnar er hægt að greina eftirsótt náttúrusvæði, sem eru í hættu vegna ferðamennsku og útivistar, á skilvirkan hátt.

Nú birtum við nýja lista yfir svæði í hættu – rauða áfangastaði árlega, þar sem gerð er grein fyrir áhrifum ferðamanna á náttúru. Rauðlitaður áfangastaður er í verulegri hættu hvað varðar verndargildi náttúrusvæðis þar um kring eða er í hættu að hluta til (appelsínugul-litaður áfangastaður). Til að teljast til „rauðs“ áfangastaðar þarf viðkomandi svæði að hafa fengið lægri heildareinkunn en 5 í ástandsmatinu. Jafnframt eru svæði sem fá lægri einkunn en 5 í undirþættinum *verðmæti*, flokkuð sem rauð. Undirþátturinn *verðmæti* segir til um hvort náttúra eða menningarmínjar áfangastaðarins séu farin að láta á sjá (tengingin við rauða listann – svæði í hættu). Appelsínugulir áfangastaðir eiga á hættu að tapa verndargildi náttúrusvæðis þar um kring og þarfnast aðgerða til að snúa þeirri þróun við. Til að teljast til appelsínuguls áfangastaðar þarf viðkomandi svæði að hafa fengið heildareinkunn á bilinu 5 – 6 í ástandsmatinu.

Ástandsmat ferðamannastaða tekur ekki tillit til álags vegna annarra hagsmunaárekstra eins og kann að vera t.d. vegna orkunýtingar, landbúnaðarnotkunar, iðnaðar, áhrif þéttbýlis (t.a.m. skólphreinsun, byggingar) og annarrar starfsemi sem telst ekki til ferðamennsku (né álags vegna ólöglegar starfsemi sem hefur neikvæð áhrif á náttúruverndarsvæði).

Tafla 3. Áfangastaðir í hættu 2018-2019

2018	2019
Áfangastaðir í hættu	Áfangastaðir í hættu
Dettifoss (að austanverðu) Innan Friðlands að Fjallabaki: <i>Rauðifoss</i>	Dettifoss (að austanverðu) Innan Friðlands að Fjallabaki: <i>Rauðifoss</i>
Appelsínugulir áfangastaðir	Appelsínugulir áfangastaðir
Álafoss Ásfjall Eldborg undir Geithlíð Innan Friðlands að Fjallabaki: <i>Landmannalaugar, Landmannahellir, Laugahringur og Laugavegur.</i> Helgustaðanáma Herðubreiðarfriðland og Grafarlönd Hleinar Hlið Hólmanes Hveravellir Laugarás Neskaupsstaður - fólkvangur Við Skógafoss er <i>Skógaheiði</i> Rauðhólar Innan Reykjanesfólkvangs: <i>Leiðarendi, Stapar við Kleifarvatn og Vigdísarvellir</i>	Álafoss Ásfjall Ástjörn Eldborg undir Geitahlíð Innan Friðlands að Fjallabaki: <i>Landmannahellir og Landmannalaugar</i> Helgustaðanáma Hleinar Hlið Hveravellir Laugarás Rauðhólar Tungufoss Innan Bláfjallafólkvangs: <i>Skíðasvæði</i> Innan Reykjanesfólkvangs: <i>Helgafell, Leiðarendi, Sogin, Stapar við Kleifarvatn og Vigdísarvellir</i>

Við ástandsmat 2019 urðu nokkrar breytingar á rauða og appelsínugula listanum. Ánægjulegt var að engin ný svæði voru metin á rauðum lista og jafnframt náði eitt svæði að hækka einkunn sína upp og er nú á appelsínugulum lista. Innan friðlýstra svæða eru þá eftir tveir áfangastaðir sem teljast á rauðum lista, Rauðufossar innan friðlandsins á Fjallabaki og Dettifoss (að austanverðu).

Á appelsínugula listanum voru nokkrar hreyfingar. Við bættust svæði sem verið var að meta í fyrsta skipti, líkt og nokkur svæði innan Reykjanesfólkvangs og Bláfjallafólkvangs. Nokkur svæði útskrifuðust af listanum og má þar nefna, Laugahring og Laugaveg innan friðlandsins á Fjallabaki og Skógarheiði við Skógarfoss. Má skýra þær jákvæðu breytingar með innviðauppbýggingu, frekari stýringu gesta og aukinni landvörslu.

Áfangastaðir sem standa vel

Annað árið í röð ætlum við að tilgreina sérstaklega áfangastaði innan friðlýstra svæða sem standast vel það álag sem á þeim er. Óneitanlega er misjafnt milli þessara staða hversu fjölsóttir þeir eru og hafa ber í huga að sumir þeirra koma vel út vegna fæðar ferðamanna. Ekki er líklegt að ágætiseinkunn héldi sér ef gestakomur myndu aukast mikið án frekari innviðaupbyggingar. Öll þau svæði sem hér fara á eftir eiga það sammerkt að hafa fengið heildareinkunn yfir 8.

Vert er þó að tilgreina að hér er jafnframt að finna áfangastaði sem hafa verið byggðir upp til að taka við miklum fjölda gesta. Má þar nefna alla áfangastaði innan Þjóðgarðsins Snæfellsjökuls sem og Dynjanda þar sem talsverð uppbygging hefur farið fram á síðari árum og er ekki lokið.

Tafla 4. Áfangastaðir sem standa vel

2018	2019
Grænir áfangastaðir	Grænir áfangastaðir
Búðahraun	Arnarstapi
Dimmuborgir	Innan Bláfjallafólkvangs: <i>Þríhúkagígur</i>
Dynjandi	Búðahraun
Grábrók	Dimmuborgir
Háalda	Dynjandi
Innan Hornstranda; <i>Látrar og Veiðileysufjörður</i>	Dverghamrar
Húsafell	Eldborg í Hnappadal
Ingólfshöfði	Garðahraun
Kattarauga	Grábrók
Kirkjugólf	Innan Hornstranda; <i>Horn, Látrar og Veiðileysufj.</i>
Krossanesborgir	Hraun
Skútustaðir	Hraunfossar-Barnafossar
Surtarbrandsgil	Hverfjall
Innan Vatnsfjarðar; <i>Hörgsnes og Vatnsdalur</i>	Húsafell
Innan Þjóðgarðsins Snæfellsjökuls; <i>Djúpalón, Lóndrangar, Malarrif, Saxhóll, Skarðsvík, Skálasnagi og Svalþúfa</i>	Ingólfshöfði
	Kattarauga
	Kirkjugólf
	Krossanesborgir
	Seljahjallagil
	Skútustaðir
	Ströndin á milli Stapa og Hellna
	Surtarbrandsgil
	Innan Vatnsfjarðar; <i>Hörgsnes og Vatnsdalur</i>
	Innan Þjóðgarðsins Snæfellsjökuls; <i>Djúpalón, Lóndrangar, Malarrif, Saxhóll, Skarðsvík, Skálasnagi, Svalþúfa og Öndverðarnes</i>

Mikil aukning hefur orðið milli ára á hversu mörg svæði komast inn á græna listann. Skýringarnar eru mismunandi milli svæða en fremst er þó sú mikla uppbygging innviða sem farið hefur verið í á sumum staðanna, aukning á landvörslu og þar með betri stýring ferðamanna innan áfangastaðanna.

Háalda er eini áfangastaðurinn sem fellur niður af listanum. Má skýra það fall með tilfellum af akstri utan vega í og við áfangastaðinn.

Ástandsmat, ástand og úrbætur

Hér er að finna ástandsmat hvers áfangastaðar sem metinn hefur verið með verkfærinu. Áfangastöðunum er raðað upp eftir landshlutum og í stafrófsröð innan landshlutans.

Vesturland

Arnarstapi

Arnarstapi er skammt austan Þjóðgarðsins Snæfellsjökuls og undir umsjón starfsmanna hans. Ekki er fullljóst hve margir gestir koma árlega á Arnarstapa, en í Þjóðgarðinn komu rúmlega 470.000 og má áætla að flestir þeirra hafi einnig komið við á Arnarstapa.

Talsvert hefur verið framkvæmt á Arnarstapa og margt er á döfinni. Meðal annars var smíðaður nýr útsýnispallur við Gatklett 2019 og framkvæmd hafin við göngustíg milli Arnarstapa og Hellna og er ætlunin að ljúka þeirri framkvæmd 2020. Veturinn 2019 hófst vetrarþjónusta göngustíga við Arnarstapa og er ætlunin að halda henni áfram.

Arnarstapi – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	7,96	8,33
Innviðir áfangastaðar	7,76	9,19
Verðmæti áfangastaðar	7,12	7,98
Heildareinkunn áfangastaðar	7,47	8,38

Breyting á milli ára

Talsvert hefur verið framkvæmt á Arnarstapa 2019. Vetrarþjónusta er hafin við göngustíga og fjölgun starfsmanna Þjóðgarðsins (ráðinn heilsárslandvörður 2019) hefur aukið eftirlit og umsjón. Vinna við verndaráætlun hófst 2019. Nýr útsýnispallur var reistur við Gatklett. Vetrarþjónusta hefur dregið úr álagi á gróðri og jarðminjum. Þá hafa afgirtir göngustígar aukið á stýringu gesta og dregið úr álagi á lífríki.

Úrbætur

Áfram verði unnið að endurbótum og úrbótum á staðnum. Bæta þarf merkingar/ leiðbeiningar, lagfæra hluta af stígum svæðisins, telja og gráða fjölda gesta á svæðinu (2020), styrkja vetrarþjónustu og bæta girðingar. Verndaráætlun er í vinnslu og þarf að setja svæðinu framtíðarsýn í henni.

Búðahraun

Búðahraun er utan vert á sunnanverðu Snæfellsnesi. Svæðið er friðlýst vegna jarðmyndanna og gróðurs. Þjóðgarðurinn Snæfellsjökull fer með umsjón svæðisins. Á svæðinu er vinsælt hótél og kirkja. Ekki eru til skilgreindar tölur um hve margir sækja þjónustustaðina heim og hve margir nýta sér friðlandið til útivistar. Flestir gestir virðast þó aka beint að kirkjunni, skoða hana og nærumhverfi en fara lítið inn í friðlandið sjálft.

Búðahraun – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	6,48	7,29
Innviðir áfangastaðar	9,72	8,81
Verðmæti áfangastaðar	9,42	9,23
Heildareinkunn áfangastaðar	8,89	8,71

Breyting á milli ára

Ekki eru miklar breytingar á milli ára. Svæðið er beitafríðað en þar sem girðing hefur gefið sig á kafla komust bæði hross og kindur inn í friðlandið og ástand hennar svo og aukið álag á göngustígum og fallnar stikur hafa lækkað einkunn. Aukið álag á gróður vegna beitar hefur örlítið lækkað verðmætaeinkunn.

Úrbætur

Hanna þarf aðkomu að friðlandinu. Í dag eru tvö bílastæði, annað við hótelið og hitt við kirkjuna. Skoða þarf hvort gera þurfi annað bílastæðanna að aðalsvæði og flytja alla upplýsingagjöf að því. Talning gesta er mikilvæg. Fara þarf í bætingar á girðingu með öllu móti, enda ástand hennar farið að lækka hluta einkunnar. Vinna hefst við göngustíga 2020 og endurstikun þar sem þarf.

Eldborg

Eldborg er áberandi gosgígur við minni Hnappadals. Óvissa hefur verið um fjölda gesta sem sækja staðinn heim, en þeir skipta þúsundum árlega. Staðurinn er ekki merktur og gestir sem ganga að gígnum hafa yfirleitt aflað sér vitneskju um gönguleið áður en komið er á staðinn. Gönguleiðin á Eldborg er undir talsverðu álagi, en mikið hefur þó verið unnið að bætingum s.l. 3 ár. Gestir nýta aðstöðu ferðapjónustunnar á Snorrastöðum s.s. bílastæði og salerni í heimsókn sinni. Gott útsýni er af toppi gígsins. Toppsvæðið er vel varið með girðingum og náttúrulegum hömrum og er álag lítið. Gott samstarf er við landeigendur.

Eldborg - ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	6,46	9,17
Innviðir áfangastaðar	7,78	8,33
Verðmæti áfangastaðar	8,72	8,72
Heildareinkunn áfangastaðar	7,99	8,71

Breytingar á milli ára

Talsvert hefur verið unnið við Eldborg. Sumarið 2019 var uppgangan á borgina sjálfa lagfærð, jafnt með hleðslum sem bergfræsingum. Þá hefur talsvert verið hlaðið að þrepum á leiðinni og gönguleiðir lagfærðar. Framkvæmdir hafa aukið á vernd jafnt jarðminja sem gróður. Teljari var settur upp við gönguleiðina og er nú safnað upplýsingum um fjölda gesta. Árangur framkvæmda við Eldborg er mjög sýnilegur. Heilsárslandvörður er kominn til starfa fyrir Vesturland.

Úrbætur

Áfram verður unnið við gönguleið að Eldborginni. Endurgera þarf móttökuskilti. Setja þarf upp tímaáætlun um heimsóknir og viðveru landvarða og mikilvægt er að fjölga landvörðum á Vesturlandi yfir sumartímann. Þarft væri að setja upp vegvísi við upphaf gönguleiðarinnar þar sem fram kæmi vegalengt, göngutími og hækkun. Umsókn um fjárveitingu til bílastæðis og göngubrúar yfir Kaldá að gönguleið er í ferli.

Geitland

Geitland er stór afréttur í Borgarfirði vestan Langjökuls. Um Geitland liggur vegur um Kaldadal til Þingvalla. Allnokkur umferð er um svæðið en aðeins hluti þess stoppar á svæðinu. Ekki er ljós hve margir sækja Geitland heim. Þrátt fyrir stærð svæðið er talið óhætt að meta það sem eina heild enda áningastaðir mjög fáir innan þess. Átroðningur er því að mestu við akvegi. Nokkuð er um akstur utan vega á svæðinu og lúpína er útbreidd víða. Helsta áningasvæðið Geitlands við Langjökul er deiliskipulag.

Geitland - ástandsmat	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	5,24	7,29
Innviðir áfangastaðar	9,17	7,92
Verðmæti áfangastaðar	6,30	7,16
Heildareinkunn áfangastaðar	6,85	7,39

Breyting á milli ára

Allnokkrar framkvæmdir hafa verið á svæðinu undanfarin ár af þjónustuaðilum. Setur það mark sitt á svæðið á framkvæmdartíma. Samhliða hefur einnig verið ráðist í úrbætur margra þátta á þjónustusvæðum. Lúpína hefur breytt talsvert úr sér á stórum hlutum svæðisins og dregur það niður verðmætaeinkunn. Heilsárslandvörður er með umsjón með svæðinu og svarar fyrir það allt árið.

Úrbætur

Efla þarf landvörslu og skipulag hennar. Bæta þarf merkingar og leiðbeiningar til ferðamanna í friðlandinu, ekki síst við vegi og þar sem akstur utan vega á sér stað. Loka þarf villuslóðum. Stika þarf hluta akstursleiða, ekki síst þar sem vegur getur horfið yfir vetrartímann. Gera þarf úttekt á akstursslóðum. Lúpína er útbreidd og þarf að taka ákvörðun um hvort hefja eigi stórsókn gegn henni. Brýnt er að vinna verndaráætlun fyrir svæðið.

Grábrók

Grábrók er í alfaraleið við hringveg 1 í Borgarfirði. Nálægð við Þjóðveg og stærð bílastæðis takmarkar fjölda ferðamanna á Grábrók, þ.e. þegar bílastæði er fullt aka flestir gestir áfram án viðkomu. Teljari sem telur fjölda ferðamanna var settur á svæðið í nóvember 2017. 2019 gengu tæplega 80.000 gestir á Grábrók. Álag á umhverfið er lítið og gestir almennt ánægðir með svæðið, aðkomuna og útlit þess.

Grábrók - ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	7,78	9,38
Innviðir áfangastaðar	8,06	8,57
Verðmæti áfangastaðar	8,17	8,37
Heildareinkunn áfangastaðar	8,06	8,63

Breytingar á milli ára

Lokið var við smíði göngupalls uppá gíginn. Heilsárlandvörður var ráðinn á Vesturland 2018 og hefur eftirlit og umsjón með svæðinu aukist verulega. Lokun villustíga undanfarin ár og mosauppgræðsla hefur skilað góðum árangri.

Úrbætur

Tréstigi og pallar varða leiðina uppá Grábrók. Leggja þarf árlegt fjármagn í viðhald göngustígs, þ.e. að bæta efni í stíg og lagfæra þrep. Ekki er um stórar upphæðir að ræða. Jafnframt þarf að halda áfram mosauppgræðslu og ljúka viðgerðum á gömlum skemmdum. Skynsamlegt væri að koma upp fræðsluskilti við Grábók á komandi árum.

Hraunfossar/Barnafoss

Staðurinn er einn af vinsælustu áfangastöðum á Vesturlandi og er stöðug umferð um hann allt árið. Ekki liggur fyrir hver fjöldi ferðamanna er en Vegagerðin er með talningarnema á staðnum og út frá honum má áætla að um 250.000 gestir hafi komið að fossunum 2019 (með fyrirvara).

Göngustígar liggja með árfarvegi og tengistígar. Útsýnispallar eru til staðar og þá er svæðið deiliskipulagt. Talsvert traðk er á svæðinu og vetrarumferð hefur aukið álag á það.

Hraunfossar/ Barnafoss - ástandsmat	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	5,74	6,85
Innviðir áfangastaðar	8,61	8,33
Verðmæti áfangastaðar	7,95	8,33
Heildareinkunn áfangastaðar	7,66	8,02

Breytingar á milli ára

Aðkoma að svæðinu hefur lagast til muna. Svæðinu er sinnt nær daglega af heilsárslandverði Vesturlands. Umhirða hefur að sama skapi aukist.

Úrbætur

Mikilvægt er að hefja vinnu við hönnun staðarins. Einkenni þess er bútasaurur, pallar, girðingar og stígar án samræmis. Erfitt er að halda áfram sambærilegri uppbyggingu án þess að heildarsýn svæðisins sé fyrir hendi.

Húsafell

Húsafell er vinsæll staður ofarlega í Borgarfirði sem fjölmargir sækja heim. Staðurinn er vel gróinn og veðursæld mikil. Sú staðreynd ásamt mikilli þjónustu í boði dregur fjölmarga gesti að. Óvissa er þó um heildarfjölda ferðamanna. Margskonar gestanot eru á staðnum, gisting, afþreying, ganga, útreiðar, hjólrreiðar o.s.frv. Ágætir afmarkaðir stígar eru í friðlandinu. Lítið er um merkingar umsjónaraðila og óvíst hvort gestir átti sig á friðlýsingunni, þ.e. veru þeirra á friðlýstu svæði.

Húsafell - ástandsmat	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	6,43	8,33
Innviðir áfangastaðar	8,54	9,07
Verðmæti áfangastaðar	9,04	9,04
Heildareinkunn áfangastaðar	8,36	8,90

Breytinga á milli ára

Aukið eftirlit, heilsárslandvarsla. Nýtt uppfært gönguleiðakort um Húsafellsland, sem og uppfært upplýsingarkort við upplýsingamiðstöð á Húsafelli. Lagfæring á stikum í gegnum friðlandið og klipping á trjám við gönguleiðir.

Úrbætur

Endurskoða þarf friðlýsingarákvæði (beit t.d.). Bæta þarf merkingar umsjónaraðila og leiðbeiningar til ferðamanna. Auka þarf og skilgreina vel landvörslu á svæðinu. Þá þarf að efla samstarf við heimamenn og landeigendur.

Ströndin Stapar-Hellnar

Ein vinsælasta gönguleiðin á Snæfellsnesi liggur milli Arnastapa og Hellna. Óvíst er um fjölda göngumanna, en áætla má að þeir skipti þúsundum árlega. Hluti leiðarinnar liggur með varasamri bjargbrún. Litlar merkingar eru við eða á gönguleiðinni. Vinna er hafin við verndaráætlun svæðisins. Stígurinn er að mestu troðningur myndaður á fjölda árum. Í bleytutíð myndast pollar og aur, sem og ýmsir villustígar og troðningar. Stöku fótaslys hafa orðið á leiðinni. Þar sem ekki er merkt hringleið milli Arnastapa og Hellna ganga flestir ferðamenn sömu leið til baka.

Ströndin Stapar – Hellnar - ástandsmat	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	6,67	6,75
Innviðir áfangastaðar	5,83	8,33
Verðmæti áfangastaðar	8,08	8,46
Heildareinkunn áfangastaðar	7,18	8,07

Breyting á milli ára

Staðurinn hækkar í mati milli ára. Kemur þar ekki síst til breyting á matsaðferð. Þannig var ekki tekið tillit til nærþjónustu í fyrra mati, s.s. tjaldsvæði, bílastæði o.fl. (merkt „Á ekki við“). Heilárslandvörður var ráðinn í Þjóðgarðinn 2019 og hækkar það mat á eftirliti landvarða. Hönnun og undirbúningur er hafinn á lagfæringu gönguleiðarinnar.

Úrbætur

Fjármagn er tryggt í göngustíg milli Arnastapa – Hellna og verður hann unninn 2020. Setja þarf upp vegpósta við upphaf gönguleiðar á báðum stöðum og leiðarmerki á miðri leið. Auka þarf vetrareftirlit, ekki síst með vetrarþjónustu í huga (mat). Skoða þarf samhliða verndaráætlunarvinnu hvort deiliskipuleggja þurfi svæðið. Telja þarf fjölda göngumanna á stígnum árið 2020 og gráða út frá fjölda gesta á Arnastapa. Fjölga þarf útsýnisstöðum á leiðinni og skilgreina og leggja mat á hvort reiðhjól geti farið stíginn. Ræða þarf við Minjavernd og Náttúrustofu Vesturlands um náttúru- söguverðmæti við stíginn.

Þjóðgarðurinn Snæfellsjökull

Þjóðgarðurinn Snæfellsjökull var stofnaður árið 2001. Svæðið innan hans afmarkast af Dagverðará að sunnanverðu og að Hellissandi að norðan. Allur jökullinn er innan þjóðgarðsins. Í þjóðgarðinum starfa þrjú fastráðnir starfsmenn allt árið. Yfir sumarmánuði bætast fleiri landverðir við. Gestastofa er rekin innan þjóðgarðsins á Malarrífi og er hún opin alla daga ársins. Áætlaður fjöldi gesta 2019 er rúmlega 470.000.

Djúpalón

Djúpalón er í suðurhluta þjóðgarðsins Snæfellsjökuls. Fjöldi gesta sækir staðinn heim árlega. Djúpalón er einn þeirra staða hérlendis sem hefur fengið mikla umfjöllun og hefur sterkt aðdráttarafl. Áætlað er að helmingur gesta þjóðgarðsins komi á Djúpalón eða rúmlega 200.000. Staðurinn er á mörkum þess að geta borið þann fjölda gesta og reynir þar einna mest á bílastæði sem er lítið og aðkomuleið þröng. Oft verður umferðarteppa við svæðið og í seinni tíð hefur ekki síst stærri rútum fækkað þar vegna ástandsins. Salerni eru rekin yfir sumartímann á Djúpalóni. Hluta af vanda bílastæðisins má rekja til salernanna (lengja dvöl gesta). Tveir göngustígar liggja frá bílastæði niður í fjöru. Fjölsóttari stígurinn (Nautastígur) hefur verið byggður upp með varanlegum grjóthleðslum. Unnið er að tilraunum í eystri stígnum og verður unnið í honum á komandi árum. Góð hringleið er í farvatninu og öryggismál fjörunnar er í stöðugri endurskoðun.

Djúpalón - ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	7,89	8,52
Innviðir áfangastaðar	7,22	7,89
Verðmæti áfangastaðar	9,62	9,42
Heildareinkunn áfangastaðar	8,61	8,82

Breytingar á milli ára

Lokið var við hleðslu í Nautastíg og stórbatnaði aðgengi að staðnum við það. Samhliða var unnið að gróðurheimt á svæðinu og villuslóðum lokað. Eftirlit hefur verið aukið og unnið er í hálkuvörnum að vetri til. Verðmæti lækka lítilega vegna rasks sem framkvæmdir hafa haft í för með sér en mun jafna sig á næsta ári.

Úrbætur

Áfram verður unnið við göngustíga og palla (fjármagn tryggt). Bílastæði hefur seinkað en er í vinnslu. Salerni verður flutt 2020. Vetrarþjónusta verður aukin þegar árið 2020. Allar merkingar og skilti verða endurgerð 2020-2021

Lóndrangar

Lóndrangar eru áberandi kennileiti í þjóðgarðinum Snæfellsjökli og draga þeir tugi þúsunda gesta til sín árlega. Ekki er akvegur að þeim en gengið er frá tveimur stöðum, Malarífi og Svalþúfu. Göngleið er frá Malarífi og Svalþúfu að Dröngunum og verður unnið við hana 2020 (fjármagn tryggt). Engin eiginlegur áningastaður er við Drangana og sér svoltið á gróðri milli þeirra. Þegar er unnið að hönnun svæðisins.

Lóndrangar - ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	8,52	8,54
Innviðir áfangastaðar	8,33	8,57
Verðmæti áfangastaðar	9,23	9,42
Heildareinkunn áfangastaðar	8,84	9,01

Breytingar á milli ára

Skipulag og umsjón hefur aukist og aðkoma batnað. Svæðið er í uppbyggingaferli. Áhersla er á bættu stýringu, umsjón og eftirlit.

Úrbætur

Lagðir verði góðir stígar að Lónröngum frá Malarífi og Svalþúfu 2020. Samhliða yrði skoðaður kostur þess að mynda hringleið í hrauninu ofan núverandi gönguleiðar. Villuleiðum og troðningum verður lokað og gróðurheimt unnið við stíg.

Malarrif

Á Malarrifi var opnuð gestastofa Þjóðgarðsins í júnílok 2016. Gestastofan er opin allt árið og sóttu 85.000 gestir hana 2019. Gestastofan var opin alla daga ársins utan jól og áramót. Samhliða opnun gestastofunnar fjölgaði gestum verulega og er áætlað að 200.000 gestir hafi komið á Malarrif 2019. Utan að skoða gestastofuna eða nýta salerni á staðnum sem eru opin allan sólahringinn, sóttu gestir í fjöruna við Malarrif, salthúsið, leiktækin, að vitanum eða gengu að Lóndröngum. Sífelld fjölgaði gestum á Malarrifi og ber staðurinn gestafjöldann vel.

Malarrif – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	8,44	8,89
Innviðir áfangastaðar	7,86	8,48
Verðmæti áfangastaðar	8,85	9,09
Heildareinkunn áfangastaðar	8,49	8,88

Breytingar á milli ára

Talsverðar framkvæmdir hafa verið við gestastofuna. Bílastæði var malbikað og stéttar steypdar. Gönguleiðir eru betur afmarkaðar, ekki síst að vita og í fjöru. Með aukinni opnun gestastofunnar hefur viðvera landvarða á svæðinu einnig aukist. Einnig hefur vetrarþjónusta verið aukin og fjármagn er tryggt í skilti og göngustíga að hluta.

Úrbætur

Fjöldmörg verkefni eru á döfinni á Malarrifi og hefur fjármagn fengist til þeirra. Stígakerfi verður einfaldað og bætt (villustígum lokað). Útsýnispallur verður smíðaður á skerjum sunnan vitans og gönguleið með aðgengi fyrir alla lögð að þeim. Aðkoma að gestastofunni verður einnig bætt. Þjóðgarðurinn hefur tekið við öllum húsum á Malarrifi (fyrir utan vitann) og verður þeim komið í lag og tryggt gott útlit þeirra.

Saxhóll

Saxhóll er einn af vinsælli áfangastöðum innan Þjóðgarðsins. Fyrir fáum árum var settur upp stálstigi uppá topp gígsins frá bílastæði. Fyrir utan fjölmargar viðurkenningar sem umræddur stigi og hönnun fékk, fjölgaði gestum einnig verulega og álag á umhverfi snarminnkaði. Í dag er áætlað að milli 130 til 150 þúsund gestir gangi á gíginn árlega. Hafin er vinna við bílastæði og akveg og er ætlunin að setja bundið slitlag á stæðið 2020. Talsvert rof er í gígtoppnum og verð verður brugðist við því ári 2020. Á toppi gígsins er sjónskífa.

Saxhóll - ástandsmat	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	7,89	8,13
Innviðir áfangastaðar	7,62	8,57
Verðmæti áfangastaðar	8,40	8,85
Heildareinkunn áfangastaðar	8,08	8,62

Breytingar á milli ára

Saxhóll hækkar milli ára. Til kemur lagfæring á bílastæði og akveg og settur hefur verið upp teljari við aðkomuleið. Hafin er hönnun á göngupalli á toppi gígsins og hönnun nýrra skilta. Ekið var á skilti sem stóð við Saxhól haustið 2019.

Úrbætur

Bundið slitlag verður lagt á bílastæði og akveg sumarið 2020 og aðkoma að uppgöngustíg bætt. Þá verður hlaðinn eða smíðaður pallur á topp gígsins og merkingar bættar. Halda þarf áfram þeim framkvæmdum sem þegar eru hafnar og eru á hönnunarstigi. Fjármagn er þegar tryggt.

Skarðsvík

Skarðsvík er innan þjóðgarðsins Snæfellsjökuls. Er ekið um hana á leiðinni út í Öndverðarnes. Nokkur óvissa er með fjölda gesta sem kemur í eða ekur fram hjá Skarðsvík. Talning sumarið 2018 sýndi að 24% gesta í þjóðgarðinum aka út í Öndverðarnes. Af þeim fóru 52% í Skarðsvík eða rúmlega 60.000 gestir 2019 út frá þeirri gráðun. Bílastæði við Skarðsvík er lítið og annar illa umferð. Þrátt fyrir mikla umferð sér lítið á vikinni.

Skarðsvík – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	8,33	8,33
Innviðir áfangastaðar	6,11	7,22
Verðmæti áfangastaðar	9,52	9,62
Heildareinkunn áfangastaðar	8,35	8,70

Breytingar á milli ára

Eftirlit hefur verið aukið. Skarðsvíkin ber gestafjölda vel utan bílastæði sem er lítið. Þrátt fyrir litla innviði sinna þeir hlutverki sínu vel.

Úrbætur

Lagfæra þarf og afmarka bílastæði (fjármagn tryggt 2021) við Skarðsvík og aðkomuleið að vikinni og áfram út á Öndverðarnes. Vegur er þröngur og fá útskot en umferð þung. Leggja áherslu á að handtelja gesti í Skarðsvík 2020 og gráða saman við heildarfjölda gesta í þjóðgarðinum. Svæðið er deiliskipulagt og ráð gert

fyrir salernum við Skarðsvík. Skoða þarf þann þátt samhliða heildarhönnun þjóðgarðsins. Bæta má merkingar og fræðslu við Skarðsvíkina. Eftirlit landvarða hefur aukist.

Skálasnagi

Skálasnagi er í vestanverðum þjóðgarðinum (Öndverðarnes). Þar hefur verið farið í uppbyggingu áningarstaðar, fræðslu, göngupalla og útsýnispalls með öryggisgirðingu. Öll uppbygging er til fyrirmyndar. Vegur að Skálasnaga er malarvegur og undir talsverðu veðurálagi á veturna. Borið var í veginn, hann hækkaður og breikkaður 2019. Eftir sem áður þarf að skoða veg og vegstæði á komandi árum. Bílastæði er lítið. Þar sem svæðið er uppbyggt með hjólastóla í huga þarf aðgengi fyrir bíla að vera gott. Vissulega má setja bílastæði upp annarsstaðar, en þá þarf að malbika hjólastólástíg að staðnum.

Skálasnagi – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	8,63	8,89
Innviðir áfangastaðar	7,33	8,10
Verðmæti áfangastaðar	9,76	9,62
Heildareinkunn áfangastaðar	8,84	9,05

Breytingar á milli ára

Fjármagn til viðhalds og framkvæmda hefur aukist. Skipulag styður við svæðið og endurskoðun verndaráætlunar í bígerð. Ástand aðkomuvegar hækkar einkunn frá fyrra ári vegna framkvæmda 2019. Óvissa um truflun á bjargfugli lækkar örlítið einkunn verðmæta.

Úrbætur

Endurhanna þarf veginn út í Skálasnaga (flytja á kafla) og fara út í lagfæringar. Vegna álags á veginn þyrfti jafnframt að setja á hann bundið slitlag. Gönguliðir þarf að merkja og lagfæra og hefur fengist fjármagn til þess.

Svalpúfa

Svalpúfa er vinsæll áningarstaður rétt vestan suðurmarka þjóðgarðsins Snæfellsjökuls. Fjöldi gesta sækir staðinn heim árlega. Áætlaður er að tæp 25% gesta sem koma í þjóðgarðinn stoppi á Svalpúfu. Gestir stoppa að meðaltali í 34 mínútur á staðnum og 14,5% þeirra ganga að Lóndrögnum. Áætlað er að um 115.000 gestir hafi gengið á Svalpúfu 2019.

Ágætt bílastæði er við Svalpúfu og góður áningarstaður fyrir ferðamenn, hlaðinn skjólveggur, tvö áningaborð og pallur.

Svalpúfa – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	8,75	8,89
Innviðir áfangastaðar	8,67	9,05
Verðmæti áfangastaðar	8,80	9,85
Heildareinkunn áfangastaðar	8,75	8,91

Breytingar milli ára

Göngustígur lagfærður og viðhaldið. Endurbættar allar girðingar með stíg. Öll umgengni um staðinn hefur lagast til mikilla muna með tilkomu uppbyggðra gönguleiða og öryggisgirðinga. Vetrarþjónusta hófst 2019. Fjármagn er tryggt til áframhaldandi uppbyggingar og hönnun á nýjum útsýnispalli er lokið. Gróðurframför er sýnileg á svæðinu vegna betri innviða og stýringa.

Úrbætur

Nýr útsýnispallur verður reistur vestan í Svalpúfu 2020 og bætir hann verulega umgengni og aðstæður fyrir ferðamenn. Bæta þarf árlega ofaníbúð í göngustíga við Svalpúfu og lagfæra drenun við útsýnispalla (þegar sett inn í rekstraráætlun). Endurskoða þarf og bæta skilti. Merkja þarf gönguleiðir frá Svalpúfu s.s að Lóndröngum og með ströndinni til austurs. Er þegar komið í áætlun.

Öndverðarnes

Öndverðarnes er í raun minjaveildarsvæði (útræði og búseta) í vestanverðum þjóðgarðinum. Um 40.000 gestir sækja þangað árlega. Staðurinn er undir nokkru álagi vegna gesta enda vart búinn undir mikla gestasókn. Hann ver sig samt nokkuð vel. Í Öndverðarnesi er viti, lítið óskipulagt bílastæði, gönguleiðir, menningarminjar og fræðsluskilti. Lítið hefur verið framkvæmt þar undanfarin ár.

Öndverðarnes – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	7,89	7,96
Innviðir áfangastaðar	5,67	6,67
Verðmæti áfangastaðar	8,65	9,04
Heildareinkunn áfangastaðar	7,69	8,17

Breytingar milli ára

2019 var unnið við göngupalla út í Öndverðarnes, lagfært rofsvæði framan við brunninn Fálka (hlaðið með grjóti), útræðisskilti lagfært og fært á nýjan stað og hlaðinn stallur undir skiltið við Fálka. Fjármagn er tryggt í áframhaldandi framkvæmdir. Gróður og lífríki hækka, enda bætt stýring gesta á svæðinu og dregið hefur úr rofi á gróðurþekju (timbur- og hellupallar, tilflutningur skilta og uppgræðsla við stíg). Bílastæði var lagfært og stækkað lítilega.

Úrbætur

Óskað hefur verið eftir fjármagni til þess að vinna Öndverðarnes sem minjaheildarsvæði með góðum undirtektum. Áfram verður unnið við palla sumarið 2020 og hönnun svæðisins. Vegur í Öndverðarnes er slæmur og bílastæði lítið og óskipulagt.

Vestfirðir

Dynjandi

Fossinn Dynjandi og tilheyrandi fossaröð í Dynjandisá er í Arnarfirði og er friðlýst sem náttúruvætti. Dynjandi er einn fjölsóttasti ferðamannastaður á Vestfjörðum og þangað koma að meðaltali um 800 ferðamenn daglega á háönn skv. talningum. Í þeirri tölu eru ekki ferðamenn sem koma að landi í Dynjandisvogi úr Zodiac bátum skemmtiferðaskipa en slíkar gestakomur að Dynjanda fara vaxandi. Vinsælt er að ferja farþega skemmtiferðaskipa sem leggja að höfn á Ísafirði á rútum að Dynjanda en innviðir á svæðinu hafa illa borið þessa auknu umferð allra síðustu ár. Alla jafna er veginum yfir Dynjandisheiði ekki haldið opið yfir vetrartímann og stjórnast vetrarálag því nokkuð af tíð. Með fyrirhuguðum samgöngubótum og áætlaðri aukningu á bílaumferð er gert ráð fyrir því að Dynjandi verði heilsársáfangastaður. Árin 2018 og 2019 var aðkoma bætt með nýju bílastæði, göngustígum og salernum. Vorið 2020 verður lokið við vinnu á göngustíg að Hrísvaðsfossi sem ætlað er að bæta aðgengi hreyfihamlaðra. Tveir útsýnispallar af fimm áætluðum við fossaröðina hafa verið settir upp. Landvarsla við Dynjanda var aukin 2018-2019. Deiliskipulag sem og stjórnunar- og verndaráætlun fyrir svæðið eru í gildi en þarfnast uppfærslu.

Dynjandi - ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	9,26	8,52
Innviðir áfangastaðar	6,39	7,22
Verðmæti áfangastaðar	8,46	8,46
Heildareinkunn áfangastaðar	8,07	8,14

Breytingar á milli ára

Árið 2019 varð þörfin á endurskoðun deiliskipulags sem og stjórnunar- og verndaráætlun ljósari en fyrr og því dettur svæðið eilítið niður í einkunn fyrir skipulagsþáttinn. Lokið var við uppsetningu nýrra salerna og þau voru tekin í notkun snemma hausts 2019 auk þess sem skiltamál voru bætt, m.a. voru sett upp aðkomuskilti við mörk hins friðlýsta og leiðbeinandi skilti á bílastæði, innviðir eru þannig að styrkjast.

Úrbætur

2018-2019 var viðvera landvarðar á Dynjanda aukin talsvert og mikilvægt er að draga ekki úr landvörslu á svæðinu. Aðstöðuhúsi fyrir landvörð hefur nú verið komið fyrir á Dynjanda sem mun auðvelda landvörslu til muna. Óheimil næturdvöl á svæðinu er algeng þrátt fyrir leiðbeiningar til gesta. Ljúka þarf við þær framkvæmdir sem áætlaðar eru (helluleggja göngustíg færan hjólastólum að Hrísvaðsfossi, klára smíði og uppsetningu þeirra útsýnispalla sem út af standa, koma fyrir rafhleðslustæðum) og uppfæra þarf deiliskipulag en í því er m.a. gert ráð fyrir tjaldsvæði sem Ísafjarðarbær aflagði árið 2015. Í deiliskipulagi er ekki gert ráð fyrir atvinnurekstri við Dynjanda en Umhverfisstofnun hafa borist fyrirspurnir og leyfisbeiðnir um slíkt. Nauðsynlegt er að uppfæra stjórnunar- og verndaráætlun sem fyrst, sérstaklega m.t.t. umferðar frá sjó og úr lofti. Stígar og tröppur meðfram ofanverðri Dynjandisá þarfnast stöðugs viðhalds og er árlega unnið að því að halda þeim í horfinu. Stærri átak í þeim efnun þarf innan fárra ára.

Stækka þarf hið friðlýsta svæði svo það nái yfir allt vatnasvið Dynjanda og verndun fossanna sé tryggð til frambúðar.

Hornstrandir - Horn í Hornvík Sumarið 2019 gefa talingar í Hornvík til kynna að um 1200 manns hafi gengið á Hornbjarg. Er hér bæði um að ræða göngumenn sem dvelja að meðaltali 2 nætur á tjaldsvæðinu innar í Hornvíkinni og þeir sem koma í dagsferðir. Einnig koma gestir Hornbjargsvita í göngur á Hornbjarg. Svæðið er þokusælt og blautt og því einstaklega viðkvæmt fyrir ágangi. Jafnframt er svæðið með hvað mestan ábúðarþéttleika refs og huga þarf að stýringu til að vernda hann á grenjatímum. Landvarsla er regluleg á svæðinu en starfsstöð landvarðar í Hornvík er í rúmlega klukkutíma göngufjarlægð. Horn- ástand Einkunn 2018 Einkunn 2019 Skipulag áfangastaðar 7,50 8,96 Innviðir áfangastaðar 7,22 8,00 Verðmæti áfangastaðar 7,69 7,69 Heildareinkunn áfangastaðar 7,53 8,04 Breytingar á milli ára Ný skilti voru sett upp sumarið 2019 sem og táknmyndir. Stjórnunar- og verndaráætlun fyrir svæðið var samþykkt í febrúar. Úrbætur Stígar á og við Horn eru ekki gerðir til að þola mikinn ágang og þar sem ekki stendur til að vinna rammgerðari stíga, enda svæðið skilgreint sem 1B samkvæmt IUCN, þá er eðlilegast að huga að fjöldatakmörkunum til að vernda þetta viðkvæma svæði, á það sérstaklega við eftir mikla bleytutið. Þó þarf jafnframt að vinna að lagfæringum á stígum við Horn, sem og víðar í Hornvík. Huga þarf að frekari fræðslu til gesta um hvernig eigi að haga sér í nálægð við refi/refagreni. Hornstrandir - Látrar Töluverður fjöldi gesta fer í gegnum Látra á ferðum sínum um Hornstrandir. Á það bæði við um göngumenn sem dvelja nokkra daga á svæðinu en einnig dagsferðamenn sem ganga frá Hesteyri. Þrátt fyrir að innviðir á Látrum séu ekki miklir, þá þjóna þeir svæðinu vel. 30 Látrar – ástand Einkunn 2018 Einkunn 2019 Skipulag áfangastaðar 6,67 7,08 Innviðir áfangastaðar 9,33 9,33 Verðmæti áfangastaðar 8,08 8,08 Heildareinkunn áfangastaðar 8,12 8,21 Breytingar á milli ára Ný skilti voru sett upp sumarið 2019 sem og táknmyndir. Stjórnunar- og verndaráætlun fyrir svæðið var samþykkt í febrúar. Hornstrandir - Veiðileysufjörður Veiðileysufjörður er hluti af algengustu gönguleið Hornstranda, sem er Veiðileysufjörður, Hornvík, Hlöðuvík og endað á Hesteyri – eða öfugt. Um 600 göngumenn fara um Veiðileysufjörð á hverju ári. Mjög litir innviðir eru á svæðinu en passlegir fyrir umfangið og tegund ferðamenskunnar. Veiðileysufjörður - ástand Einkunn 2018 Einkunn 2019 Skipulag áfangastaðar 7,50 8,75 Innviðir áfangastaðar 9,33 8,67 Verðmæti áfangastaðar 9,04 9,04 Heildareinkunn áfangastaðar 8,80 8,88 Breytingar á milli ára Ný skilti voru sett upp sumarið 2019 sem og táknmyndir. Stjórnunar- og verndaráætlun fyrir svæðið var samþykkt í febrúar. Úrbætur Nauðsynlegt er að dreyna/styrkja hluta af göngustíg, rétt áður en komið er að tjaldstaðnum.

Surtarbrandsgil

Surtarbrandsgil er í landi Brjánslækjar á Barðaströnd og er friðlýst sem náttúruvætti. Þar má finna steingerðar leifar gróðurs sem klæddu landið á tertíer-tímabilinu. Sýning Umhverfisstofnunar um Surtarbrandsgil var opnuð haustið 2016 og er í gamla prestbústaðnum á Brjánslæk, utan hins friðlýsta svæðis. Þaðan eru leiddar göngur með landverði á sumrin, fimm sinnum í viku en uppganga í gilið er óheimil nema í fylgd landvarðar. Nokkuð fækkaði í göngum eftir að sýningin var opnuð en fjöldi þátttakenda hefur aftur stigið lítilliga. Sumarið 2017 fóru rúmlega 150 ferðamenn í gilið, 165 sumarið 2018 og 185 sumarið 2019, aðrir láta sér nægja að skoða steingervinga á sýningunni. Álagi hefur þannig verið létt af gílinu sjálfu og eins er ljóst að ferðaskrifstofur fara síður í gilið eftir að tekið var fyrir óskrifaða reglu liðinna ára um að leiðsögumenn mættu fara einir með hópa ef þeir létu vita af sér. Mikið var um brotnám steingervinga á árum áður en tekist hefur að koma í veg fyrir það að mestu með uppbyggingu

innviða og fræðslu. Innviðir eru að stærstu leyti utan hins friðlýsta. Stjórnunar- og verndaráætlun fyrir svæðið tók gildi árið 2018.

Surtarbrandsgil - ástandsmat	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	9,17	9,17
Innviðir áfangastaðar	10,0	10,0
Verðmæti áfangastaðar	10,0	10,0
Heildareinkunn áfangastaðar	9,83	9,83

Breytingar á milli ára

Engin breyting hefur orðið milli ára í einkunn.

Mjög góður árangur við verndun Surtarbrandsgils hefur náðst á undanförunum árum með opnun sýningar, tilfærslu upphafs gönguleiðar og skipulögðum göngum landvarða í gilið. Einsýnt er að álagi hefur verið létt af giliinu og færri freista uppgöngu án eftirlits þegar merkingar hafa verið fjarlægðar, sumarið 2019 var einungis skráð eitt slíkt tilvik. Samningur Umhverfisstofnunar og Frændgarðs ehf. um rekstur sýningar rann út á árinu og var endurnýjaður í apríl, hann gildir til fimm ára.

Úrbætur

Enn finnast rangar upplýsingar í ferðahandbókum er varða uppgöngur í gilið og höfundar eða útgefendur eru látnir vita jafn óðum vegna hugsanlegra endurútgáfna.

Vatnsfjörður

Vatnsfjörður gengur úr norðanverðum Breiðafirði og er friðlýstur sem friðland. Til eyja, hólma, skerja og fjara Vatnsfjarðar taka líka lög nr. 54/1995 um verndun Breiðafjarðar. Um Vatnsfjörð liggur þjóðvegur 60, Vestfjarðavegur, sem stendur til að lagfæra á komandi árum. Vinna við lokaútgáfu frummatsskýrslu Vegagerðarinnar hefur dregist nokkuð en gert er ráð fyrir að hún verði send Skipulagsstofnun fyrir árslok 2019. Síðustu vendingar eru að Vegagerðin hyggst ekki leggja til ákveðnar leiðir í Vatnsfirði þar sem leiðarval þurfi að fara fram í samráði við leyfisveitendur og vonast er til að umhverfismatsferli muni hjálpa til við að komast að niðurstöðu um það hvar vegurinn um fjörðinn á að liggja. Áður hafa m.a. komið fram hugmyndir um að þvera fjörðinn. Innan Vatnsfjarðar er talsvert mikil gegnumumferð en engin talning, önnur en talning landvarða á gestum tjaldsvæðis, er fyrir hendi. Innan friðlandsins eru fjórir staðir sem flokka má sem áfangastaði ferðamanna: Flókalundur og umhverfi, Hörgsnes, Vatnsdalur og svæði við Þingmannaá. Þrjú aðkomuskilti fyrir friðlandið voru sett upp árið 2019, enn á eftir að koma skilti fyrir á Þingmannaheiði en það er til. Sjálfbóðaliðar og landverðir unnu að því að lagfæra göngustíga innan friðlands sumarið 2019. Lúpína vex ekki innan friðlands en henni hefur verið sáð í sumarhúsalóðir skammt undan. Vinna við stjórnunar- og verndaráætlun fyrir Vatnsfjörð hófst árið 2017 en er í biðstöðu vegna óvissu um fyrirsjáanlegar framkvæmdir Vegagerðarinnar.

Vatnsfjörður fékk úthlutað 2.550.000 til skilta og göngustígagerðar í verkefnaáætlun landsáætlunar um innviði 2018-2020. Hönnun skilta var fram haldið árið 2019 og sér fyrir enda þeirrar vinnu.

Vatnsfjörður - Flókalundur

Margir ferðamenn sem leið eiga um Vatnsfjörð stoppa við Hótel Flókalund og því er þar nokkurs konar þungamiðja fólks í friðlandinu. Þar er veitingasala, verslun, eldsneytissala og tjaldstæði. Í næsta nágrenni er orlofsbyggð, sundlaug og hlaðin náttúrulega. Eina salernisaðstaðan og sorplosunin í friðlandinu er í Flókalundi. Deiliskipulag fyrir Flókalund var samþykkt árið 2018 en innan þess er einungis byggingarreitur hótelsins vegna óvissu um legu Vestfjarðarvegur nr. 60.

Flókalundur - ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	7,08	7,08
Innviðir áfangastaðar	8,33	7,92
Verðmæti áfangastaðar	6,54	6,54
Heildareinkunn áfangastaðar	7,14	7,03

Breytingar á milli ára

Sumarið 2019 var mikil veðursæld í friðlandinu og tilfinning landvarða er að umferð hafi verið meiri en undanfarin ár. Hótelið var stækkað á árinu og með því skapast aukin hættu við bílastæðið þar sem þjóðvegur liggur mjög nærri byggingunum en ekkert landrými er til að stækka bílastæðið. Vegagerðin hefur ekki tekið vel í ábendingar um að hámarkshraði verði tekinn niður við hótelið en skilti um leiðbeinandi hraða eru til staðar. Sett var upp varúðar- og upplýsingaskilti við Hellulaug sumarið 2019.

Úrbætur

Vinna við hönnun og prentun á upplýsingaskilti um friðlandið hefur dregist en áætlað er að það verði tilbúið til uppsetningar við Flókalund fyrir vorbyrjun 2020. Á því verða kynntar helstu gönguleiðir, saga, minjar og lífríki í friðlandinu. Landvarsla var aukin 2018 og 2019 og nauðsynlegt er að ekki verði dregið úr henni. Vegagerðarmál þurfa að komast á hreint og halda þarf áfram vinnu við stjórnunar- og verndaráætlun. Hótelið liggur mjög nálægt þjóðveginum og skapast talsverð hættu af því þegar umferð gangandi fólks neðan bílastæðis er einhver þó ekki hafi orðið alvarleg slys.

Vatnsfjörður - Höragsnes

Höragsnes er á mörkum friðlandsins austan megin fjarðar. Þar eru merkilegar jarðminjar, mikil gróðursæld, stórt bílastæði (rétt utan friðlandsmarka) og stikuð gönguleið sem leiðir að Gíslahelli. Fagurt útsýni er þaðan yfir Breiðafjörð og má sjá m.a. fálka og erni á flugi.

Höragsnes - ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	7,92	7,92
Innviðir áfangastaðar	9,17	9,17

Verðmæti áfangastaðar	8,08	8,08
Heildareinkunn áfangastaðar	8,34	8,34

Breytingar á milli ára

Engin breyting í einkunargjöf. Skilti um bann við drónaflugi var sett upp á Hörgsnesi sumarið 2019. Sjálfboðaliðar og landverðir unnu að smávægilegum endurbótum á stikuðum stíg en því starfi þarf að halda áfram.

Úrbætur

Gott væri að setja áningarborð á bílastæðið og ítarlegt upplýsingaskilti auk smáskilta við athyglisverða staði á nesinu svo sem klettinn Hörg og við Gíslahelli. Skilti við Gíslahelli mun fara upp fyrir vorið 2020 en vinna við hönnun hefur dregist. Huga þarf að áframhaldandi endurbótum á gönguleið um nesið, drena stíg lítillaga og skipta út viði í gömlum trétröppum eftir þörfum.

Vatnsfjörður - Vatnsdalur

Vatnsdalur gengur inn úr Vatnsfirði, akvegur í dalbotni er einungis fær fjórhjóladrifnum bílum. Vegurinn er ekki þjónustaður af Vegagerðinni, árlega loka landverðir honum í leysingum á vorin svo hann verði ekki fyrir skemmdum af völdum aksturs. Í Vatnsdal er lítið um innviði utan nokkurra áningarborða og stikaðra gönguleiða að Smalahellu og í kringum Vatnsdalsvatn sem lagfærðar eru árlega. Einnig eru nokkur skilti og tákmyndir til staðar. Veiði er í vatninu.

Vatnsdalur - ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	7,50	7,50
Innviðir áfangastaðar	9,05	9,05
Verðmæti áfangastaðar	9,42	9,42
Heildareinkunn áfangastaðar	8,92	8,92

Breytingar á milli ára

Engin breyting í einkunargjöf.

Úrbætur

Koma þarf fyrir varanlegum merkingum við Smalahellu, skiltið verður sett upp vorið 2020. Nokkuð er um akstur utan vega á malareyrum við Vatnsdalsvatn og í dalbotninum. Þar þarf að koma fyrir varanlegum lokunum og áberandi skiltum. Eins þarf að viðhafa eftirlit á rjúpnaveiðitímabilinu.

Vatnsfjörður - Þingmannaá

Þingmannaá rennur til sjávar í Vatnsfirði austanverðum. Nálægt ósum hennar er upphaf gömlu akleiðarinnar yfir Þingmannaheiði sem er skreytt ágætlega heillegri vörðuröð þó sumar séu illa farnar. Vegurinn hefur verið aflagður og er einungis fær mjög vel útbúnum bílum. Landverðir loka honum í leysingum á vorin svo hann verði ekki fyrir skemmdum af völdum aksturs. Í Þingmannaá eru fallegir fossar og gljúfur og á svæðinu er upphaf nokkurra stikaðra gönguleiða að finna. Friðlýstar fornminjar, smiðju Gests Oddleifssonar, er að finna á svæðinu.

Þingmannaá - ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	7,50	7,29
Innviðir áfangastaðar	7,04	7,04
Verðmæti áfangastaðar	7,50	7,88
Heildareinkunn áfangastaðar	7,38	7,53

Breytingar á milli ára

Eftir mikið rigningarsumar 2018 jafnaði svæðið sig vel sumarið 2019. Steintröppum var bætt í göngustíginn og smíðaðir voru einfaldir flotpallar yfir mýri sem stígur liggur um á litlum hluta. Neðsta varðan í vörðuröðinni yfir Þingmannaheiði hrundi og landverði grunaði að hún hefði verið spörkuð niður.

Úrbætur

Það þarf að stækka útskot eða útbúa bílastæði við Þjóðveg og fjölga áningaborðum. Setja þarf upp varanleg skilti við Nafnlaus foss, í Reynilundi, við vörður og smiðjutóft og verður það gert vorið 2020 eftir tafir. Hanna þarf og lagfæra gönguleið sem liggur við gljúfur og loka betur af stöðum þar sem skriðuhætta er.

Norðvesturland

Hrútey í Blöndu

Ekki hafa farið fram formlegar talningar á gestakomum í eyjuna, en bæði heimamenn á Blönduósi og ferðamenn sækja eyjuna heim. Ekki var skipuleg landvarsla í Hrútey sumarið 2019, þar sem eyjan er í umsjón sveitarfélagsins, en landvörður Umhverfisstofnunar heimsótti þó svæðið. Heimamenn sinna svæðinu samviskusamlega.

Hrútey – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	5,42	6,67
Innviðir áfangastaðar	8,0	8,67
Verðmæti áfangastaðar	6,92	7,88
Heildareinkunn áfangastaðar	7,07	7,84

Breytingar á milli ára

Bílastæði við Hrútey ásamt aðkomu hefur verið lagað þannig að nú er sómi af.

Úrbætur

Lúpína hefur dreift sér um hluta eyjarinnar og þarf að fara af stað með aðgerðir til að koma í veg fyrir frekari útbreiðslu hennar.

Kattarauga

Lítið er vitað um hversu margir gestir sækja Kattarauga heim. Landvarsla hefur verið mjög takmörkuð, en sumarið 2018 var þó í fyrsta skipti starfandi landvörður á norðurlandi vestra í 6 vikur. Sumarið 2019 var landvörður starfandi á svæðinu í 20 vikur eða frá miðjum maí og fram í lok ágúst. Að auki heimsækir sérfræðingur svæðið a.m.k. einu sinni á ári. Þess á milli hefur landeigandinn eftirlit með svæðinu.

Kattarauga - ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	7,50	7,62
Innviðir áfangastaðar	8,0	8,0
Verðmæti áfangastaðar	10	10
Heildareinkunn áfangastaðar	8,94	8,96

Breytingar á milli ára

Nú er unnið eftir virkri stjórnar- og verndunaráætlun sem tók gildi á vormánuðum 2018. Vorið 2019 var sett upp nýtt fræðsluskilti við tjörnina.

Úrbætur

Laga þarf bílastæði við Kattarauga.

Spákonufellshöfði

Fólkvangurinn Spákonufellshöfði er mikið nýttur af heimamönnum til útivistar og göngu. Ekki er um reglulega landvörslu að ræða enda er Spákonufellshöfði er í umsjón sveitarfélagsins. Verkstjóri sveitarfélagsins hefur umsjón með fólkvanginum sem og heimamenn sem fylgjast með aðstæðum og koma ábendingum til starfmannna sveitarfélagsins Skagastrandar þegar við á.

Spákonufellshöfði - ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	8,10	8,10
Innviðir áfangastaðar	7,50	8,00
Verðmæti áfangastaðar	7,31	7,40
Heildareinkunn áfangastaðar	7,53	7,71

Úrbætur

Spákonufellshöfði er í góðu ásigkomulagi, þess utan hve mikil lúpína vex þar. Halda þarf áfram vinnu við að hefta útbreiðslu lúpínu.

Norðausturland

Böggvisstaðafjall

Fólkvangurinn í Böggvisstaðafjalli liggur upp fjallið ofan við Dalvík. Þar er skíðasvæði, skógrækt, göngustígar og berjaland. Umsjón og rekstur svæðisins er á ábyrgð Dalvíkurbyggðar.

Böggvisstaðafjall - ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	6,25	7,33
Innviðir áfangastaðar	9,17	5,83
Verðmæti áfangastaðar	6,83	6,35
Heildareinkunn áfangastaðar	7,34	6,42

Breytingar á milli ára

Litlar breytingar á svæðinu á milli ára. Mat á þáttum sem ekki eiga við skýra fyrst og fremst mun á einkunn milli ára.

Úrbætur

Vinna þarf stjórnunar- og verndaráætlun fyrir svæðið. Merkingar mætti bæta og koma upp upplýsinga- og aðkomuskiltum.

Dettifoss að austan

Dettifoss og fossaröðin í Jökulsá að austan eru friðlýst sem náttúruvætti og eru í umsjón Vatnajökulspjóðgarðs en vesturhluti Jökulsár fellur undir þjóðgarðinn við Dettifoss.

Að Dettifossi að austan (DFA) komu rúmlega 131 þúsund árið 2019 en ferðamönnum fjölgaði um rúm 3% á árinu. Svæðið er að jafnaði aðgengilegt frá júní fram í september en aðgengi er háð tíðarfari. Vatnssalerni er á staðnum, malarbílástæði og afmarkaðir náttúrulegir göngustígar sem hafa verið grjóthreinsaðir.

Lítill uppbygging hefur verið við DFA hin síðari ár og má segja að innviðir séu ekki í takti við þá fjölgun gesta sem hefur orðið. Sjálfboðaliðar á vegum Umhverfisstofnunar hafa komið á svæðið síðustu ár til að vinna að endurbótum og endurheimt gróðurs sem hafði farið hálloka undan álagi gangandi fólks.

Dagleg landvarsla er við DFA á sumrin en strjálfi að hausti og leggst af þegar færð hamlar för.

Dettifoss (að austan verðu) - ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	5,42	5,42
Innviðir áfangastaðar	5,71	4,76
Verðmæti áfangastaðar	3,59	3,59
Heildareinkunn áfangastaðar	4,55	4,29

Breytingar á milli ára

Við Dettifoss að austan á sér stað nokkur gróðureyðing og hafa tilraunir til að endurheimta gróðurfar ekki skilað tilætluðum árangri á sama tíma og illa gengur að afmarka gönguleiðir með fullnægjandi árangri. Innviðir anna því ekki þeirri umferð sem er á svæðinu, öryggi gesta er ekki tryggt og náttúruferlar lætur á sjá.

Úrbætur

Styrkja þarf þá innviði sem fyrir eru á staðnum með endurbótum og nánari afmörkun stíga. Endurbætur á salernisaðstöðu og bílastæði eru aðkallandi auk þess sem vinna þarf að endurheimt gróðurs. Lagfæra þarf merkingar á staðnum, bæði við bílastæði og leiðarmerkingar á gönguleiðum

Nú er unnið að uppbyggingu vegar með bundnu slitlagi vestan Jökulsár sem verður til þess að aðgengi að Dettifossi, og öðrum náttúruferlum vestan Jökulsár, stórbatnar. Því er mikilvægt að halda að sér höndum með stórfelda uppbyggingu staðarins austan ár þar til ljóst er hver þróun ferðamannafjölda og tegundar ferðamennsku verður á svæðinu.

Dimmuborgir

Dimmuborgir eru friðlýstar sem náttúruvætti austan Mývatns. Þangað liggur mikill straumur ferðamanna, samkvæmt talningu eru gestir svæðisins rúmlega 400 þúsund á ári. Fjölgun gesta nam rúmum 16% milli ára 2016 og 2017 en lítilsháttar fækkun varð á milli ára 2017 og 2018. Tölur benda til þess að lítilsháttar fækkun hafi einnig orðið milli ára 2018 og 2019.

Landgræðslan fer með umsjón Dimmuborga og hefur framkvæmt talsvert á svæðinu hin síðari ár. Verndaráætlun er í gildi fyrir svæðið og er samstarf Umhverfisstofnunar og Landgræðslunnar með miklum ágætum.

Dimmuborgir þola vel þá umferð sem þar er og gengur skipulag verndaráætlunar vel upp.

Dimmuborgir - ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	9,26	9,26
Innviðir áfangastaðar	9,05	9,05
Verðmæti áfangastaðar	7,12	7,31
Heildareinkunn áfangastaðar	8,09	8,19

Breytingar á milli ára

Unnið var að endurbótum á göngustígum á milli ára auk þess sem skilti hafa að mestu verið endurnýjuð. Nú hefur verið lokið við að malbika fjölförnustu gönguleiðirnar. Helstu athugasemdir lúta að merkingum á bílastæði, en þar er mikið flækjustig á annatímum. Koma þarf upp betri merkingum á aðkomuleiðum og upplýsingum við bílastæði auk þess sem skerpa þarf á að unnið sé eftir stjórnunar- og verndaráætlun svæðisins.

Úrbætur

Unnið verður að því að merkja bílastæði til að koma í veg fyrir flækjustig á annatímum. Endurnýja þarf merkingar á vegvísnum þar sem stafir hafa flagnað af og valdið ruglingi hjá gestum.

Koma þarf á fundi landeigenda og Umhverfisstofnunar og yfirfara stjórnunar- og verndaráætlun.

Glerárdalur

Fólkvangurinn í Glerárdal er útivistarsvæði í umsjón Akureyrarbæjar. Þar eru gönguleiðir og dalurinn er einnig vinsæll áfangastaður á veturna.

Stjórnunar- og verndaráætlun fyrir Glerárdal var samþykkt árið 2018.

Glerárdalur - ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	6,67	6,11
Innviðir áfangastaðar	5,00	8,67
Verðmæti áfangastaðar	6,73	6,32
Heildareinkunn áfangastaðar	6,25	6,92

Breytingar á milli ára

Uppbygging á innviðum hefur átt sér stað í Glerárdal á árinu.

Úrbætur

Unnið er að endurbótum í samræmi við stjórnunar- og verndaráætlun og aðgerðaráætlun hennar.

Hraun

Jörðin Hraun í Öxnadal er fólkvangur þar sem góð aðstaða er til útivistar og náttúruskoðunar. Þar eru stíkaðar gönguleiðir. Vinna þarf stefnumótun fyrir fólkvanginn til að skipuleggja framtíða nýtingu og uppbyggingu .

Hraun - ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	5,0	6,67
Innviðir áfangastaðar	8,67	10,0
Verðmæti áfangastaðar	8,27	9,42
Heildareinkunn áfangastaðar	7,69	9,00

Breytingar á milli ára

Nokkur breyting á milli ára sem skýrist helst á skilgreiningu á þáttum ástandsmatsins. Lítil breyting hefur verið á svæðinu sjálfu.

Úrbætur

Vinna þarf stjórnunar- og verndaráætlun fyrir svæðið.

Hverfjall

Náttúruvættið Hverfjall í Mývatnssveit er sívaxandi áfangastaður ferðamanna enda gígurinn einstök náttúrusmíð og aðgengilegur staður með útsýni yfir Mývatnssveit. Gestir svæðisins voru rúmlega 127 þúsund árið 2019 og dreifast yfir allt árið þótt aðgengi sé mjög takmarkað á vetrum vegna legu vegslóða og þjónustuleysis. Gestum fækkar um rúmlega 8% á milli 2018 og 2019 en eru þá ótaldir þeir sem koma gangandi á staðinn. Salernisaðstaða og upplýsingaskilti eru við bílastæði norðan við Hverfjall.

Aðgengi bílumferðar að náttúruvættinu hefur verið slæmt vegna niðurgrafins vegslóða að fjallinu. Slóðinn hefur ekki verið þjónustaður á veturna og aðgengi því verið mjög skert að náttúruvættinu þá. Árið 2018 hófst vinna við nýjan veg að uppgöngunni. Vegagerðinni er ekki lokið en vegurinn hefur nú þegar stórbætt aðgengi að Hverfjalli yfir vetrartímenn. Akstur utan vega hefur verið vandamál þar sem fólk reynir að komast hjá hindrunum á leið sinni að uppgöngunni. Göngustígar eru af náttúrunnar hendi en er viðhaldið af landvörðum og bera álagið með ágætum.

Hverfjall - ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	7,41	8,15
Innviðir áfangastaðar	6,19	8,1
Verðmæti áfangastaðar	7,50	8,08
Heildareinkunn áfangastaðar	7,13	8,1

Breytingar á milli ára

Síðasta árið hefur verið unnið að vegbótum, það hefur skilað sér í betra aðgengi fyrir flesta bíla stærri hluta úr árinu. Minna hefur borið á því að gestir gangi upp á gíginn þar sem þeir koma að honum, það skrifast að öllum líkindum á bætt aðgengi samfara vegagerðinni. Stjórnunar og verndaráætlun kallar á endurskoðun. Haldið var áfram vinnu við afmarkanir uppi á gígnum.

Úrbætur

Ljúka þarf vegagerð og bílastæðafrágangi til að tryggja gott aðgengi stærstan hluta ársins.

Klasar

Klasar eru hraundrangar í og við bakka Mývatns milli Höfða og Kálfastrandar. Bílastæði er við heimreið að Kálfaströnd og þaðan er göngustígur meðfram vatninu að Klösum. Svæðið hefur verið í mikilli uppbyggingu

síðustu ár, bílastæðið var skipulagt og malbikað 2015 og 2016 og lokið var við endurnýjun á göngustígnum árið 2018. Áfangastaðurinn er innan verndarsvæðis Mývatns og Laxár.

Klasar- ástand	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	6,67
Innviðir áfangastaðar	8,57
Verðmæti áfangastaðar	7,31
Heildareinkunn áfangastaðar	7,51

Úrbætur:

Bæta þarf merkingar á svæðinu, skilti er í vinnslu og stefnt að uppsetningu árið 2020.

Krossanesborgir

Krossanesborgir eru fólkvangur norðan við Akureyrarbæ. Þar eru skipulagðar gönguleiðir og upplýsingaskilti. Fólkvangurinn er vinsælt til náttúruskoðunar og þar er fjölskrúðugt fuglalíf. Akureyrarbær fer með umsjón fólkvangsins. Talning fer fram á fjölda gesta á svæðinu.

Krossanesborgir - ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	8,89	9,26
Innviðir áfangastaðar	7,33	8,00
Verðmæti áfangastaðar	8,65	8,65
Heildareinkunn áfangastaðar	8,35	8,60

Breytingar á milli ára

Fólkvanginum er vel viðhaldið og hann er vinsæll til útivistar. Ástandsmat breytist lítið milli ára en ástand svæðisins er mjög gott.

Úrbætur

Vinna þarf stjórnunar- og verndaráætlun svo vinna og uppbygging verði markvissari.

Seljahjallagil, Bláhvammur og Þrengslaborgir

Seljahjallagil er í hálendisbrún ofan Mývatnssveitar og langt utan alfaraleiðar. Þangað liggja torfærir vegir frá Hverfjalli og Grænavatni. Slæmt aðgengi verður þess valdandi að álag af völdum ferðamanna á svæðinu er takmarkað og er vernd þess því nokkuð örugg, sé horft til Seljahjallagils og Bláhvamms. Betra aðgengi er að Þrengslaborgum en lítil umferð er þó enn á svæðið. Ekki er þó vitað hve umferð er mikil.

Ekki er talin þörf á sérstökum aðgerðum að svo stöddu til þess að bæta ástand svæðisins. Svæðið gæti orðið vinsæll áfangastaður með bættu aðgengi.

Seljahjallagil og nágrenni - ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	5,42	6,25
Innviðir áfangastaðar	6,11	7,22
Verðmæti áfangastaðar	10	10
Heildareinkunn áfangastaðar	7,99	8,46

Úrbætur

Vinna þarf stjórnunar- og verndaráætlun fyrir svæðið og marka þannig stefnu um uppbyggingu svæðisins.

Skútustaðagígar

Skútustaðagígar eru einn vinsælasti viðkomustaður ferðamanna við Mývatn. Gervigígar eru skammt frá þjóðveginum sem liggur í gegnum Skútustaði. Líklegt er að staðurinn laði til sín svipaðan fjölda og Dimmuborgir eða um og yfir 400 þúsund manns á ári.

Staðurinn, sem er einstakur á heimsvísu, er mikið raskaður af manna völdum. Ræktuð tún eru milli gíganna. Þá hefur uppbygging vegna ferðamanna og almenns aðgengis haft áhrif á ásynd staðarins.

Svæðið er deiliskipulagt og hefur uppbygging verið í samræmi við skipulag. Stjórnunar- og verndaráætlun hefur ekki verið unnin sérstaklega fyrir staðinn. Náttúruvættið er innan verndarsvæðis Mývatns og Laxár og því nær stjórnunar- og verndaráætlun Mývatns og Laxár óbeint yfir svæðið.

Á árunum 2014 – 2017 var mikið framkvæmt við Skútustaðagíga, stígar byggðir upp og útsýnisstaðir bættir. Staðurinn er því vel í stakk búinn að taka á móti gestum þó ástæða sé til að bæta aðstöðu lítilla á Hræðuhver með stækkun útsýnisstaðar, breikkun göngustígar að hluta og bættu öryggi gesta.

Skútustaðagígar - ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	8,89	8,15
Innviðir áfangastaðar	8,89	9,05
Verðmæti áfangastaðar	7,50	7,50
Heildareinkunn áfangastaðar	8,17	8,05

Breytingar á milli ára

Rask á Hræðuhver var lagfært sem stórbætti alla ásynd svæðisins auk þess að bæta nokkuð úr öryggi gesta. Borið var kurl í nýfærðan stíg umhverfis Stakhólstjörn.

Úrbætur

Við Hræðuhver þarf að framlengja útsýnispall lítilla til vesturs og breikka göngustíg uppi á Hræðuhver til að bæta aðstöðu og öryggi gesta. Koma þarf upp varanlegum skiltum fyrir vegvísa inni á svæðinu.

Friðland í Svarfaðardal

Friðland Svarfdæla er eitt elsta friðland á Íslandi. Þar er einstakt fuglalíf á votlendum eyrum Svarfaðardalsár og fjölbreytt svæði til útivistar. Dalvíkurbyggð fer með umsjón svæðisins í samráði við umsjónarnefnd friðlandsins. Gestir eru ekki taldir á svæðinu en það er mat að aðsókn aukist ár frá ári.

Stjórnunar- og verndaráætlun er tilbúin fyrir friðlandið sem hefur þó ekki verið samþykkt en vinna er hafin að nýju. Umhverfisstofnun og Dalvíkurbyggð skrifuðu var undir nýjan umsjónarsamning um umsjón friðlandsins á árinu. Fjallað er um svæðið í aðalskipulagi sveitarfélagsins. Innviðaupbygging hefur verið talsverð á síðustu árum og er markmiðið að efla svæðið sem útivistarsvæði sem og friðland fugla. Stórum áfanga í uppbyggingu lauk á árinu þegar bílplan, salerni og fuglaskoðunarhús voru tekin í notkun við Hrisatjörn.

Ásýnd svæðisins er víðast góð og er umferð fólks, gangandi og ríðandi, vel stýrt á þar til gerðum stígum. Nokkur gömul námusvæði eru innan marka friðlandsins.

Friðland í Svarfaðardal - ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	5,42	7,08
Innviðir áfangastaðar	6,67	8,57
Verðmæti áfangastaðar	6,73	6,73
Heildareinkunn áfangastaðar	6,44	7,30

Breytingar á milli ára

Uppbygging hefur átt sér stað á svæðinu síðustu ár. Landvarsla var á svæðinu síðastliðið sumar og lauk stóru uppbyggingaverkefni á fuglaskoðunarstað við Hrisatjörn. Á næsta ár er stefnt að uppbyggingu göngustígar á milli Hánefsstaðareits og Húsabakka.

Úrbætur

Ljúka þarf við gerð stjórnunar- og verndaráætlunar og vinna eftir henni. Lagfæra þarf og loka námum sem hafa neikvæð áhrif á ásýnd friðlandsins í samræmi við stjórnunar- og verndaráætlun. Auka þarf landvörslu á svæðinu til að bæta umgengni og stýringu gesta.

Austurland

Álfaborg

Álfaborg er fólkvangur og vinsælt útivistarsvæði mikið nýtt af bæjarbúum í Borgafirði Eystri og gestum þeirra. Eins og nafnið bendir til er Álfaborgin bústaður álfa. Í borginni er svonefnt Völvuleiði. Það er engin landvarsla en starfsmenn sveitarfélagsins líta eftir svæðinu. Eitt upplýsingaskilti er á svæðinu. Umferð hefur aukist verulega á síðustu árum og má sjá það á gróðri.

Álfaborg – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	5,0	4,76
Innviðir áfangastaðar	8,57	8,57
Verðmæti áfangastaðar	6,44	6,25
Heildareinkunn áfangastaðar	6,71	6,56

Úrbætur

Viðhalda þarf reglulega gönguleið, bæta merkingar og uppræta lúpínu sem þar er.

Blábjörg í Berufirði

Blábjörg er vinsælt náttúruvætti. Blábjörg eru hluti af sambræddu líparíttúfflagi eða flikrubergi, sem hefur verið kallað Berufjarðartúff. Fín bílastæði eru á staðnum og göngustígur niðri í fjöru. Engin landvarsla er á staðnum en umsjónarsamningur er í gildi við landeigendur.

Blábjörg í Berufirði – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	5,83	3,33
Innviðir áfangastaðar	6,67	6,00
Verðmæti áfangastaðar	7,12	8,72
Heildareinkunn áfangastaðar	6,73	6,85

Úrbætur

Árið 2020 er áætlað að verja fjármunum til viðhalds og uppbyggingar göngustígs frá bílastæði niður í fjöru og koma upp upplýsingaskilti á bílastæði.

Díma í Lóni

Kletturinn Díma er lítið náttúruvætti sem er aðallega heimsótt á sumrin. Díma hefur augljóslega lengi verið eyja í Jökulsá og ber merki þess að vera sorfin af ánni. Lóðrétt standberg er norðanmegin, þar sem áin rennur í dag. Lítið er um innviði á staðnum og miðað við núverandi aðsókn virðist lítil þörf á frekari

uppbyggingu. Aðkomuskilti var sett upp fyrir nokkrum árum, fín bílastæði eru á staðnum og gönguslóðar liggja um Dímu.

Díma í Lóni – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	4,29	3,75
Innviðir áfangastaðar	8,67	8,33
Verðmæti áfangastaðar	8,08	8,08
Heildareinkunn áfangastaðar	7,44	7,24

Úrbætur

Lagfæra þarf girðingu sem reist hefur verið gegn beit sem er fallin niður. Afmarka betur gönguleið eftir þörfum (stíka). Koma þarf upp reglulegri landvörslu á svæðinu, meta þarf álag á svæðinu ásamt því sem vinna þarf verndaráætlun fyrir náttúruvættið.

Helgustaðanáma

Helgustaðanáma er mjög vinsælt útivistarsvæði sem er mikið nýtt af ferðamönnum erlendum sem innlendum. Lítið bílastæði er við veginn sem nær ekki að þjóna allri þeirri umferð sem er á háannatíma, ekkert aðgengi fyrir rútur. Salerni eru við bílastæðið og fín fræðslu og upplýsingaskilti um umgengni. Umhverfisstofnun vann stjórnunar- og verndaráætlun fyrir Helgustaðanámu vorið 2018. Landvörður hefur starfað á svæðinu stærstan hluta ársins frá árinu 2017. Umhverfisstofnun fékk verkfræðistofuna Eflu til að vinna öryggisúttekt fyrir Helgustaðanámu. Þar koma fram margar ábendingar um atriði sem þarf að laga og hafa í huga vegna öryggismála á svæðinu.

Helgustaðanáma – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	7,08	7,04
Innviðir áfangastaðar	8,33	7,22
Verðmæti áfangastaðar	5,19	5,19
Heildareinkunn áfangastaðar	6,44	6,13

Breytingar á milli ára:

Nú er unnið eftir virkri stjórnunar- og verndaráætlun. Landvörður var við vinnu í 8 mánuði á svæðinu 2019 og árið 2020 er stefnt að því að það verði ekki minni landvarsla. Það er mjög mikilvægt fyrir þetta svæði að fá umsjón og eftirlit allt árið.

Úrbætur

Nauðsynlegt að sinna landvörslu áfram og efla hana, svæðið þarf daglega umsjón allt árið um kring. Koma þarf í veg fyrir steinatöku með auknum sýnileika, skiltum, betri upplýsingagjöf og svo frv. Fylgjast þarf vel með gönguleiðinni þar sem farið er að renna úr henni svo hún gæti þarfnast viðhalds fljótlega. Akvegurinn

að Helgustaðanámu ber illa þá auknu umferð sem orðin er út að Helgustaðanámu, vegurinn hentar sérlega illa fyrir rútur og stærri bíla.

Hólmanes

Hólmanes er bæði fólkvangur og friðland og er vinsælt útivistarsvæði sem er mikið nýtt af bæjarbúum á Reyðarfirði sem og gestum þeirra. Stjórnunar- og verndaráætlun fyrir svæðið tók gildi árið 2017. Fjarðabyggð og Umhverfisstofnun hafa unnið drög að umsjónarsamningi sem stefnt er að skrifað verði undir sem fyrst. Umhverfisstofnun hefur ráðið landvörð fyrir svæði á Austurlandi.

Hólmanes - ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	7,08	7,78
Innviðir áfangastaðar	7,22	7,62
Verðmæti áfangastaðar	5,77	6,54
Heildareinkunn áfangastaðar	6,44	7,09

Breytingar á milli ára

Sjálfboðaliðar Umhverfisstofnunar hafa unnið að viðhaldi gönguleiða, lokað villustígum og upprætt lúpínu. Unnið var að stikun leiða auk þess sem unnið var við útikennslusvæði Fjarðarbyggðar.

Úrbætur

Afmarka þarf betur gönguleið og setja upp girðingu á ýmsum stöðum til að beina vegfarendum á réttar slóðir. Auka þarf landvörslu og upplýsingaveitu. Hólmanes er eftirsótt vegna kvikmyndatöku og fyrirtæki þurfa að fara að lögum og sækja um leyfi. Mikilvægt er því að halda áfram með landvörslu.

Neskaupsstaður fólkvangur

Fólkvangurinn er mjög vinsælt útivistarsvæði sem er mikið nýtt af bæjarbúum á Reyðarfirði sem og gestum. Sveitarfélagið hefur ekki verið með landvörslu á staðnum, en Náttúrustofa Austurlands fer með vöktun. Umhverfisstofnun hefur ráðið landvörð fyrir svæði á Austurlandi. Landvörðurinn hefur aðstoðað sveitarfélagið með því að fara reglulega í eftirlit á fólkvanginn.

Neskaupsstaður fólkvangur - ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	5,83	7,41
Innviðir áfangastaðar	7,78	6,67
Verðmæti áfangastaðar	5,90	7,31
Heildareinkunn áfangastaðar	6,39	7,16

Breytingar á milli ára:

Sjálfboðaliðar Umhverfisstofnunnar hafa unnið að viðhaldi gönguleiða. Auk þess voru fjarlægðar stikur sem ekki hafði verið haldið við og voru hættar að beina gestum um örugga leið. Aukin umferð gesta um svæðið veldur auknu álagi á bílastæði.

Úrbætur

Landvarsla er mikilvæg á svo eftirsóttu útivistarsvæði. Huga þarf að aukinni þjónustu við göngustíginn á vætutímabilum til að koma í veg fyrir skemmdir vegna aurbleytu.

Teigarhorn náttúruvætti og fólkvangur

Teigarhorn er vinsælt útivistarsvæði, að hluta fólkvangur og að hluta friðland. Heilsárslandvörður starfar á svæðinu frá Djúpvogshreppi.

Teigarhorn náttúruvætti - ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	9,17	9,63
Innviðir áfangastaðar	6,67	7,92
Verðmæti áfangastaðar	7,31	6,35
Heildareinkunn áfangastaðar	7,57	7,46

Breyting milli ára:

Á árinu voru útsýnisstaðir bættir með því að koma fyrir bekkjum og tryggja öryggi og útsýni.

Suðurland

Álftaversgígar

Álftaversgígar eru við Þjóðveg 1 og eru því í alfaraleið. Ekki er vitað um fjölda gesta sem hafa viðkomu á staðnum. Áningarstaður er við Álftaversveg (vegur nr. 211). Þar er gamalt upplýsingaskilti frá Minjastofnun, auk tveggja skilta frá Kötlu jarðvangi með nafni staðarins og upplýsingum um jarðsöguna. Einnig er skilti frá Umhverfisstofnun um bann við næturdvöl. Bílastæði er lítið og illa afmarkað. Eitt áningarborð er við bílastæðið og tröppur upp á einn gíginn að útsýniskífu.

Ekið er utan vega við bílastæðið og veldur það gróðurskemmdum. Tröppum upp á gíg er ekki viðhaldið og hafa þær látið á sjá. Ekkert skipulag og ósamræmi er á upplýsinga- og fræðsluskiltum þar sem láðst hefur að sækja um leyfi fyrir uppsetningu nokkurra þeirra.

Álftaversgígar - ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	4,29	4,52
Innviðir áfangastaðar	5,33	5,67
Verðmæti áfangastaðar	7,12	6,79
Heildareinkunn áfangastaðar	6,04	6,01

Breytingar á milli ára

Greinargerð með tillögum að úrbótum á skipulagi og innviðum svæðis var unnin.

Úrbætur

Vinna þarf deiliskipulag fyrir áningarstað. Hanna þarf áningarsvæðið upp á nýtt þar sem þörf er á að stækka og afmarka bílastæði og skipuleggja það fyrir bíla og rútur. Koma þarf á samræmdu útliti skilta á áningarstað í samræmi við skiltahandbók og fjarlægja óþarfa skilti. Lagfæra þarf gönguleið upp að sjónskífu og laga tröppur.

Í verkefnaáætlun landsáætlunar um innviði 2019-2021 fær svæðið úthlutað 1,5 milljónum í gerð nýs deiliskipulags árið 2020.

Dverghamrar

Dverghamrar eru við Þjóðveg 1 í Skaftárhrepp. Bílastæði er vel afmarkað og liggur rétt við Þjóðveginn. Ekki er vitað um fjölda gesta sem hefur viðkomu á svæðinu, en álag vegna gesta virðist ekki mjög mikið. Landvörður við Fjaðrárgljúfur hefur eftirlit með staðnum allt árið um kring. Upplýsingaskilti eru frá Vegagerðinni við bílastæðið um jarðfræði og sögu Dverghamra. Búið er að byggja upp hluta göngustígs sem liggur í hring um staðinn. Umferð um Dverghamra er allt árið um kring.

Dverghamrar - ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	7,62	7,59
Innviðir áfangastaðar	7,50	8,06
Verðmæti áfangastaðar	8,21	8,97
Heildareinkunn áfangastaðar	7,89	8,44

Breytingar á milli ára

Landvörður hefur eftirlit með svæðinu allt árið, en áður var einungis eftirlit yfir sumarmánuði. Nokkur leiðbeinandi skilti og afmarkanir hafa verið settar upp til að sporna við átroðningi utan stíga. Ný stjórnunar- og verndaráætlun er komin út.

Úrbætur:

Klára þarf framkvæmdir við uppbyggingu göngustígs og afmarka gönguleiðir.

Í verkefnaáætlun landsáætlunar um innviði 2018-2020 fékk náttúruvættið úthlutað 8,9 milljónum árið 2019 til að ljúka við uppbyggingu göngustígs, sem unnið verður að á vormánuðum 2020. Að því loknu verður uppbyggingu hringleiðar um Dverghamra lokið.

Dyrhólaey

Dyrhólaey skiptist í tvo áningarstaði, Háey og Lágey. Alls heimsóttu 540.000 manns friðlandið árið 2018 og er það því einn vinsælasti viðkomustaður ferðamanna á Suðurlandi. Landvarsla er allt árið um kring. Í byrjun sumars er svæðinu lokað yfir nóttina þegar landvarsla er ekki til staðar til að vernda fuglavarpi í eyjunni. Salernisaðstaða er á Lágey sem er opið allt árið um kring og er í umsjón landvarða.

Vinna við endurskoðun á stjórnunar- og verndaráætlun Dyrhólaeyjar er hafin og samhliða því verður unnin ný aðgerðaráætlun til 5 ára.

Dyrhólaey - Háey

Á Háey liggur 4x4 einbreiður malarvegur. Viðhaldi á vegi er ábótavant og verður hann reglulega illfær fólksbílum og hættulegur á köflum. Bílastæðið er afmarkað en ekki uppbyggt eða með merktum stæðum. Á háannatíma skapast stundum öngþveiti á bílastæðinu vegna skorts á skipulagi. Göngustígar frá bílastæði eru í ágætu standi en þarf að lagfæra. Búið er að afmarka gönguleiðir og útsýnisstaði með girðingum og draga þannig úr álagi á svæðinu og auka öryggi gesta. Gestir fara þó margir út fyrir girðinguna og þarf landvörður reglulega að hafa afskipti af þeim.

Dyrhólaey, Háey - ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	5,56	6,67
Innviðir áfangastaðar	6,25	6,46
Verðmæti áfangastaðar	8,46	8,65
Heildareinkunn áfangastaðar	7,25	7,64

Breytingar á milli ára

Fjármögnun til að sinna viðhaldi girðinga hefur verið tryggt næstu árin. Talning gesta í Dyrhólaey er byrjuð og vinna við endurskoðun verndaráætlun svæðisins, sem og aðgerðaráætlun, er formlega farin í gang hjá Umhverfisstofnun.

Úrbætur

Endurskoða þarf deiliskipulag fyrir Háey. Lagfæra þarf veg og bílastæði með ofaníburði og bæta við merkingum. Lagfæra þarf og hanna göngustíga frá grunni og bæta malarefni í stígana. Gera þarf ný upplýsinga- og fræðsluskilti. Skoða þarf hvort stýra þurfi aðgengi norður af bílastæði með sérstökum hætti til að sporna við öngþveiti á bílastæði og átroðningi á viðkvæma náttúru. Lengja þarf viðveru landvarða yfir sumartímann.

Dyrhólaey - Lágey

Salernishús var reist við bílastæðið fyrir nokkrum árum og hefur það stuðlað að verulega bættri umgengni á staðnum. Akvegur inn á Lágey er malbikaður en er farinn að skemmast í köntunum. Einstaka göngustíga þarf að lagfæra eða hanna frá grunni eins og á útsýnisstað á Brestnefi. Girðing með bjargbrúninni er farin að gefa eftir á einstaka stað en unnið hefur verið að viðhaldi á þeim.

Dyrhólaey, Lágey - ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	7,04	7,22
Innviðir áfangastaðar	7,5	7,71
Verðmæti áfangastaðar	6,35	7,21
Heildareinkunn áfangastaðar	6,80	7,35

Breytingar á milli ára

Lokið var við endurheimt náttúrulegrar ásýndar og gerð göngustíga við aflagt bílastæði neðst á Lágey. Viðkvæm svæði utan göngustíga hafa verið afmörkuð betur með girðingum og skiltum. Unnið var að viðhaldi veðurbarinna girðingastaura á stórum svæðum. Talning gesta er hafin.

Úrbætur

Nauðsynlegt er að klára frágang á nýja bílastæðinu, malbika og merkja stæði fyrir bíla og rútur. Hanna þarf nýjan göngustíg á Brestnefi ásamt útsýnisstað. Hanna þarf nýtt útsýnissvæði sem verður fært hjólastólum við enda göngustígar frá bílastæði. Ljúka þarf uppsetningu fræðslu- og upplýsingaskilta við nýja bílastæðið og við þau svæði sem á við. Lengja þarf viðveru landvarða yfir sumartímenn.

Í verkefnaáætlun landsáætlunar 2019-2021 fær svæðið 42,2 milljónir til malbikunar og frágangs á bílastæðinu árið 2021. Einnig fær Dyrhólaey árlega 2 milljónir árlega úr landsáætlun til að sinna endurnýjun og viðhaldi á girðingum.

Gullfoss

Gullfoss er einn fjölsóttasti áfangastaður ferðamanna á Íslandi allt árið og er nauðsynlegt að allir innviðir taki mið af því. Góða stýringu þarf á ferðamönnum með uppbyggðum stígum, girðingum og upplýsingaskiltum. Settur var upp teljari við efri stíg að Gullfossi í byrjun maí 2017 og náðist því ekki að telja allt það árið. Árið 2018 voru gestir um 880.878 sem fóru um Gullfoss skv. teljara. Ferðamönnum fækkað töluvert yfir hásumarið en fjölgaði eða stóð í stað í öðrum mánuðum. Fjöldi gesta skv. teljara fyrir árið 2019 voru 773.585. Fækkun á ferðamönnum milli árána 2018 og 2019 var því rúmlega 12%. Þess má geta að teljari er ekki nákvæmur og það vantar teljara á neðra svæði við Gullfoss ásamt nákvæmari teljara. Því gefur teljarinn eingöngu ákveðna mynd af fjölda en hægt er að bera saman fjölda milli ára.

Margt hefur verið vel gert við Gullfoss sem nú er þó úr sér gengið eða úrelt. Núverandi göngustígar og útsýnispallur anna ekki umferð flesta daga ársins. Göngustígar eru aðeins tveir metrar að breidd en þyrftu að vera um fjórir metrar miðað við núverandi ásókn. Trefjaefnið í pöllunum er orðið sveigt og brotnar auðveldlega. Erfitt er að hálkuverja hluta af núverandi stígakerfi þar sem borð eru stöðugt að brotna undan tækjum. Því þolir stígakerfi ekki þann fjölda sem fer þar um né heldur vetrarþjónustu eins og best verður á kosið. Upplýsinga- og fræðsluskilti eru of fá miðað við fjölda ferðamanna. Útsýnisstaðir eru of fáir og litlir. Fjölgað hefur starfsfólki á svæðinu, tveir heilsársstarfsmenn og aðrir tímabundið. Þó vantar aðstöðu til upplýsingagjafar. Bílastæði eru sprungin á háannatíma og leggja ferðamenn bílum sínum meðfram vegi og skapa þannig hættu.

Kostir eru að góð þjónusta er á staðnum með salernum, veitingum og gistiþlássi. Nýr stigi milli efra og neðra svæðis hefur verið tekinn í notkun. Unnið er alla daga við að moka og hálkuverja stíga yfir vetur og rusl tínt alla daga. Því hefur þjónusta við svæðið stórbatnað. Stefnt er að því að halda framkvæmdum áfram þegar vora fer við endurgerð göngustíga. Ljóst er að áttak þarf til að áfangastaðurinn Gullfoss geti borið núverandi fjölda ferðamanna og verið landinu til sóma.

Gullfoss - ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	7,78	7,78
Innviðir áfangastaðar	6,67	7,04
Verðmæti áfangastaðar	6,35	6,35
Heildareinkunn áfangastaðar	6,81	6,83

Breytingar á milli ára

Eingöngu var viðhaldi sinnt á staðnum og skipt út brotnum og ónýtum borðum á göngupöllum. Girðingastaurar voru endurnýjaðir að hluta. Gönguleið meðfram Hvítárgili var stikuð frá Gullfossi að Brattholti. Sett var snjóvarnargirðing við stiga til þess að sporna við mikilli snjósöfnun í efri hluta stiga. Landvörðum var fjölgað sem auðveldar daglega umsjón og stórbætir þjónustu við gesti.

Úrbætur

Við Gullfoss þarf að endurnýja nærri allt stígakerfi og útsýnispalla fyrir utan stiga milli efra og neðra svæðis. Núverandi allar og stígakerfi annar ekki lengur þeim mikla fjölda sem sækir Gullfoss heim og er því orðið mjög illa farið á köflum. Stígakerfi á Gullfossi þarf að vera hannað þannig að hægt verði að þjónusta það á veturnar. Bæta þarf við uppbyggðum stígum og fjölga upplýsinga- og fræðsluskiltum. Nauðsynlegt er að grípa til aðgerða sem fyrst og útbúa svæðið þannig að það geti tekið sómasamlega við þeim mikla fjölda gesta sem sækja Gullfoss heim.

Í verkefnaáætlun landsáætlunar um innviði 2018-2020 fær svæðið úthlutað 161.044.000. Um ræðir endurnýjun stígs (G1) og torgs (G2) ásamt skiltum. Síðar á tímabilinu verði unnið að endurnýjun útsýnispalls (D1) og lagfæringu á göngu- og reiðleið meðfram Hvítá, nýjum stíg (A1 frá D2), uppsetningu varnargirðingar austan við neðra bílastæði að Gullfossi og uppsetningu skilta. Framkvæmdir hafa ekki enn hafist á svæðinu.

Háalda

Háalda er lítið náttúruvætti staðsett við þjóðveg 1. Tvö stór jökulker eru innan náttúruvættisins, mynduð í jökulhlaupi vegna eldgoss í Öræfajökli 1727. Ekki er talið að mikill fjöldi gesta hafi viðkomu á staðnum og álag er sýnilega lítið. Bílastæðið er vel afmarkað en bæta þarf innviði þar sem ekkert fræðsluskilti er á staðnum og gönguleið ekki afmörkuð og óljós.

Háalda - ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	5,71	4,76
Innviðir áfangastaðar	7,22	7,22
Verðmæti áfangastaðar	9,36	8,40
Heildareinkunn áfangastaðar	8,02	7,32

Breytingar á milli ára

Nokkrar gróðurskemmdir eru í minna jökulkerinu vegna nýlegra hjólfara sem dregur niður einkunn svæðis.

Úrbætur

Setja þarf upp fræðsluskilti og gera skýra gönguleið um svæðið. Koma þarf í veg fyrir akstur utan vega innan náttúruvættisins frá slóða sem liggur upp að öldunni austanverðri.

Ingólfshöfði

Ingólfshöfði er nokkuð óaðgengilegt friðland þar sem engin eiginlegur vegur liggur að því. Skipulagðar ferðir eru þangað yfir sumartímanum með ferðapjónustaðila á svæðinu, en utan þess tíma er lítil sem engin umferð ferðmanna um friðlandið.

Ingólfshöfði - ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	7,5	8,54
Innviðir áfangastaðar	8,57	8,96
Verðmæti áfangastaðar	9,81	9,81
Heildareinkunn áfangastaðar	8,99	9,31

Breytingar á milli ára

Lokið var vinnu við gerðar nýrrar stjórnunar- og verndaráætlunnar.

Úrbætur

Setja þarf aðkomuskilti við mörk friðlandsins með umgengnisreglum og fræðsluskilti í höfðanum um náttúru og sögu svæðisins. Endurnýja þarf bækling um friðlandið. Merkja þarf gönguleið um höfðann og huga að öryggismálum.

Kirkjugólf

Kirkjugólf er lítið náttúruvætti á Kirkjubæjarklaustri, stutt frá Þjóðvegi 1. Gestir sem heimsækja staðinn valda þar litlu álagi. Bílastæði er vel afmarkað og ágæt fræðsluskilti eru við stæðið. Búið er að byggja upp göngustíg frá bílastæði að Kirkjugólfinu. Lokið verður við frágang á köntum, drenum og útsýnisstað við stuðlabergsgólfið vorið 2020. Landvörður við Fjaðrárgljúfur hefur reglulegt eftirlit við Kirkjugólf allt árið um kring. Vinna við stjórnunar- og verndaráætlun fyrir svæðið er hafin.

Kirkjugólf - ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	8,57	8,81
Innviðir áfangastaðar	9,33	9,33
Verðmæti áfangastaðar	9,28	9,36
Heildareinkunn áfangastaðar	9,15	9,24

Breytingar á milli ára

Landvörður hefur nú eftirlit með svæðinu árið um kring. Fjármagn fékkst til að ljúka við uppbyggingu og frágang við göngustíg og verður unnið að því á vormánuðum 2020.

Úrbætur

Ljúka þarf gerð stjórnunar- og verndaráætlunar fyrir svæðið. Merkja þarf stæði fyrir bíla og rútu á bílastæði og klára frágang á göngustíg.

Í verkefnaáætlun landsáætlunar um innviði fékk Kirkjugólf 5,3 milljónir árið 2019 sem nýtt verður til að ljúka við frágang á göngustígnum.

Skógafoss

Skógafoss er einn vinsælasti viðkomustaður ferðamanna á landinu en ekki er vitað um nákvæman fjölda gesta sem heimsækir svæðið ár hvert. Umferðin er mikil allt árið um kring þó hún sé mest upp úr miðju sumri og fram á haust. Svæðið skiptist í tvo staði, láglandið framan við fossinn og Skógaheiði ofan við fossinn. Landvörður í Dyrhólaey sinnir svæðinu daglega allt árið um kring. Lokið var við gerð stjórnunar- og verndaráætlunar á vormánuðum 2019, ásamt aðgerðaráætlun til næstu 5 ára.

Skógafoss láglandi

Í deiliskipulagi er gert er ráð fyrir umtalsverðum breytingum á láglandinu við Skógafoss. Núverandi bílastæði verður aflagt og fært út fyrir hið friðlýsta svæði, ásamt tjaldsvæðinu. Frá 2017 hefur mikil vinna farið í að bæta aðgangsstýringu og endurheimta gróðurþekju á svæðinu fyrir framan fossinn, m.a. með uppbyggingu göngustíga og afmörkunum með girðingum. Í skipulagi er einnig fyrirhugað að aðlaga mörk náttúruvættisins að breyttum farvegi Skógaár.

Skógafoss láglandi – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	5,93	6,85
Innviðir áfangastaðar	6,3	6,46
Verðmæti áfangastaðar	6,67	7,31
Heildareinkunn áfangastaðar	6,41	6,98

Breytingar á milli ára

Stjórnunar- og verndaráætlun fyrir svæðið leit dagsins ljós á vormánuðum 2019. Afmörkun við gróin svæði var bætt til að sporna við gróðurskemmdum og töluverður árangur náðist í endurheimt gróðurs. Sjálfboðaliðar græddu upp stór svæði í brekkunni við fossinn þar sem mikið var um aflagða stíga og troðninga út frá tröppunum. Nýr stígur var lagður frá salerni áleiðis að fossinum.

Úrbætur

Ljúka þarf frágangi á göngustígum framan við fossinn ásamt útsýnisstað, auk þess sem brýnt er að gera nýjar og breiðari tröppur upp á Skógaheiði. Flytja þarf bílastæði og tjaldsvæði út fyrir verndarsvæðið og byggja þá aðstöðu upp í samræmi við gildandi deiliskipulag og aðgerðaráætlun í nýrri verndaráætlun. Bæta þarf skiltamál, en skortur er á upplýsingum um umgengnisreglur og öryggismál. Tryggja þarf fjármagn í

viðhald innviða og auka viðveru landvarðar yfir sumarið. Áfram þarf að vinna í endurheimt gróðurs á svæðinu.

Í verkefnaáætlun landsáætlunar um innviði 2019-2021 fær láglandið við Skógafoss úthlutað 119 milljónum, en rúmlega helmingur af því fjármagni mun fara í hönnun og gerð nýrra trappa. Einnig er gert ráð fyrir að tryggja aðgengi fyrir alla að útsýnisstað neðan við fossinn.

Skógafoss Skógaheiði

Eftir að tröppur voru reistar við Skógafoss 2012 hefur umferð upp á Skógaheiði stóraukist. Flestir ganga upp tröppurnar að útsýnispall við Skógafoss en margir ganga einnig meðfram Skógaá áleiðis upp á Skógaheiði. Þá liggur ein vinsælasta hálandisgönguleið landsins frá Skógafossi yfir Fimmvörðuháls sem einnig er vinsæl hjólaleið. Svæðið var áður án allra innviða og gengið var um gamla kindastíga. Malarstígur var lagður frá Skógafossi um 600 metra árið 2018 og búið er að gera áætlun um uppbyggingu gönguleiðarinnar um aðra 3,5 km í heildina með það að markmiði að nýta það fallega útsýni sem Skógaá hefur upp á að bjóða. Framkvæmdir við áframhaldandi uppbyggingu gönguleiðarinnar hófust á ný á haustmánuðum 2019. Svæðinu ofan við Fosstorfufoss var lokað 22. febrúar til 1. júní 2019 vegna verulegrar hættu á gróðurskemmdum vegna aurbleytu og gróðurskemmda.

Skógafoss Skógaheiði – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	5,42	6,25
Innviðir áfangastaðar	5,24	5,95
Verðmæti áfangastaðar	5,96	6,44
Heildareinkunn áfangastaðar	5,65	6,27

Breytingar á milli ára

Skógaheiðin hefur á undanförunum árum verið á appelsínugulum lista, en fer af honum í ár í kjölfarð umtalsverðra umbóta. Vinnu lauk við gerð stjórnunar- og verndaráætlunar fyrir svæðið sem útskýrir mikla hækkun í skipulagi áningastaðarins. Sjálfboðaliðar unnu að lokun villustíga og endurheimt gróðurs við Fosstorfufoss. Sami hópur girti einnig af um 300 metra leið í gegnum viðkvæmasta svæðið þar sem aurbleyta hefur verið hvað mest og árangur náðist í endurheimt gróðurs í kjölfarið á því svæði. Landverðir hafa gripið inn í og bætt aðgangsstýringu eftir þörfum þar sem átroðnings hefur orðið vart. Fleiri leiðbeinandi skiltum hefur verið bætt við á heiðinni, auk þess sem nafnaskilti við nokkra fossa hafa verið sett upp sem bætir upplifun gesta af svæðinu. Vinna við 2. áfanga í uppbyggingu gönguleiðar hófst á haustmánuðum 2019 og heldur áfram fram á vor 2020.

Úrbætur

Halda þarf áfram uppbyggingu göngustíga á Skógaheiði og ljúka henni í samræmi við fyrirliggjandi áætlun þess efnis. Setja þarf upp leiðbeinandi skilti með upplýsingum um gönguleiðina yfir Fimmvörðuháls með

tilliti til öryggi göngufólks. Huga þarf að afmörkunum meðfram göngustíg til að tryggja að umferð sé ekki um gróin og viðkvæm svæði. Tryggja þarf fjármagn til eðlilegt viðhald innviða.

Í landsáætlun um uppbyggingu innviða fær Skógaheiði úthlutað 95 milljónum árin 2019-21 til áframhaldandi uppbyggingu göngustígar.

Miðhálandið

Friðland að Fjallabaki

Friðland að Fjallabaki er víðfeðmt svæði eða um 44.600 hektarar að stærð. Fjallabakssvæðið er hluti af Torfajökulssvæðinu sem er einstakt jarðminjasvæði á heimsmælikvarða. Innan svæðisins eru mörg háhitasvæði sem eru sérstaklega viðkvæm fyrir ágangi. Umferð um svæðið er mikil og er þar ferðaþjónusta allt árið um kring. Svæðið er undir talsverðu álagi vegna ágangs ferðamanna. Landvarsla hefur verið aukin og einnig er nú starfrækt starfstöð í Hrauneyjum þar sem landverðir veita fræðslu og upplýsingar um svæðið og umgengnisreglur sem þar gilda. Helstu vandamál á svæðinu er akstur utan vega sem veldur umtalsverðu tjóni á náttúru svæðisins. Svæðinu er lokað á vorin á meðan snjóa leysir og frost fer úr jörðu. Stjórnunar- og verndaráætlun er í vinnslu og stefnt á að hún verði tilbúin í byrjun árs 2020.

Fjallabak – Hnausapollur

Hnausapollur gengur einnig undir nafninu Bláhylur og er gígur sem er í alfaraleið við veg nr. 208. Einstefnuvegur liggur upp á gígbarminn þar sem hægt er að leggja bílnum og ganga um svæðið. Svæðið er að mestu gróðursnautt en vegur og bílastæði eru illa merkt. Vegvísir er við veg 208 en enginn önnur skilti til staðar. Gera má ráð fyrir að þetta sé fjölsóttur staður þar sem hann er í alfararleið en að gestir staldra stutt við.

Fjallabak, Hnausapollur	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	5,00
Innviðir áfangastaðar	6,67
Verðmæti áfangastaðar	8,72
Heildareinkunn áfangastaðar	7,38

Úrbætur

Bæta þarf viðhald og merkingar á vegi að gígnum. Afmarka þarf bílastæði, setja upp fræðsluskilti og mögulega merkja gönguleið og útsýnisstaði.

Fjallabak - Hrafninnusker

Hrafninnusker er um 1000 m.y.s. Þar er tjaldsvæði, gistiskáli og aðgangur að þurrsalernum og nestisaðstöðu sem rekin er af Ferðafélagi Íslands. Gönguleiðin um Laugaveg liggur um staðinn. Vegslóði liggur að skála Ferðafélagsins og er einungis ætlaður til að þjónusta skálann. Hrafninnusker er að mestu gróðursnautt en viðkvæmt hverasvæði er í nágrenninu. Mikil umferð ferðamanna er um staðinn yfir sumartímenn.

Fjallabak, Hrafninnusker	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	4,17	4,58
Innviðir áfangastaðar	6,67	7,14
Verðmæti áfangastaðar	6,79	7,76
Heildareinkunn áfangastaðar	6,21	6,92

Breytingar á milli ára

Tíðara eftirlit og stikuðum gönguleiðum viðhaldið. Einstaka villustígar voru afmáðir.

Úrbætur

Gera þarf úrbætur í salernis-/frárennismálum, skipuleggja tjaldsvæði betur og koma á skipulagi á akstri vélknúinna ökutækja að skálasvæði. Setja þarf upp skilti með upplýsingum um náttúru, sögu og öryggi ferðamanna ásamt vegvísun. Auka þarf landvörslu yfir sumartímann.

Fjallabak - Landmannalaugar

Landmannalaugar er vinsælasti viðkomustaður ferðamanna á hálendi Íslands. Ferðamenn heimsækja staðinn nánast allt árið um kring. Vegur að Landmannalaugum er lítið við haldið og verður hann oft illfær á sumrin. Malarbílastæði við Námskvísl annar ekki fjölda bíla á svæðinu á háannatíma á sumrin. Bílastæði er einnig fyrir innan Námskvísl, en samkvæmt deiliskipulagi er gert ráð fyrir að loka því fyrir almenna umferð. Ferðafélag Íslands rekur gistiaðstöðu í skála og tjaldsvæði ásamt salernisaðstöðu. Heit laug í nágrenninu er mikið notuð af ferðamönnum og þangað er gengið eftir viðarpalli. Talsverð umferð hesta er um staðinn. Verslun og veitingasala er á staðnum yfir sumartímann. Margar gönguleiðir eru út frá Landmannalaugum og hefst ganga um Laugaveg þar en jafnframt er mikið er um daggesti sem fara í styttri göngur. Mikilvægt er að allri umferð um staðinn sé vel stýrt til að vernda viðkvæman gróður og jarðminjar og að innviðum sé vel við haldið.

Fjallabak, Landmannalaugar - ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	5,0	5,00
Innviðir áfangastaðar	6,0	5,76
Verðmæti áfangastaðar	5,96	6,35
Heildareinkunn áfangastaðar	5,77	5,90

Breytingar á milli ára

Áætlaður fjöldi gesta í Landmannalaugum samkvæmt talningum Rögnvaldar Ólafssonar við Sólvang er árið 2018, 83.926 og 2019, 71.483 mans. Fækkun er í öllum mánuðum en geta má þess að svæðið opnaði rúmum tveimur vikum fyrr í ár en árið 2018.

Aðrar breytingar eru að aukin viðvera landvarðar var í Landmannalaugum í ár. Aukið samstarf við Ferðafélag Íslands um upplýsingagjöf. Aukið viðhald á göngustígum og uppsetning leiðbeinandi skilta og girðinga til að stýra umferð.

Úrbætur

Auka þarf viðhald á vegum, hanna og byggja upp bílastæði og rútustæði. Bæta þarf skipulag tjaldsvæðis og afmarka það betur. Endurnýja þarf pall við náttúrulega og göngupalla um votlendissvæðið. Koma þarf á landvörslu á svæðinu allt árið og setja upp aðstöðu fyrir landverði til að miðla fræðslu og upplýsingum til gesta.

Fjallabak - Laugahringur

Laugahringurinn er gönguleið sem liggur um Laugahraun og GrænaGil frá Landmannalaugum. Gönguleiðin er sú vinsælasta á svæðinu og margir daggestir nýta sé hana. Hluti gönguleiðarinnar liggur um Laugaveg og hefur hluti göngustígsins þar verið lagfærður og byggður upp. Vinna við uppbyggingu göngustígsins hófst árið 2016 en fjármagni hefur verið naumlega skammtað í þá framkvæmd og hefur framkvæmdin staðið yfir í fjögur ár og miðast umfang þess við úthlutun fjármagns hverju sinni. Á þeim hluta svæðisins sem framkvæmdum er lokið hefur tugum aflögustíga verið lokað og uppgræðsla hafin með staðbundnum gróðri. Útsýnisstaðir hafa verið afmarkaðir og hluti gönguleiðarinnar girtur af til að koma í veg fyrir að gengið sé út fyrir stíginn. Upplýsinga- og fræðsluskilti eru takmörkuð á svæðinu en unnið er að uppsetningu vegvísa og búið að setja upp fjölda leiðbeinandi skilti um hvar megi ekki ganga.

Fjallabak, Laugahringur - ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	5,42	6,25
Innviðir áfangastaðar	6,11	7,22
Verðmæti áfangastaðar	6,15	6,88
Heildareinkunn áfangastaðar	5,99	6,84

Breytingar á milli ára

Svæðið fer af appelsínugulum lista þar sem góðum árangri hefur verið náð með stýringu ferðamanna um svæðið og tekist að koma í veg fyrir frekari hnignun á gróðri meðfram alfaraleið. Framkvæmdum við fyrsta áfanga af tveimur var að mestu lokið og byrjað var á öðrum áfanga. Leiðbeinandi skiltum var fjölgað og einnig girðingum meðfram stíg til að stýra umferð. Lokið var við gerð steinþrepa upp brekkuna að Brennisteinsöldu. Eftirlit landvarða var einnig aukið yfir háanna tímenn.

Úrbætur

Halda þarf áfram viðhaldi og uppbyggingu göngustígarins í öðrum áfanga. Tryggja þarf árlegt fjármagn til framkvæmdanna. Koma þarf fyrir nýjum skiltum með upplýsingum um náttúru, sögu, öryggi ferðamanna og umgengnisreglum. Auka þarf landvörslu og tryggja daglega viðveru landvarar á svæðinu yfir sumartímenn.

Fjallabak - Laugavegur

Gönguleiðin um Laugaveg liggur á milli Landmannalauga og Þórsmerkur og er fjölfarnasta gönguleiðin á hálendi Íslands. Hluti leiðarinnar er innan friðlands að Fjallabaki og liggur hluti hennar um mjög viðkvæm svæði þar sem skortur er á stýringu. Laugavegurinn er einnig vinsæl hjólaleið og þar sem gangandi umferð er mjög þétt verður bæði göngu- og hjólræiðafólki erfitt um vik á háanna tíma. Leiðin er vel stikuð og viðhaldið reglulega. Skortur er á upplýsingaskiltum á leiðinni. Komið hefur til tals að gera einstefnu á gönguleiðina sem gæti dregið úr álagi á svæðið og bætt upplifun og öryggi gesta. Búið er að gera áætlun um viðhald og uppbyggingu gönguleiðarinnar úr Landmannalaugum að Brennisteinsöldu og er framkvæmdin um Laugahraun langt á veg komin.

Fjallabak, Laugavegur	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	5,0	5,00
Innviðir áfangastaðar	5,71	5,71
Verðmæti áfangastaðar	6,15	6,79
Heildareinkunn áfangastaðar	5,79	6,13

Breytingar á milli ára

Samkvæmt niðurstöðum talninga Rögnvaldar Ólafsonar á Laugaveginum við Kaldaklofskvísl á tímabilinu 6. júlí - 30. september 2018 töldust 11.443 manns og árið 2019 var talan 11.386 manns. Lítilsháttar fjölgun var í ágúst í ár en fækkun í júlí og september. Geta má þess að svæðið opnaði rúmri viku fyrr í ár en árið á undan eða 24. maí.

Bætt hefur verið við vegvísingum á hluta leiðarinnar. Hverasvæði við Brennisteinsöldu voru girt af og útsýnisstaðir afmarkaðir. Fjölda villustíga í Laugahrauni og við Brennisteinsöldu var lokað og komið fyrir leiðbeinandi skiltum. Viðvera landvarðar var aukin á svæðinu við Laugahraun og Brennisteinsöldu.

Úrbætur

Gera þarf heildarskipulag fyrir alla gönguleiðina milli Landmannalaugar og Þórsmerkur og samræma áætlanir um uppbyggingu og stýringu á Laugaveginum bæði innan og utan friðlandsins. Klára þarf áætlaðar framkvæmdir við upphaf gönguleiðar í Landmannalaugum að Brennisteinsöldu sem liggur um eitt viðkvæmasta svæðið á leiðinni. Afmarka þarf útsýnisstaði og girða af viðkvæm svæði eins og hverasvæði. Auka þarf landvörslu sem og eftirlit landvarða á leiðinni milli Landmannalauga og Hrafninnuskers. Setja þarf upp teljara við upphaf gönguleiðarinnar í Landmannalaugum.

Fjallabak - Landmannahellir

Í Landmannahelli eru tjaldsvæði og fjallaskálar til útleigu og einkanota. Skáli landvarða er einnig í Landmannahelli. Viðkoma ferðamanna er umtalsvert minni en í Landmannalaugum og ferðamenn staldra stutt við. Lítið viðhald er á vegum sem veldur því að á köflum er ekið utan vega. Bílastæði eru lítil, fá og illa afmörkuð. Salerni eru fyrir næturgesti á tjaldsvæði og í skálum. Nokkrar gönguleiðir liggja um og frá

Landmannahelli. Hestaumferð er talsverð í Landmannahelli og aðstaða fyrir hesta er í gerði á svæðinu. Engin upplýsinga- og fræðsluskilti eru á staðnum.

Fjallabak, Landmannahellir	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	4,58	5,00
Innviðir áfangastaðar	5,19	5,33
Verðmæti áfangastaðar	6,73	6,73
Heildareinkunn áfangastaðar	5,86	5,99

Breytingar á milli ára

Aukið samstarf við ferðaþjónustuaðila sem nýta svæðið, aukið eftirlit og viðhald á gönguleiðum. Lokun á aflögustígum.

Úrbætur

Endurskoða þarf deiliskipulag fyrir svæðið og skipuleggja tjaldsvæði, bílastæði og aðra innviði. Auka þarf viðhald á vegum og koma í veg fyrir akstur utan vega. Setja þarf upp skilti með upplýsingum um náttúru, sögu, umgengnisreglur og öryggi ferðamanna ásamt vegvísunum á gönguleiðir. Auka þarf viðveru landvarða á svæðinu. Bæta þarf viðhald og merkingar á göngustígum.

Fjallabak – Ljótípollur

Ljótípollur er einn af mörgum gígum sem varð til í Veiðivatnagosinu árið 1477 og er talinn vera einn af þeim heillegustu og fegurstu. Gígurinn er nú orðið þekktur á heimsvísu í gegnum samfélagsmiðla. Umferð að gígnum hefur aukist umtalsvert undanfarnin ár. Gígurinn er stutt frá vegi nr. 208 og því í alfaraleið. Hægt er að ganga á gíginn ýmist frá vegi 208, frá bílastæði við rætur gígsins eða með því að aka upp á gígbarminn. Ljótípollur hefur orðið fyrir töluverðum skemmdum vegna vegslóða sem liggja um vikra og sendinn jarðveg, þar sem hafa myndast djúpir troðningar á gígnum. Í ár var vegi lokað sem liggur upp austurhlíð gígsins. Umtalsvert rof er í og við vegslóðann og hefur farið versnandi undanfarnin ár vegna aukinnar umferðar.

Fjallabak, Ljótípollur	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	4,58
Innviðir áfangastaðar	4,81
Verðmæti áfangastaðar	7,44
Heildareinkunn áfangastaðar	6,13

Úrbætur

Gera þarf gott bílastæði við rætur gígsins að austanverðu og einnig upp á gígnum að vestan verðu. Afmá þarf vegslóðann í hlíðum gígsins að austan og stöðva þar frekara rof. Stöðva þarf akstur utan vega sem er

umtalsverður á svæðinu með auknu eftirliti. Setja þarf upp fræðsluskilti og vegvísa. Stika þarf betur gönguleiðir og gera þær skýrari. Þá þarf að auka viðhald á vegum sem liggja að gígnum.

Fjallabak - Rauðifoss og Rauðufossakvísl

Rauðifoss er orðin mjög þekktur á lands- og heimsvísu og í ár hefur orðið umtalsverð fjölgun á gestum sem leggja leið sína að fossinum. Flestir fara ekki lengra en þó hefur einnig aukist umferð upp með Rauðufossakvísl fyrir ofan fossinn. Stikuð gönguleið er frá bílastæði að Rauðufossum en óljós gönguleið er áfram upp með Rauðufossakvísl. Enginn útsýnisstaður er afmarkaður við fossinn og hafa þar myndast nokkrir villustígar. Svæðið við Rauðafoss og á gönguleið með Rauðufossakvísl er að stórum hluta vaxið mosa eða með þunnri lífrænni jarðvegsskán sem er sérstaklega viðkvæmt fyrir traðki. Nokkrir gönguslóðar hafa myndast ofan við fossinn á gönguleið að upptökum árinna. Gamlir vegslóðar liggja að Rauðafossi og bílaumferð um þá hafa valdið umtalsverðu jarðvegsrofi. Afmarkað bílastæði er við upphaf gönguleiðarinnar en ummerki eru um akstur utan vega við bílastæðið. Engin skilti eru við Rauðafoss.

Fjallabak, Rauðifoss– ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	2,86	3,33
Innviðir áfangastaðar	3,89	5,00
Verðmæti áfangastaðar	5,19	5,51
Heildareinkunn áfangastaðar	4,35	4,92

Breytingar milli ára

Umferð um svæðið jókst umtalsvert á árinu og ágangur á viðkvæman gróður við Rauðafoss hefur aukist. Bílastæði annar ekki þeim fjölda bíla sem leggja þar á háannatíma. Eftirlit var aukið með svæðinu og bætt við stikum á gönguleiðina að fossinum. Þá var bílastæði betur afmarkað og stækkað lítilega.

Úrbætur

Í vinnslu er að skipuleggja svæðið sem áningarstað, setja þarf upp skilti, byggja upp bílastæði, stika gönguleið að upptökum árinna og gera afmarkaða útsýnisstaði við fossinn og aðra athyglisverða staði. Loka þarf og græða upp villustíga og setja upp girðingar við viðkvæm svæði til að koma í veg fyrir að gengið sé um þau. Þá þarf að afmá vegslóða sem liggja að fossinum sem er mikið líti í landslaginu.

Hveravellir

Hveravellir eru í kvos norðan við gosdyngjuna í Kjalhrauni í 630 m.y.s. Ástæður friðlýsingar byggja á hversu einstakt hverasvæðið þykir, enda talið að á Hveravöllum sé að finna fegurstu vatnshveri Íslands, vegna hins tæra og fagurlitaða vatns og hverahrúðri sem á svæðinu er að finna.

Fjöldi gesta á Hveravöllum hefur aukist á undanförunum árum. Í greinargerð Hveravallafélagsins kemur fram að áætlað sé að árlegur fjöldi gesta sé um 35.000 og hafi fjölgað um 5-10 % á ári. Flestir gestir sem koma, dvelja hluta úr degi og fara aftur samdægurs.

Innviðir á Hveravöllum hafa verið endurbættir og eru í viðunandi ástandi. Malarstígur er frá hverasvæði fram hjá Eyvindarhelli að Eyvindarrétt og var gerður fyrir fé úr framkvæmdasjóði ferðamannastaða. Helstu gönguleiðir eru merktar og er viðhaldið reglulega af landverði. Lítil vöktun er á gróðri enda landvarsla í lágmarki. Sjálfboðaliðar ásamt landverði löguð til malarstíg við Hveravelli og bættu efni í stíg og löguðu til á svæðinu. Einn landvörður starfaði á Hveravöllum í sumar en sinnti líka Kerlingafjöllum.

Hveravellir – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	7,08	7,08
Innviðir áfangastaðar	8,15	8,67
Verðmæti áfangastaðar	5,82	5,58
Heildareinkunn áfangastaðar	6,71	6,73

Úrbætur

Rannsaka þyrfti hvort framkvæmdir við jaðar náttúruvættisins, n.t.t. nýlegar borholur séu að hafa áhrif á grunnvatnsstöðu svæðisins og þar af leiðandi hveravirkni sem nýtur verndar. Einnig er töluverður ágangur sauðkindarinnar innan náttúruvættisins og er þörf á að girða fyrir lausagöngu þeirra innan hverasvæðisins. Æskilegt væri að hafa landvörð á Hveravöllum yfir allt sumarið.

Suðvesturland

Höfuðborgarsvæði

Á höfuðborgarsvæðinu hafa verið metnir 27 vinsælir áfangastaðir en innan marka þéttbýlis eða í grennd við það má finna 31 friðlýst svæði: 8 friðlönd, 13 náttúruvætti, 9 fólkvangar og 2 búsvæði. Öll svæðin eru vinsælir áfangastaðir bæði fyrir heimamenn og ferðamenn. Sex svæði eru innan marka Reykjavíkurborgar, þrjú í Seltjarnarnesbæ, fjögur í Mosfellsbæ, fjögur í Kópavogi, sjö í Garðabæ og sex í eða í grennd við þéttbýli í Hafnarfirði.

Ásókn í þessi náttúruverndarsvæða er mjög mikil, allt árið um kring, af innlendum sem og erlendum gestum. Svæðin eru vinsæl á mismunandi hátt. Sum svæðin eru vinsælir áfangastaðir ferðaþjónustu fyrirtækja, önnur svæði eru vinsæl fyrir útivist og íþróttir sem og annarrar dægradvalar. Einnig er mikið álag vegna lausagöngu gæludýra svo sem hunda og katta. Álagið á flestum svæðum er mikið vegna þess svæðin eru aðgengileg. Starfsemi og uppbyggingu í jaðri svæðanna hefur einnig mikil áhrif en hér má nefna íbúðahverfi, iðnaðarhverfi, ferðamennska (gististaði), landbúnað (hestabeit) og síðast og ekki síst stækkun golfvalla alveg við jaðar náttúruverndarsvæða.

Álafoss

Náttúruvættið er vinsælt útivistarsvæði sem er mikið nýtt af bæjarbúum í Mosfellsbæ og gestum. Er stutt að fara fyrir þá ferðamenn sem eru að heimsækja Álafossreitinn. Ágætir göngustígar eru sitthvoru megin við ána með upplýsingaskiltum og bekkjum. Til þess að komast að útsýnistöðum við fossinn, minjunum og upplýsingarskiltum þarf að fara út fyrir stíga. Náttúrulegur gróður er á miklu undanhaldi vegna ágengra og óæskilegra tegunda sem vaxa á svæðinu. Lúpína var slegin við náttúruvættið í sumar.

Álafoss – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	5,83	7,08
Innviðir áfangastaðar	8,89	8,00
Verðmæti áfangastaðar	5,64	5,48
Heildareinkunn áfangastaðar	6,65	6,50

Úrbætur

Bæta þarf skipulag stíga um svæðið til að koma í veg fyrir að gestir gangi utan þeirra til að komast að útsýnistöðum og fræðsluskiltum. Jafnframt þarf að setja upp brú, palla og göngustíga.

Mosfellsbær hefur kortlagt útbreiðslu ágengra tegunda innan sveitarfélagsins og er aðgerðaráætlun í vinnslu. Bregðast þarf við mikilli lausagöngu hunda og katta. Hlúa þarf að menningarminjum sem eru á svæðinu.

Ásfjall

Áfangastaðurinn er innan fólkvangs sem er vinsælt til útivistar og liggur hann umhverfis friðlandið við Ástjörn. Innan svæðisins er að finna mörg góð fræðsluskilti. Skipulagðir stígar (malbikaðir og malar stígar)

liggja meðfram byggðinni en ekki upp á fjallið sjálft og hafa þar myndast villustígar sem eru misskýrir og ekki er vitað til að sé viðhaldið. Hjólreiðamenn nýta stígana á fjallinu ásamt göngufólki en vinsældir hjólreiða sem ferðamáta hafa aukist á undanförunum árum. Góð útsýnisskífa er á toppi fjallsins en engir eiginlegir stígar liggja að henni eða merkingar um hvernig hægt er að komast þangað. Ágengar tegundir eru á svæðinu.

Ásfjall – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	7,22	6,19
Innviðir áfangastaðar	7,22	7,78
Verðmæti áfangastaðar	5,77	5,38
Heildareinkunn áfangastaðar	6,47	6,20

Breytingar á milli ára

Skilti hafa látið á sjá og verið skemmd. Stígar eru einnig að verða slitnir og þarfnast viðhalds í samræmi við notkun sem er mikil.

Úrbætur

Bæta þarf skipulag stíga á sjálfu fjallinu, loka villustígum og auðkenna þær leiðir sem til stendur að nýta áfram með merkingum eða með því að bæta sýnileika þeirra. Afmarka þarf sérstakar hjólaleiðir ef umferð hjóla eykst á sjálfu fjallinu til að minnka líkur á árekstrum milli hjóla- og göngufólks þar sem stígar eru þröngir og erfitt að mætast. Til að auðvelda aðgengi að útsýnisskífu og koma í veg fyrir óþarfa árekstra er mælt með að útbúa stíg að skífunni. Skoða þyrfti mögulegar aðgerðir til að stemma stigu við lúpínu og aðrar óæskilegar tegundir plantna innan svæðisins.

Ástjörn

Friðlandið er vinsælt útivistarsvæði. Malarstígur er utan um svæðið og er hann orðin slitinn þar sem runnið hefur úr honum, einnig er hann blautur á stöku stað. Gróður hefur látið á sjá við alfaraleiðir. Mikil lúpína og annar ágengur aðkomugróður er að dreifa sér um svæðið. Mikil umferð hunda er á svæðinu bæði lausir og í bandi og einnig eru lausir kettir á svæðinu. Við enda friðlandsins er jarðvegstíppur þar hefur verið losuð olúmöl og svo meira efni yfir hana. Þetta efni fer alveg ofan í vatnasvið svæðisins.

Ástjörn – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	6,67	6,25
Innviðir áfangastaðar	7,62	7,62
Verðmæti áfangastaðar	6,25	5,77
Heildareinkunn áfangastaðar	6,71	6,37

Breytingar á milli ára

Ágengur utan að komandi gróður er að dreifa sér inn á friðlandið sem annars einkennist af votlendisgróðri og lágvöxnum gróðri í hrauninu.

Úrbætur

Skoða þarf aðgerðir til að stemma stigu við lúpínu og öðrum ágengum og þekjandi tegundum plantna sem eru að dreifa sér inn á friðlandið. Endurnýja þarf skilti, bæði fræðsluskilti sem og bannskilti. Auka þarf eftirlit landvarða á varptíma, til að fylgja eftir banni við umferð um svæðið á þeim tíma. Athuga með samstarf við að halda nálægð tjarnarinnar ómengaðri.

Bakktjörn

Friðlandið er vinsælt útivistar- og fuglaskoðunarsvæði. Góð skilti eru á staðnum en misræmi er í textum á þeim hvort hundar séu leyfðir á svæðinu eða ekki. Góðir stígar liggja að svæðinu og upp að því sem stýra umferð frá viðkvæmum svæðum en tengistíga vantar að fuglaskoðunarhúsi sem er við tjörnina. Mikið er um að lagt sé í vegköntum á meðan bílstjórar og farþegar gefa, skoða og mynda fugla sem eru á tjörninni. Þetta er mest við austurenda tjarnarinnar þar sem fræðsluskilti eru um svæðið og á móts við hólmann. Gróður í vegkantinum hefur látið á sjá.

Bakktjörn – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	6,19	6,19
Innviðir áfangastaðar	7,78	9,44
Verðmæti áfangastaðar	6,15	6,35
Heildareinkunn áfangastaðar	6,60	7,15

Úrbætur

Uppfæra þarf texta á skiltum til að samræma upplýsingar. Útbúa þarf tengistíg frá göngustíg sem liggur meðfram friðlandinu að fuglaskoðunarhúsi til að stýra betur umferð. Skoða þarf leiðir til að minnka gróðurskemmdir vegna bíla sem lagt er í vegköntum og meta hvort athæfið hafi neikvæð áhrif á umferðaröryggi. Ef svo er gæti þurft að endurskoða staðsetningu fræðsluskilta eða gera ráð fyrir fleiri fuglaskoðunarstöðum.

Borgir

Náttúruvætti í miðri byggð. Á svæðinu er ágætt skilti með upplýsingum um svæðið og áhugaverða staði innan þess. Ágætur stígur liggur um svæðið en ekki að þeim stöðum sem skiltið sýnir. Gestir svæðisins ganga því mikið út fyrir stíginn með þeim afleiðingum að gönguslóðar hafa myndast. Trjágróður, lúpína og garðamaríustakur eru að breiðast um svæðið.

Borgir – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	6,67	6,11
Innviðir áfangastaðar	6,67	7,50
Verðmæti áfangastaðar	6,35	6,92
Heildareinkunn áfangastaðar	6,50	6,91

Breyting á milli ára

Lúpína, garðamaríustakkur dreifast hratt um svæðið. Trjágróður (sérstaklega birki) er að verða vandamál.

Úrbætur

Komin er svolítill skemmd í skiltið og styttist í þörf á viðhaldi, gott væri að uppfæra skilti í samráði við Umhverfisstofnun. Bæta þarf merkingar innan svæðisins og marka leiðir að minjunum svo gestir svæðisins geti skoðað þær. Fylgjast þarf með að ræktaðar tegundir úr gördum og í nágrenninu sái sér ekki innan svæðisins.

Bringur

Fólkvangurinn er nýttur til útivistar og um hann liggur vinsæl gönguleið, Skáldastígnum. Engar upplýsingar er að finna að um friðlýst svæði sé að ræða. Einhverjar stikaðar leiðir liggja um svæðið en mikið er af villustígum. Mosfellsbær hefur gefið út gönguleiðakort af svæðinu. Tóftir sem eru innan svæðisins hafa látið mikið á sjá vegna ágangs hrossa og er komið í þær rof.

Bringur – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	6,25	6,67
Innviðir áfangastaðar	5,56	5,00
Verðmæti áfangastaðar	6,35	7,50
Heildareinkunn áfangastaðar	6,11	6,42

Breytingar á milli ára

Engin hrossabeit var innan svæðisins sumarið 2019. Sumarið var þurrt sem hefur áhrif á votlendissvæðið, þannig að þau verða minna viðkvæm fyrir traðki.

Úrbætur

Bæta þarf merkingar á svæðinu sem segja að um friðlýst svæði sé að ræða og kynna betur umgengisreglur svæðisins, þ.m.t, bann við næturdvöl. Loka þarf villustígum og lagfæra stíga og bæta við stikum þar sem þarf. Girða þarf tóftirnar af til að hlífa þeim vegna ágangs hrossa ef halda á áfram að beita hrossum á svæðinu. Auka þarf eftirlit.

Fjaran við Kasthúsatjörn

Fólkvangurinn er vinsælt útivistar- og fuglaskoðunarsvæði. Engar merkingar eru fyrir fólkvanginn. Góður stígur liggur með svæðinu á mörkum fólkvangsins. Hann er samnýttur með hesta- og göngufólki. Lítið bílastæði er við svæðið en mörk þess eru óljós og renna saman við göngu-/reiðstíg sem getur skapað hættu fyrir hesta-/göngufólk ef margir bílar eru á bílastæðinu, eða þeim jafnvel lagt á stíginn. Aðgengi að fjörunni er lélegt en klifra þarf yfir sjóvarnargarð til að komast að henni. Lausaganga hunda og katta er töluverð á svæðinu.

Fjaran við Kasthúsatjörn - ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	5,24	6,67
Innviðir áfangastaðar	7,78	9,17
Verðmæti áfangastaðar	7,44	6,79
Heildareinkunn áfangastaðar	7,07	7,41

Breytingar á milli ára

Meiri ásókn er orðin í að fara frá bílastæði upp á varnargarð sem myndar rof í gróðurþekju og nýja stíga.

Úrbætur

Bæta þarf merkingar á svæðinu. Afmarka þyrfti reið-/göngustíg í gegnum bílastæðið svo fólk leggi ekki á stígnum. Aðgengi fólks að fjörunni er yfir hlaðinn sjóvarnargarð og bæta þyrfti aðgengi með stíg eða tröppum frá bílastæði og uppá hann. Jafnvel setja upp útsýnisfall.

Fossvogsbakkar

Náttúruvættið er vinsælt útivistarsvæði en það tengir saman tvö vinsæl útivistarsvæði í Fossvogsdal, Nauthólsvík og Öskjuhlíð. Góðir stígar liggja um svæðið en eitthvað er um villustíga og traðk þar sem gengið er fram á brún bakkanna. Eitthvað er um að fólk kroti í setið. Mikið er af lúpínu, kerfli, þistli og öðrum ágengum eða framandi tegundum á svæðinu og er útbreiðsla þeirra vöktuð en litlar mótvægisáðgerðir eru í gangi, þar sem slegið er einungis meðfram hjólreiðstíg. Fyrrgreindar jurtir eru ekki taldar skerða verndargildi minja sem eru forsenda friðunarinnar. Menningarminjar á svæðinu eru út krotaðar og í þeim talsvert af sorpi.

Fossvogsbakkar – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	6,67	7,08
Innviðir áfangastaðar	10,00	6,67
Verðmæti áfangastaðar	6,15	6,15
Heildareinkunn áfangastaðar	7,30	6,49

Breytingar á milli ára

Malastígar þarfnast viðhalds. Fleiri gestir leita á óskilgreinda útsýnisstaði með tilheyrandi raski og hættu á falli. Umgengni í kringum menningarminjarnar fer versnandi. Töluvert var krotað í jarðlögin í sumar. Lúpína var slegin seint í sumar og látin liggja.

Úrbætur

Flýta þarf uppsetningu skiltis um öryggismál á svæðinu og loka villustígum sem liggja fram á brún. Skilgreina þarf örugg svæði og beina umferðinni þangað. Skoða þyrfti mögulegar aðgerðir til að stemma stigu við ágengum og þekjandi tegundum innan svæðisins og setja fram aðgerðaráætlun. Gamlir ruslahaugar eru að koma í ljós meðfram fjörunni mikilvægt er að fylgjast vel með því og hreina laust rusl jafnóðum.

Garðahraun

Er áfangastaður innan fólkvangsins Garðahraun, Vífilsstaðahraun og Maríuhellar. Svæðið er vinsælt útivistarsvæði í þéttbýli. Þar eru ágæt fræðsluskilti. Góðir stígar (malbikaðir eða með möl) liggja um svæðið og er verið að vinna í lagningu fleiri gönguleiða. Hluti stígakerfisins er með lýsingu og vetrarþjónustu. Mikill umferð er um lífríkissvæðið en stígar stýra umferð frá viðkvæmum svæðum. Talsvert er um ágengar tegundir á svæðinu, sérstaklega lúpínu og kerfil og votlendistegundir við lækinn í Garðahrauni efra. Einnig eru grenitré áberandi í hraununum. Athuga þarf að lúpína og trjágróður er að vaxa í gamla atvinnubótaveginum í Garðahrauni efra.

Garðahraun– ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	5,24	7,14
Innviðir áfangastaðar	10,0	9,52
Verðmæti áfangastaðar	6,92	6,73
Heildareinkunn áfangastaðar	7,4	7,57

Úrbætur

Bæta þarf merkingar á svæðinu til að stemma stigu við lausagöngu hunda og koma í veg fyrir akstur vélknúinna farartækja á stígum. Skoða þarf útbreiðslu trjágróðurs á svæðinu auk lúpínu og kerfils. Sérstaklega þarf að passa atvinnubótavegin.

Gálgahraun

Friðlandið er vinsælt útivistarsvæði í þéttbýli. Fræðslu- og upplýsingarskilti er til staðar en á það vantar að sýna afmörkun hins friðlýsta svæðis, Gálgahrauns. Góðir stígar eru meðfram svæðinu á tvo vegu en annars stikaðar gönguleiðir. Inn á milli eru náttúrulegir hrauntroðningar. Bílastæði ómerkt en mikið um að fólk komi gangandi eða hjólandi inn á svæðið úr íbúðarbyggð í nágrenninu. Takmörkuð stýring er á fuglasvæðum og liggur vinsæll göngustígur um það. Gróður að mestu heilbrigður en traðk er við alfaraleiðir. Lúpína er við svæðið, ásamt því að fura og annar trjágróður er farinn að sá sér inná svæðið.

Gálgahraun– ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	6,67	7,67
Innviðir áfangastaðar	7,22	10,00
Verðmæti áfangastaðar	7,12	7,31
Heildareinkunn áfangastaðar	7,05	7,90

Breytingar á milli ára

Friðlandið kallar ekki á frekari uppbyggingu göngustíga, er ekki með útsýnisstaði og ekki þörf fyrir þá. Metið hefur verið að stikaðar gönguleiðir dugi vel svæðinu, sem er ósnortið svæði sem unnt er að njóta í friði, án frekari innviðauppbyggingar.

Úrbætur

Bæta þarf merkingar á svæðinu. Leita þarf leiða til að stemma stigu við lausagöngu hunda en bann við lausagöngu hunda er alls ekki virt. Bæta þarf stýringu gesta t.d. upplýsingaskilti, til að minnka neikvæð áhrif á fuglalíf. Skoða þarf mótvægisáðgerðir vegna lúpínu til að koma í veg fyrir að hún skjóti rótum innan friðlandsins, einnig þarf að fylgjast með trjágróðri. Tilgangur friðlýsingar var að skapa náttúrulegt gróðurfar og skapa skilyrði til náttúrulegrar endurnýjunar staðargróðurs með það að markmiði að ekki verði raskað líffræðilegri fjölbreytni á svæðinu. Þyrfti því að fara í áðgerðir til að uppræta tegundir sem ekki tilheyra staðargróðri og borist hefur inn á svæðið.

Gróttu

Friðlandið er vinsælt fuglaskoðunar og útivistarsvæði. Í næsta nágrenni eru önnur vinsæl útivistarsvæði og við jaðar þeirra liggur fjölfarinn göngu- og hjólaleið. Nokkur skilti eru staðsett þar sem gengið er inn á svæðin, bæði fræðslu- og viðvörðunarskilti. Óskýrir stígar liggja um svæðið og er nokkuð um að þeim sé ekki fylgt. Eitthvað er um að ekki sé farið að reglum friðlandsins. Gamlir sjóvarnargarðar eru farnir að láta á sjá.

Gróttu – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	5,0	6,67
Innviðir áfangastaðar	8,33	8,67
Verðmæti áfangastaðar	6,44	8,08
Heildareinkunn áfangastaðar	6,65	7,94

Breyting á milli ára:

Sérstök áhersla var lögð á að halda gestum frá eyjunni á lokunartíma vorið 2019 með fræðslu og landvörslu, þannig að fuglar fengu frið. Aukin landvarsla var á vegum Umhverfisstofnunar á meðan á lokun

stóð, þ.e. á varptíma í eygni. Matið sem byggt var á aðstæðum að lokinni tveggja mánaða lokun sýndi ekkert traðk í eyjunni.

Úrbætur

Það vantar skilti um friðlandið og afmörkun þess við aðkomu. Bæta þarf varúðarmerkingar á svæðinu og aðgreina þær betur frá fræðsluskiltum. Afmarka þyrfti betur göngustíga til að koma í veg fyrir óþarfa traðk og villuslóða. Gestir klifra upp á sjóvarnagarðinn við vitann til að njóta útsýnis, það getur verið varhugavert. Þar mætti setja upp tröppur með palli til að fólk gæti séð yfir svæðið (svipað og við Garðaskagavita). Meta þarf ástand menningarminja. Fylgjast þarf með útbreiðslu ætíhvannar á svæðinu.

Hamarinn

Náttúruvættið er í hjarta Hafnarfjarðar. Takmarkaðir innviðir eru innan svæðisins. Skipulagður stígur liggur hálf leið upp á topp með möl. Eftir það taka við slóðar. Efst á toppnum eru svo skilti og útsýnisskífa en engir stígar liggja þar á milli. Þar sem engir eiginlegir stígar liggja um stóran hluta svæðisins er nokkuð um traðk. Mikill skógur af furu, greni, og lauftrám er að vaxa upp á náttúruvættinu.

Hamarinn – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	6,67	6,11
Innviðir áfangastaðar	8,33	8,33
Verðmæti áfangastaðar	6,22	7,40
Heildareinkunn áfangastaðar	6,88	7,38

Úrbætur

Klára þyrfti stíginn sem á að liggja upp á topp hamarsins eða merkja leiðina upp á topp. Loka þarf óþarfa villustígum og hlífa svæðum sem liggja undir ágangi. Fræða þarf eigendur hunda um að þrifa upp eftir þá. Ef jökulsorfnir klettur og útsýni á að vera aðgengilegt í framtíðinni á þessum stað verður að halda þessari miklu sjálfsáningu trjáplantna í skefjum.

Háubakkar

Náttúruvættið er lítið og aðkoma að svæðinu háð flóði og fjöru. Aðkoma að svæðinu er óljós, ágætt upplýsingaskilti er við Naustavog, við lítið malarstæði. Þaðan liggur gamall malarlóði niður í fjöru. Fjölbreytt fuglalíf er í fjörunni og voginum. Mannvirki og starfsemi í nágrenni bakkanna hafa áhrif á ásýnd svæðisins. Svæðið hefur verið deiliskipulagt en uppbygging er aðeins að litlu leyti hafin. Töluvert rusl er á Háubökkum en samkvæmt friðlýsingarskilmálum er losun á rusli óheimil á svæðinu. Lúpína, kerfill og aðrar ágengar og þekjandi jurtir eru á svæðinu.

Háubakkar – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	7,22	8,89
Innviðir áfangastaðar	9,17	8,00
Verðmæti áfangastaðar	6,67	7,31
Heildareinkunn áfangastaðar	7,46	7,83

Úrbætur

Samkvæmt verndar- og stjórnunaráætlun náttúruvættisins verður stígapörf um svæðið metin þegar vinnu við deiliskipulag Vogabyggðar verður lokið. Leita þarf leiða til að bæta umgengni um náttúruverndarsvæðið. Skoða þyrfti mögulegar aðgerðir til að stemma stigu við lúpínu, kerfli og öðrum tegundum sem ekki eiga heima á svæðinu og setja fram aðgerðaráætlun.

Hleinar

Fólkvangurinn er vinsælt útivistarsvæði í næsta nágrenni við þéttbýli. Gott skilti er á svæðinu og áningarstaður en enginn eiginlegur stígur liggur um svæðið og eru gönguleiðir ekki afmarkaðar. Einkalóðir eru inni á svæðinu og allt í kringum það og erfitt fyrir gesti að átta sig á mörkum þess. Einnig þarf að passa að lóðaeigendur og/eða leigjendur virði mörkin. Mikið er af minjum á svæðinu.

Hleinar – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	6,11	5,56
Innviðir áfangastaðar	4,44	6,11
Verðmæti áfangastaðar	5,87	5,19
Heildareinkunn áfangastaðar	5,53	5,52

Breyting á milli ára

Gróðurfar er að breytast vegna dreifingar gróðurs (sjálfssáning) frá húsagörðum sem og aukningar lúpínu. Þéttari byggð meðfram svæðinu hefur líklega áhrif á dýralíf. Mikið er af villiköttum á svæðinu. Mikil umferð er um strandstíginn og gegn um svæðið.

Úrbætur

Afmarka þarf gönguleiðir til að hlífa viðkvæmum svæðum fyrir ágangi. Skoða þarf leiðir til að takmarka lausagöngu hunda innan svæðisins og bæta verulega umgengni um svæðið. Finna þarf leið til að gera fólki kleift að fara um svæðið með upplýstum hætti, smáforrit, hófstíllt upplýsingaskilti o.fl. Þörf er á meiri upplýsingum til almennings og auka eftirlit á svæðinu.

Loka þarf fyrir umferð um malarkamb frá bílastæði til að stoppa akstur utan vega. Leggja þarf áherslu á að svæðið sé ekki geymslusvæði eða lóð einkaaðila. Halda þarf niðri ágengum tegundum til að vernda landslag, minjar og upprunalegan gróður.

Hlið

Fólkvangurinn er staðsettur á Álftanesi í landi Garðabæjar. Í fólkvanginum er að finna mikilvægt fulgavarp og er fólkvangurinn vinsælt útivistarsvæði. Töluvert er um ólöglegt athæfi innan fólkvangsins, s.s. akstur utan vega, framkvæmdir og starfsemi nærliggjandi rekstraraðila sem teygir sig inn í fólkvanginn og dregur úr upplifun annarra gesta. Gömul veðruð skilti um endurheimt kríuvarps og gróðurfar eru nálægt svæðinu, auk þess er stórt skilti frá rekstraraðila. Lúpína og kerfill eru á svæðinu. Bílastæði er samnýtt með ferðapjónustuaðila sem er með rekstur við fólkvanginn.

Hlið – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	6,67	6,67
Innviðir áfangastaðar	6,67	6,67
Verðmæti áfangastaðar	5,96	5,00
Heildareinkunn áfangastaðar	6,30	5,80

Breytingar á milli ára

Áfram voru framkvæmdir á vegum rekstraraðila inni á fólkvanginum s.s. utan vega akstur og enn er mikið af úrgangi (t.d. skeljasandur) og efni frá rekstraraðila inn á fólkvanginum.

Úrbætur

Gera þarf gönguleiðir um svæðið sem myndi bæta aðgengi almennings að því. Koma þarf í veg fyrir að fólkvangurinn sé notaður undir utan vega akstur til að þjónusta rekstraraðila og framkvæmdir á lóð hans. Lagfæra þarf skilti sem eru farin eru að láta á sjá. Nauðsynlegt er að taka niður aflagða rafmagnsgirðingu sem er ekki notuð lengur. Umhverfisstofnun hefur haldið samráðsfund með sveitarfélaginu og rekstraraðila og náði samkomulag til að hreinsa svæðið, en verkefninu er enn ólokið. Umhverfisstofnun og sveitarfélagið eru einnig að vinna að endurskoðun á friðlýsingarinnar.

Hvaleyrarlón

Hvaleyrarlón er fólkvangur í jaðri byggðar í Hafnarfirði. Á svæðinu er að finna auðugt dýralíf. Aðgengi að svæðinu er gott og hefur það verið vinsælt til útivistar en við jaðar þess er að finna golfvöll. Svæðið hentar vel til fuglaskoðunar. Ágæt bílastæði eru utan fólkvangsins. Góðir stígar liggja um hluta svæðisins. Vegslóði liggur út í Hvaleyrarhöfða sem er ekki merktur á kort.

Hvaleyrarlón - ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	6,11	5,56
Innviðir áfangastaðar	5,83	7,50
Verðmæti áfangastaðar	7,31	7,05
Heildareinkunn áfangastaðar	6,66	6,84

Breytingar á milli ára

Engin breyting var á sjálfum fólkvanginum en breytingar voru í nær svæðum hans, golfvöllinum.

Úrbætur

Merkja þyrfti gönguleið um svæðið þar sem gert er ráð fyrir útivistarleið til að stýra umferð fólks um svæðið og koma í veg fyrir ágang á viðkvæm lífríkissvæði. Bæta þarf upplýsingar til gesta svæðisins um hvaða reglur gilda um hunda innan fólkvangsins sem og að gera skýrar reglur um umgengni á svæðinu á varp og ungatíma.

Kaldárhraun og Gjárnar

Náttúruvættið er vinsælt útivistarsvæði innan Reykjanesfólkvangs meðal gangandi, hjólandi og ríðandi fólks. Ný bílastæði eru við svæðið og eru þau samnýtt með þeim sem fara á Helgafell en gönguleiðin á Helgafell liggur um svæðið. Stikaðar gönguleiðir liggja um svæðið og beina umferð að einhverju leiti frá viðkvæmum svæðum og menningarminjum sem þarna eru. Gamall vegur er notaður sem göngu- og reiðstígur eftir að honum var lokað 2018. Nýtt deiliskipulag var samþykkt 2018. Skógrækt úr nágreninu er að dreifa sér inn á svæði náttúruvættisins.

Kaldárhraun og Gjárnar – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	7,78	5,56
Innviðir áfangastaðar	6,00	6,67
Verðmæti áfangastaðar	6,92	7,50
Heildareinkunn áfangastaðar	6,85	6,87

Breyting á milli ára

Nýtt bílastæði var útbúið rétt utan við svæðið og lokaði það að mestu fyrir umferð ökutækja inn á svæðið. Útbúið var gerði fyrir hesta til að stoppa í gjánum við útivistarveg, engu að síður eru þó skemmdir eftir hesta (traðk) alltaf að aukast í gjánum og var gerðið nánast ósnert eftir sumarið.

Úrbætur

Merkja þarf stíga og loka villustígum til að stoppa traðk á mosa og viðkvæmum gróðri á svæðinu. Halda þarf sáningu trjáa í skefjum á friðaða svæðinu s.s. furu og greni. Einnig þarf að huga að því að lúpína breiði ekki úr sér á svæðinu. Koma þarf í veg fyrir að farið sé á hestum inn í gjárnar þ.e. út fyrir útivistarveginn.

Kasthúsatjörn

Kasthúsatjörn er friðlýst sem friðland til að vernda tjörnina með fjölskrúðugu fuglalífi hennar og lífríki, en tjörnin er strandtjörn, grunn og lífrík. Tjörnin býr yfir líffræðilegri fjölbreytni og er ákjósanleg til rannsókna og fræðslu. Í dag er svæðið vinsælt útivistar- og fuglaskoðunarsvæði. Góð fræðsluskilti eru við svæðið en

engar merkingar um ástæðu friðunar. Góður stígur liggur að svæðinu á mörkum friðlandsins og fólkvangsins og er hann samnýttur með hestafólki. Lítið bílastæði er við svæðið en mörk þess óljós og renna saman við göngu-/reiðstíg sem getur skapað hættu fyrir hestafólk ef margir bílar eru á bílastæðinu. Hestabeit er í beitarrhólum sem ná niður á vatnsbakkann. Umferð fólks um friðlandið er takmörkuð á varptíma frá 1. maí til 1. Júlí.

Kasthúsatjörn – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	7,22	7,22
Innviðir áfangastaðar	7,33	7,22
Verðmæti áfangastaðar	6,15	6,15
Heildareinkunn áfangastaðar	6,70	6,67

Breyting á milli ára

Lítið bílastæði hefur þau áhrif að fólk leggur bílum sínum oft út á göngustíg sem liggur utan við bílastæðið. Einnig hefur aukinn áhugi á fuglaskoðun aukið umferð um svæðið. Áhyggjur eru af aukinni lausagöngu hunda og sérstaklega katta á svæðinu. Hópi hesta var beitt í endurheimtu votlendi við tjörnina á ungarátíma í sumar.

Úrbætur

Endurskoða þyrfti legu reiðstígs í gegnum bílastæðið. Kanna þarf áhrif beitar á gróðurfar nokkrum sinnum yfir sumarið til að meta beitarálag. Brýna þarf fyrir kattareigendum á svæðinu að kettir séu með bjöllur eða haldið inni yfir varptímamann. Skipulagning beitar þarf að miðast við eggja og ungarátíma fugla á svæðinu sem og tíðarfar.

Laugarás

Náttúruvættið Laugarás hefur mikið gildi sem útivistarsvæði í miðri íbúðarbyggð og nálægt öðrum mikilvægum útivistarsvæðum í Reykjavík. Gott upplýsingarskilti er á svæðinu. Ágætur stígur liggur um svæðið en komið er að viðhaldi. Margir villustígar liggja í allar áttir um ásinn og svæðið er farið að láta á sjá vegna ágangs. Verndargildi svæðisins fellst í jökulsorfnnum grágrýtisklöppum sem eru byrjaðar að hverfa undir gróður. Mikið er af lúpínu á svæðinu og er stefnt að því að uppræta hana skv. verndar- og stjórnunaráætlun svæðisins. Lúpína var sleginn í sumar. Einnig eru tré að dreifa sér um svæðið. Eitthvað er um að garðaúrgangi hafi verið hent á svæðinu. Einnig eru mörk svæðisins og garða í kring óljós.

Laugarás – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	8,00	8,33
Innviðir áfangastaðar	8,67	8,33
Verðmæti áfangastaðar	5,58	5,00
Heildareinkunn áfangastaðar	6,92	6,60

Breyting á milli ára

Staðagróðurinn er undir álagi vegna traðks, fleiri villustígar en áður fyrir og lúpinan heldur áfram að taka svæðið undir sig.

Úrbætur

Leita þarf leiða til að viðhalda sýnileika grágrýtisklappanna sem eru forsenda friðunar svæðisins. Skoða þyrfti mögulegar aðgerðir til að stemma stigu við lúpínu innan svæðisins og setja fram aðgerðaráætlun, passa þarf að slá lúpínuna áður en hún fer að sá sér og taka þarf í burtu slegnar plöntur svo fræþroski haldi ekki áfram. Bæta þarf stíga sem eru á svæðinu og loka villustígum. Jafnframt þarf að stemma stigu við úrgangslosun.

Rauðhólar

Fólkvangurinn er vinsælt útivistarsvæði og í næsta nágrenni við Heiðmörkina og Elliðavatn. Gott en gamalt skilti er við eitt af bílastæðunum innan svæðisins sem sýnir göngu- og reiðleiðir um svæðið. Á svæðinu vantar þó merkingar eða stíkur sem sýna legu göngustíganna og nokkuð er um villuslóða. Reiðleið sem liggur um svæðið lítur vel út en er ómerkt. Svæðið ber þess þó merki að hestamenn hafi riðið víðar um svæðið og jafnvel upp á gervigígana með tilheyrandi raski. Virðist rask á gígunum vera mest næst bílastæðunum en gígarnir fjær eru í betra ástandi. Gróður er að mestu heilbrigður en ber merki ágangs. Töluverð lúpína finnst innan svæðisins.

Rauðhólar – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	5,83	5,00
Innviðir áfangastaðar	5,24	5,56
Verðmæti áfangastaðar	5,51	5,00
Heildareinkunn áfangastaðar	5,51	5,15

Breyting á milli ára

Reiðhjól og mótorhjól eru á svæðinu og eru för eftir þau víða utan stíga. Traðk eftir hesta er út um allt svæðið bæði á göngustígum og utan þeirra. Göngustígar eru nú að breikka vegna hestanna og að auki fullir af hrossaskíti. Töluverður munur sést á milli ára hvað stígarnir hafa breikkað.

Úrbætur

Reykjavíkurborg o.fl. eru að vinna saman að úttekt á svæðinu til að gera úrbætur. Bæta þarf merkingar göngu- og reiðleiða og loka þarf villuslóðum. Bæta þarf umgengni hestamanna um svæðið. Slá þarf lúpínu sem vex á svæðinu. Mikilvægt er að hefja vinnu við gerð stjórnunar- og verndaráætlunar fyrir svæðið og stefnir Umhverfisstofnun á að hefja vinnu við það árið 2020.

Stekkjahraun

Fólkvangurinn er vinsælt útivistarsvæði í byggð. Hann er hrauntinga með mikið af fallegum náttúrulegum gróðri og votlendi við læk sem rennur meðfram svæðinu. Engar merkingar eru á svæðinu sem sýna að um friðlýst svæði sé að ræða. Gott stígakerfi liggur um svæðið en eitthvað er um að fólk fari út fyrir stíga og hafa því myndast villustígar. Einhverjar smávægilegar gróðurskemmdir eru á svæðinu sem fylgja traðki utan stíga. Lausaganga hunda er á svæðinu með tilheyrandi sóðaskap.

Stekkjahraun – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	6,00	5,71
Innviðir áfangastaðar	8,00	8,33
Verðmæti áfangastaðar	7,95	7,40
Heildareinkunn áfangastaðar	7,55	7,30

Breyting á milli ára

Furutré eru að dreifa sér um svæðið ofan í göngustíga og víðar. Taka þarf ákvörðun um hve miklu af þessu svæði, þessari íslensku flóru, skal fórnað undir trjágróður.

Úrbætur

Gera þarf upplýsingaskilti um fólkvanginn, mörk hans og annan fróðleik um svæðið. Bæta þarf mól í nokkra stíga til að gera þá skýrari og loka villustígum og styttingum. Laga þarf þá bekkir sem eru á svæðinu svo þeir séu í eðlilegri sethæð. Stöðva þyrfti dreifingu furu- og grenitjáa til verndar íslenskri flóru.

Tröllabörn

Náttúruvættið Tröllabörn er lítið svæðið rétt fyrir utan höfuðborgina. Stuttur malarborinn stígur liggur inn á svæðið en þegar honum líkur ganga gestir að og uppá þau drýli sem þar eru og er gróður farinn að láta á sjá vegna ágangs. Bílastæði er lítið en þar sem ekki er vitað hve margir heimsækja svæðið er ekki hægt að meta hvort það beri þann fjölda sem heimsækir svæðið.

Tröllabörn – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	5,00	5,56
Innviðir áfangastaðar	4,76	5,89
Verðmæti áfangastaðar	7,44	7,95
Heildareinkunn áfangastaðar	6,20	6,88

Breytingar á milli ára

Sumarið var þurrt og gróðurinn var minna viðkvæm fyrir traðki en í rigningar sumrinu í fyrra.

Úrbætur

Marka má betur gönguleiðir um svæðið til að stýra umferð gesta frá viðkvæmum svæðum og koma í veg fyrir frekara tjón á gróðri. Loka þarf villustígum sem hafa myndast og afmarka bílastæði betur. Bæta mætti merkingar á svæðinu en svæðið hefur mikið fræðslugildi. Endurgera mætti skilti við svæðið en það er farið að láta á sjá og textinn eingöngu á íslensku.

Tungufoss

Náttúruvættið er vinsælt svæði til útivistar. Innan svæðisins eru, auk fossins, menningarminjar. Gott fræðsluskilti er á svæðinu um menningarminjarnar en tengingu vantar frá stígakerfinu sem liggur um svæðið. Hefur þetta leitt til þess að gestir svæðisins eru mikið að fara út fyrir stíga sem orsakar traðk og gróður- og jarðvegseyðingu. Einnig eru brekkurnar sem fólk er að fara að fossinum brattar. Lúpína og aðrar ágengar og þekjandi plöntur eru áberandi á svæðinu.

Tungufoss – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	7,62	7,62
Innviðir áfangastaðar	7,78	6,67
Verðmæti áfangastaðar	6,92	5,13
Heildareinkunn áfangastaðar	7,30	6,07

Breytingar á milli ára

Farið hefur verið á hestum af reiðstíg inn á friðlýsta svæðið yfir Köldukvísl að flötinni neðan við Tungufoss. Þar er traðk og hrossaskítur. Á flötinni er eldstæði sem hefur nýlega verið notað. Umgengni (rusl á svæðinu og í ánni) er sýnilegra en árið á undan. Þar sem gott veður var í sumar, hafa fleiri gestir farið að fossinum og brekkur hafa því verið undir miklu meira álagi en sumrin þar á undan.

Úrbætur

Tryggja að hestaumferð fari ekki út fyrir reiðstíga og þannig inn á friðlýsta svæðið. Bæta þarf skipulag stíga sem kæmi í veg fyrir að gestir svæðisins gangi utan þeirra til að komast að útsýnisstöðum og að fræðsluskiltum. Mosfellsbær hefur kortlagt útbreiðslu ágengra tegunda innan sveitarfélagsins og er aðgerðaráætlun í vinnslu. Mosfellsbær og Umhverfisstofnun hafa nú fengið fjárveitingu til að bæta stýringu gesta við fossinn til að draga úr neikvæðum áhrifum á gróður og framkvæmdir mun hefjast árið 2020. Einnig er stefnt að því að hefja gerð Stjórnunar- og verndaráætlunar fyrir svæðið.

Valhúsahæð

Náttúruvættið er staðsett í miðri íbúðarbyggð við útivistarsvæði þar sem er að finna fótboltavöll og frísbíggjvöll. Engar merkingar eru við svæðið sem gefa til kynna að um friðlýst svæði sé að ræða eða fræðsluefni um verndargildi þess. Engin stýring er á svæðinu og er þar ekki að finna neinar skipulagðar

eða stikaðar gönguleiðir. Engir innviðir eru innan svæðisins. Gróður er að mestu heilbrigður, traðk er við alfaraleiðir en um er að ræða afturkræfar skemmdir. Ástand náttúruminja er almennt gott.

Valhúsaáæð – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	6,67	6,11
Innviðir áfangastaðar	-	
Verðmæti áfangastaðar	6,15	6,35
Heildareinkunn áfangastaðar	6,30	6,23

Breyting á milli ára

Lúpína og ýmsar garðplöntur finnast á svæðinu. Einnig hafa trjáplöntur verið gróðursettar í og við svæðið með misjöfnum árangri.

Úrbætur

Bæta þyrfti stýringu gesta um svæðið til að koma í veg fyrir rask minja vegna ágangs, einkum ef umferð um svæðið eykst umfram það sem hún virðist vera í dag. Erfitt er sem stendur fyrir ókunnuga að átta sig á hvað verið sé að vernda á svæðinu og hvar það er að finna. Því er hætta á að jarðminjum verði raskað fyrir slysi. Mikilvægt er að halda gróðri úr nálægum gördum í skefjum þar sem flóra svæðisins er afar fjölbreytt og falleg.

Varmárósar

Friðlandið er einn af tveimur fundarstöðum fitjasefs hér á landi og er meginmarkið friðlýsingar svæðisins vernd þess. Svæðið er jafnframt nýtt til útivistar og er í næsta nágrenni við hesthúsabyggð Mosfellsbæjar. Kominn er tími á viðhald fræðsluskiltis sem er orðið ólæsilegt. Hrossabeit er óheimil innan friðlandsins en beitarhólf sem ná innfyri friðlandsmörkin eru ekki staðsett nálægt fundarstöðum fitjasefsins. Fyrir utan skilti eru engir innviðir innan svæðisins.

Varmárósar – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	8,10	5,56
Innviðir áfangastaðar	7,78	9,33
Verðmæti áfangastaðar	6,35	7,69
Heildareinkunn áfangastaðar	7,10	7,69

Breyting á milli ára

Ágengar tegundir s.s. þistill, lúpína og hindber eru í mikilli útbreiðslu mjög nálægt fitjasefinu. Enn er mikil hrossabeit innan marka friðlandsins. Mikilvægt er að hefja vinnu í að gera stjórnunar- og verndaráætlunar fyrir svæðið til að koma í veg fyrir að nærliggjandi starfsemi hafi neikvæð áhrif á friðlandið. Stefnt er á að hefja þessari vinnu árið 2020.

Úrbætur

Skoða þarf mörk friðlandsins til að meta hvort hægt sé að koma í veg fyrir beit innan þess. Kanna þarf hversu margir nýta svæðið til útivistar til að meta hvort þörf sé á að koma fyrir stikuðum/merktum gönguleiðum. Ekki er talin þörf á að stýra umferð fólks frá vaxtarsvæði fitjasefs þar sem hún vex á frekar blautu svæði og ólíklegt að mikil umferð verði þar í kring. Vantar upplýsingaskilti um bann við lausagöngu hunda. Mikilvægt er að Náttúrufræðistofnun Íslands vakti náttúru svæðisins og lífríki og upplýsi Umhverfisstofnun og sveitarfélagið Mosfellsbæ um aðsteðjandi hættur eða um nauðsynlegar framkvæmdir í þágu verndar. Einnig er stefnt að því að hefja gerð Stjórnunar- og verndaráætlunar fyrir svæðið.

Vífilsstaðavatn

Friðlandið Vífilsstaðavatn er vinsælt fugla- og útivistarsvæði í jaðri höfuðborgarsvæðisins með tengingu við önnur útivistarsvæði. Góður stígur liggur um svæðið en villustígar eru til staðar sem liggja niður að vatninu og upp í hlíðarnar. Reiðhjól nýta göngustíga samhliða gangandi umferð. Við svæðið eru fjögur bílastæði sem virðast ráða að mestu við þann fjölda sem sækir svæðið heim. Mikið er af lúpínu á svæðinu og er hún slegin næst göngustígum til að takmarka útbreiðslu hennar. Mörg stór upplýsingaskilti og lítil leiðbeiningaskilti eru á svæðinu. Strangari reglur gilda á svæðinu á eggja og ungatíma en þar verpa flórgoðar. Mikið er um fuglaskoðun og ljósmyndun á svæðinu. Umsjón með svæðinu er góð og setti sveitarfélagið upp teljara árið 2019. Komið hefur upp eggjaþjófnaður á svæðinu og ítrekað er fólk að sigla á vatninu þrátt fyrir að það sé bannað. Lausaganga hunda er bönnuð en bannið er ítrekað brotið.

Vífilsstaðarvatn – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	7,14	7,62
Innviðir áfangastaðar	8,67	8,33
Verðmæti áfangastaðar	6,09	6,54
Heildareinkunn áfangastaðar	7,01	7,25

Breytingar á milli ára

Fleiri pör af flórgoðum eru að verpa á svæðinu. Svæðið verður sífellt vinsælla til útivistar s.s. fyrir göngu og hlaupafólk. Brögð eru af því að fólk haldi sig ekki á stígum og veldur það skemmdum á gróðurþekju. Einnig er sífellt aukið álag af fuglaskoðun og ljósmyndun sem ekki halda sig á stígum.

Úrbætur

Bæta þarf eftirlit á svæðinu á varptíma fugla til að fylgja eftir banni við lausagöngu hunda og auka fræðslu til hundaeigenda. Einnig þarf að loka villustígum og þeim stöðum sem fólk notar til að stytta sér leið sem eru óþarfar. Fuglaskoðun og ljósmyndun veldur miklu álagi á svæðinu milli stígs og vatns og marka þyrfti betur hvar má vera og ekki svo traðk á gróðri minnki. Stemma þarf stigu við lúpínu og öðrum ágengum og þekjandi gróðri sem eru að dreifa sér um friðlandið.

Víghólar

Náttúruvættið er í miðri byggð. Ágætt en gamalt fræðsluskilti er á svæðinu. Skipulagðir stígar eru um svæðið. Eitthvað er um að farið sé utan stíga og er gróður farinn að láta lítillega á sjá á stöku stað vegna traðks. Meiri umferð er um slóða í gegnum svæðið heldur en leyft er í friðlýsingarskilmálum en þar er talað um vöruloseun. Það er áhyggjuefni að losaður sé garðaúrgangur og annað drasl frá lóðum inná náttúruvættið. Lúpína og annar ágengur og þekjandi gróður er að dreifa sér um svæðið.

Víghólar – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	5,71	5,71
Innviðir áfangastaðar	8,67	9,33
Verðmæti áfangastaðar	6,41	6,35
Heildareinkunn áfangastaðar	6,87	7,02

Breyting á milli ára

Aukin umferð um slóða sem er ætlaður undir vöruloseun. Sumarið var þurr og gróður því minna viðkvæmur fyrir traðki.

Úrbætur

Afmarka þarf betur göngustíga til að koma í veg fyrir að farið sé út fyrir þá. Fara þarf í aðgerðir til að koma í veg fyrir að gróður að vaxi yfir jarðminjar. Uppræta þarf lúpínu á svæðinu og annan ágengan og þekjandi gróður. Skýra þarf mörk náttúruvættisins fyrir íbúum á lóðum sem liggja að því.

Bláfjallasvæði og Reykjaneskagi

Bláfjallafólkvangur var friðlýstur árið 1973. Fólkvangurinn er fjallaklasi sem rís hæst 685 m yfir sjávarmál. Eldstöðvar, hraun og hellar eru víða í fólkvanginum. Skíðasvæðið er vinsælt útivistarsvæði með góðri aðstöðu fyrir skíðafólk og Þríhnúkagígur er einnig mjög vinsæll áfangastaður.

Innan Bláfjallafólkvangs er mikið um hraun og eldstöðvar margar. Víða í hraununum eru op og hellar og vissara að fara með gát um þau svæði og fylgja merktum gönguleiðum. Í fólkvanginum er að finna Náttúruvættið Eldborg í Bláfjöllum sem er friðlýst ásamt hluti af Drottningafelli sem er austan megin við það. Hægt er að koma akandi inn í fólkvanginn úr fjórum áttum. Til viðbótar liggja tvær leiðir að mörkum fólkvangsins, þaðan er hægt að halda för áfram gangandi innan fólkvangsins.

Innan Reykjanesfólkvangs er fjöldi gönguleiða og fornar þjóðleiðir. Á svæðinu er skipulagt tjaldsvæði við Krókamýri. Jarðfræðileg fjölbreytni er mikil þar sem hraun, grösugir balar og vellir eru til í mismunandi litum. Land er víða vel gróið þótt jarðvegseyðing setji mark sitt á hluta svæðisins. Naðurtunga sem er á valista Náttúrufræðistofnunar yfir plöntur í hættu vex innan svæðisins við hverri norðan Trölladyngju. Veiði er í nokkrum vötnum innan svæðisins og í Krísvíkurbjargi er að finna mikla sjófuglabyggð. Á svæðinu er jafnframt að finna minjar um búsetuhætti fyrri alda og atvinnuhætti. Minjar eru um vinnslu brennisteins, búskap og verstöðvar. Inni í fólkvanginum eru einnig tvö náttúruvætti: Eldborgir undir Geitahlíð og Litluborgir.

Bláfjallafólkvangur – Skíðasvæði

Skíðasvæðið er vestan megin við Bláfjöll. Á svæðinu er 15 lyftur af mismunandi gerðum og lengd. Það eru fjórir skálar. Á skíðasvæðinu eru 7 bílastæði. Talsvert hefur verið framkvæmt, m.a. við bílastæði, og margt er á döfinni. Ekki er fullljóst hve margir gestir heimsækja svæðið árlega, mikill fjöldi stundar skíðin á veturna en svæðið þar í kring er einnig mjög vinsælt á sumrin. Utan vega akstur er á svæðinu. Einnig er mikið rusl bæði inni á svæðinu og sem hefur fokið út af skíðasvæðinu á nærliggjandi svæði. Ruslið sést vel á vorin og sumrin þegar snjóa leysir. Frágangur eftir starfseminu þarf að vera betri, nota þarf staðargróður til að endurheimta raskað svæði, þar sem við á. Það vantar skilti sem segir að skíðasvæði sé innan marka friðlýsts svæðis.

Bláfjallafólkvangur – Skíðasvæði - ástand	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	5,19
Innviðir áfangastaðar	8,33
Verðmæti áfangastaðar	5,51
Heildareinkunn áfangastaðar	6,21

Úrbætur

Samkvæmt auglýsingu fólkvangsins er get ráð fyrir að samvinnunefnd sveitarfélaga fari með stjórn fólkvangsins. Umhverfisstofnun er ekki kunnugt um að slík nefnd sé starfandi og hvetur til þess að slík nefnd verði virkjuð. Samvinnunefnd Bláfjallafólkvangs myndi hafa heildaryfirsýn og stjórn á mismunandi starfsemi sem er að finna á svæðinu og hafi regluleg samráð og samstarf við stjórn skíðasvæða, stjórn vatnsverndarsvæða og Umhverfisstofnun.

Vinna þarf stjórnunar- og verndaráætlun fyrir fólkvanginn og aðgerðaráætlun til að draga úr neikvæðum áhrifum sem skíðasvæðin hafa á náttúrunna, ásýnd og upplifun gesta sem heimsækja svæðin að sumri. Bæta þarf aðkomuskilti sem segir að skíðasvæði sé innan marka hins friðlýsta svæðis, og upplýsinga- og aðkomuskiltum um sérstöðu náttúruyfyrirbæra sem finna má í fólkvangnum. Auka þarf viðveru landvarða á fólkvanginum, bæta upplýsingagjöf og umgengni rekstraraðila á svæðinu. Fylgjast þarf vel með akstri utan vega.

Bláfjallafólkvangur – Þríhnúkagígur

Þríhnúkagígur er staðsett á hálendisbrúninni ofan við Heiðmörk í Kóngslandi, um 4 km norðvestur af Bláfjöllum. Þríhnúkagígur er gíghvelfing í norð-austasta hnúki Þríhnúka. Þríhnúkar eru aðgengileg með göngustíg frá skíðasvæði. Mosavaxin hraun einkenna svæðið. Þríhnúkar eru innan Bláfjallafólkvangs og tilheyra lögsögu Kópavogsbæjar. Aðgengi að gígnum hefur verið gætt með því að grjóthreinsa gönguleið, setja mól, og afmarka stíg. Keðju mottur hafa einnig verið settar í mesta brattann. Í gíghvelfingunni er afmörkuð stutt hringleið.

Bláfjallafólkvangur - Þríhnútagígur - ástand	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	6,67
Innviðir áfangastaðar	9,17
Verðmæti áfangastaðar	8,72
Heildareinkunn áfangastaðar	8,41

Úrbætur

Vinna þarf að stjórnunar- og verndaráætlun fyrir fólkvanginn. Fylgjast þarf vel með traðki meðfram gönguleið sem tengir Þríhnútagíga og skíðasvæðið. Bæta mætti við staurum og köðlum í kafla á göngustígnum.

Eldborg í Bláfjöllum

Náttúruvættið er áberandi gígur í Bláfjallafólkvangi sem er vinsælt útivistarsvæði. Stikaðar hafa verið gönguleiðir uppá borgina og í kringum Drottninguna. Svæðið er mosavaxin vikurgígur og þolir því ekki mikinn ágang. Nokkuð er farið að sjá á stígum, stikum fer fækkandi og villustígar hafa myndast víða. Uppganga á gíginn sjálfan er varasöm á köflum.

Eldborg í Bláfjöllum – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	4,76	5,56
Innviðir áfangastaðar	5,83	5,56
Verðmæti áfangastaðar	7,44	8,72
Heildareinkunn áfangastaðar	6,44	7,20

Breytingar á milli ára

Sumarið 2019 voru unnar endurbætur á efri hluta stígs upp á börmum gígsins til að laga aðgengi og vernda jarðminjar. Óæskilegum stígum var lokað. Stikaðar voru gönguleiðir, gamlar stikur málaðar og mörk bílastæðis endurskilgreind. Skilti við bílastæði var ónýtt og var það fjarlæggt.

Úrbætur

Bæta þarf eftirlit með svæðinu. Endurskoða þarf legu stígsins þar sem keðjustiginn liggur. Skoða þarf möguleika á að koma upp handriðum við keðjustigann. Skipta þarf um skilti og bæta við korti.

Eldborgir undir Geitahlíð

Náttúruvættið er gígaröð í Reykjanesfólkvangi. Engin skilti eru á svæðinu eða merkingar sem gefa til kynna að um náttúruvætti sé að ræða. Engir skipulagðir stígar eru til staðar og mikið af villuslóðum. Megin gönguleiðin upp á topp er ekki auðkennd með neinum hætti. Gegnar eru tvær leiðar og önnur svo brött og skriðul að þar er mikil fallhætta. Bílastæði er við gamla þjóðveginn. Frá bílastæði er verið að keyra upp að Stóru Eldborg og er keyrt á brún hrauntraðar. Mikil akstur er utan vega út af bleytu. Gróður er farinn

að láta á sjá vegna ágangs þar sem gengið er utan stíga. Ummerki um malarnám til staðar í litlu Eldborgunum. Landvarsla er hluta úr ári sem tengist Reykjanesfólkvangi.

Eldborg undir Geitahlíð – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	4,58	4,76
Innviðir áfangastaðar	4,76	4,44
Verðmæti áfangastaðar	6,79	5,67
Heildareinkunn áfangastaðar	5,78	5,15

Breytingar á milli ára

Akstur utan vega hefur aukist og skemmdir á gróðri og för eftir bíla eru mjög áberandi og aukast á hverju ári.

Úrbætur

Afmarka þarf bílastæði til að stöðva akstur utan vega á göngustíg að stóru Eldborg. Setja upp fræðslu- og upplýsingaskilti með korti við bílastæði. Afmarka stíginn að gígnum til að koma í veg fyrir meira traðk en orðið er á gróðri. Marka þarf einn stíg upp á gíginn og loka öðrum villustígum. Stoppa þarf traðk og skemmdir á toppi gígsins t.d. með því að girða af svæðið og gera útsýnissvæði.

Herdísarvík

Eitthvað er um að ferðamenn heimsæki svæðið en þar sem það er ekki í alfararleið og engin landvarsla þá er ekki vitað hve margir heimsækja það. Á svæðinu eru fín skilti um búsetu og ábúendur en ekkert um að svæðið sé friðlýst. Engir skipulagðir stígar eru um svæðið en þeir stígar sem eru til staðar eru til komnir frá því búseta var á svæðinu. Mikið um að gengið sé utan þeirra. Bílastæði eru ekki afmörkuð og ómerkt, keyrt inn á tún til að leggja bílum.

Herdísarvík– ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	5,19	4,81
Innviðir áfangastaðar	5,56	5,56
Verðmæti áfangastaðar	6,92	6,92
Heildareinkunn áfangastaðar	6,19	6,11

Breytingar á milli ára

Settir voru niður staurar, band og tákmyndir við hlaðin túngarð til að stöðva akstur um tún og stýra fólki frá viðkvæmum lífríkissvæðum eða menningarminjum. Fjaran var hreinsuð í lok ágúst.

Úrbætur

Bæta þarf merkingar á bílastæðum og gönguleiðum til að stýra umferð um svæðið og hlífa viðkvæmum hlutum þess. Bæta þarf landvörslu. Meta þarf þörf fyrir innviði og uppbyggingu svæðisins með tilliti til hversu mörgum gestum svæðið á að þjóna. Æskilegt að slíkt yrði gert í tengslum við gerð stjórnunar- og verndaráætlunar.

Litluborgir

Náttúruvættið er utan alfaraleiðar en nálægt línuvegi og Helgafelli. Svæðið er mosavaxið hraun, hraunborgir og gervígígar með dropasteinum. Svæðið hefur ekki verið mjög fjölfarið enda lítið og úr alfaraleið, það breyttist í sumar þegar það var sett á Ratleikjakort Hafnarfjarðar sem er samstarfsverkefni einstaklings og Hafnarfjarðarbæjar. Töluvert traðk og skemmdir á mosa eru sjáanlegar á svæðinu sem hægt er að rekja beint til leit fólks að merki sem tilheyrir ratleiknum.

Litluborgir - ástand	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	5,56
Innviðir áfangastaðar	10,00
Verðmæti áfangastaðar	6,22
Heildareinkunn áfangastaðar	7,20

Úrbætur

Meta þarf skemmdir á mosa og hvort merkja þurfi gönguleiðir um svæðið. Einnig þarf að athuga hvort aukið álag er að auka skemmdir á t.d. dropasteinum. Skilti með upplýsingum um svæðið, friðun og hversu viðkvæmt það er mætti setja við upphaf gönguleiðar.

Reykjanesfólkvangur – Helgafell

Helgafellið er með vinsælustu svæðum til útivistar við höfuðborgarsvæðið. Ein leið er stikuð á fjallið en gengið er töluvert til hliðar við hana. Allavega þrjár aðrar leiðir eru vinsælar. Á toppi fjallsins er sjónskífa. Fjallahjólreiðar eru líka stundaðar á fjallinu og sér töluvert á svæðinu við rætur þess vegna þeirra. Mótorhjól, fjórhjól og bílar eru í akstri utan vega á svæðinu. Einnig eru hestaleigur í ferðum að fjallinu og umhverfis það. Þau svæði sem að var á eru tröðkuð og illa farin. Mikið hefur verið krotað á fjallið og í sumar var farið í að reyna að má það í burtu. Mikil lausa gangahunda er á svæðinu þrátt fyrir miklar og góðar merkingar að um sé að ræða vatnsverndarsvæði. Lúpína er töluvert sérstaklega fljótlega eftir að lagt er af stað frá bílastæði. Mikið er af ljótum grjóthrúgum á leiðinni sem flokkast sem ferðamannavörður.

Helgafell - ástand	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	5,24
Innviðir áfangastaðar	4,58
Verðmæti áfangastaðar	5,71
Heildareinkunn áfangastaðar	5,30

Úrbætur

Laga þarf stíga og stika þá til að fólk fylgi þeim. Merkingar mætti bæta og koma upp upplýsinga- og aðkomuskiltum, leiðbeiningaskiltum. Auka þarf viðveru landvarða á svæðinu.

Reykjanesfólkvangur - Krísuvíkurbjarg

Vinsælt útivistarsvæði og áfangastaður innan Reykjanesfólkvangs. Ófullnægjandi merkingar eru á staðnum. Landvarsla er hluta úr ári. Skipulagðar gönguleiðir eru ekki til staðar. Eitthvað er um að hjólreiðamenn séu að hjóla eftir bjarginu en engar hjólaleiðir eru þar. Sauðfé fer fækkandi á svæðinu. Beitarhólf er við bjargið en lítið nýtt. Ástand menningarminja er gott. Töluvert er um akstur utan vega og ljót för í brekku við aðal útsýnisstaðinn.

Krísuvíkurbjarg – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	5,83	5,83
Innviðir áfangastaðar	5,33	5,33
Verðmæti áfangastaðar	7,69	7,31
Heildareinkunn áfangastaðar	6,67	6,47

Breytingar á milli ára

Auknar gróðurskemmdir vegna traðks. Hafnarfjarðarbær stefnir að því að deiliskipuleggja svæðið og gerir ráð fyrir að þar verði gert, m.a. útsýnisvæði, gönguleiðir og bílastæði lagað.

Úrbætur

Lengja þarf landvörslutímabil. Afmarka þarf gönguleiðir til að stýra umferð um staðinn til verndar lífríkis og af öryggisástæðum. Einnig þarf að takmarka akstur á bjarginu.

Reykjanesfólkvangur – Leiðarendi

Hellirinn Leiðarendi er innan Reykjanesfólkvangs. Fjöldi gesta, bæði innlendra sem erlendra, sækir staðinn heim árlega en ferðapjónustufyrirtæki selja ferðir í hellinn auk þess sem fólk heimsækir hann á eigin vegum. Mikið álag er á hellinum og er svo komið að þar hafa orðið óafturkræfar skemmdir á dropasteinum

auk þess sem borið hefur á slæmri umgengni. Umhverfi hellisins hefur látið mikið á sjá og gróðurskemmdir eru áberandi í kringum stíginn sem liggur að honum. Í kringum hellismunann er mosavaxið hraun sem þolir ekki traðk. Bílastæði við hellinn er lítið og ómerkt. Frá bílastæði liggur stígur að helli, hann er girtur af og nær girðingin einnig í kringum hellismunann. Mikið drasl er á svæðinu.

Leiðarendi – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	4,76	6,19
Innviðir áfangastaðar	8,33	7,50
Verðmæti áfangastaðar	5,19	5,51
Heildareinkunn áfangastaðar	5,95	6,19

Úrbætur

Göngustígurinn og girðing um hann þarfnast viðhalds. Bæta þarf fræðslu um umgengni og öryggismál í og við hellinn. Auka þarf eftirlit á staðnum allt árið um kring, þar sem ferðir í hellinn eru ekki bundnar við sumarið. Lagfæra þarf gróðurskemmdir við stíg sem liggur að hellinum og í kringum hann. Bæta þyrfti stýringu gesta um hellinn, bæði hvar gengið er og hve stórir hópar mega heimsækja hann í einu. Í dag eru viðkvæmustu minjarnar girtar af en ef margt er um manninn í hellinum er hætta á að aðrar minjar skemmist í þrengslunum. Hafnarfjarðabær stefnir að því að deiliskipuleggja svæðið.

Reykjanesfólkvangur – Seltún

Vinsæll áfangastaður ferðamanna innan Reykjanesfólkvangs. Landvarsla er hluta úr ári á staðnum. Góðar merkingar eru fyrir hendi og hefur mikil uppbygging átt sér stað á staðnum undanfarin ár. Skipulagðir göngustígar eru víða og út frá staðnum eru stíkaðar leiðir sem er haldið við óreglulega. Salerni eru opin hluta úr ári en lokuð yfir vetrartímann. Er þá engin salernisaðstaða á stóru svæði. Eitthvað er um að fólk hafi næturdvöl þrátt fyrir að þar sé óheimilt að tjalda.

Seltún – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	5,93	6,30
Innviðir áfangastaðar	9,44	9,44
Verðmæti áfangastaðar	8,40	6,15
Heildareinkunn áfangastaðar	8,16	7,07

Breytingar á milli ára

Fleiri útsýnispallar hafa verið byggðir. Í febrúar sl. var vinsælasta göngustígnum lokað vegna hættu á sprengingum og gosum í gamalli borholu. Einhverjir gestir hafa ekki virt lokunina og sumir hafa farið utan göngustíga. Þetta útskýrir meiri gróðurskemmdir en verið hefur. Í nóvember var borholunni lokað varanlega og gönguleiðin því opnuðu á ný. Hafnarfjarðarbær hefur hafið framkvæmdir á bættri salernisaðstöðu við bílastæði, en framkvæmdunum er ekki lokið.

Úrbætur

Lengja þarf landvörslutímabil yfir árið og sólahringinn. Skoða þarf hvort þörf sé á að fjölga landvörðum á vakt. Skoða þyrfti möguleika á að bæta salernisaðstöðu á staðnum yfir vetrartímamann ef landvarsla á staðnum verður aukin.

Reykjanesfólkvangur – Sogin

Svæðið er giljum skorið og fallega litríkt háhitasvæði, Sogaselslækur rennur eftir stærsta gilinu sem tengir svæðið saman. Hægt er að keyra upp að gömlu borholuplani sem nýtist sem bílastæði. Mikill akstur utan vega er stundaður um allt svæðið í kring. Á þessu ári hefur verið keyrt inn Sogin og upphlíðarnar á nokkrum mótórhjólum og fjórhjólum. Farið var í aðgerðir til að raka í burtu förin í haust. Kindum er beitt á svæðið á sumrin.

Sogin – ástand	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	5,33
Innviðir áfangastaðar	5,33
Verðmæti áfangastaðar	5,51
Heildareinkunn áfangastaðar	5,43

Úrbætur

Setja þarf upplýsingaskilti um svæðið og leiðbeiningar um hegðun. Sérstaklega varðandi akstur utan vega. Bæta þarf stýringu gangandi fólks á svæðinu með stikaðri gönguleið. Auka þarf viðveru landvarða og fylgjast með akstri utan vega.

Reykjanesfólkvangur - Stapar og fjaran við Kleifarvatn

Staparnir og fjaran við Kleifarvatn er vinsæll áfangastaður ferðamanna innan Reykjanesfólkvangs. Mikið er um akstur utan vega í fjörunum sitthvoru megin við báða Stapana. Engar gönguleiðir eru að Stöpunum og er svo komið að gróður er horfinn af Stöpunum vegna traðks og ágangs þar sem umferð gangandi er ekki stýrt um þá. Bílastæði eru afmörkuð en ómerkt. Dæmi eru um að tjaldað sé utan í Stöpunum og við vatnið sem er óheimilt. Lúpína vex við Stapana og í fjallshlíðinni hinumegin við vegin. Lúpína hefur fært sig yfir fjallið og yfir á Djúpavatnsleið. Mótægisaðgerðir eru í gangi en virðast bera takmarkaðan árangur. Veggjakrot er á steininum, gestir nota þá sem gestabók. Landvarsla er hluta úr árinu á staðnum.

Stapar og fjaran við Kleifarvatn – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	4,76	4,76
Innviðir áfangastaðar	6,67	5,71
Verðmæti áfangastaðar	5,83	6,03
Heildareinkunn áfangastaðar	5,83	5,68

Breytingar á milli ára

Akstur utan vega er alltaf að aukast. Klettur við bílastæði er skemmdir með veggjakroti.

Úrbætur

Lengja þarf landvörslutímabil og koma í veg fyrir akstur utan vega. Við Kleifarvatn, eru nokkrir staðir við veginn sem annað hvort verður að afmarka sem bílastæði eða loka. Setja þarf upp skilti og frekari upplýsingar um akstur utan vega við hliðina á veginum. Bæta þarf merkingar á staðnum og afmarka gönguleiðir á útsýnisstaði. Skoða þarf þörf á umfangsmeiri mótvægisáðgerðum vegna lúpínu og eins fara í að afmá veggjakrot.

Reykjanesfólkvangur – Vigdísarvellir og Vigdísarvallaleið

Vinsæll áfangastaður og útivistarsvæði ferðamanna. Mikið er um akstur utan vega við Djúpatvatnsleið sem liggur að svæðinu. Góðar og stikaðar gönguleiðir liggja um svæðið, viðhaldi þeirra er þó ábótavant. Tjaldstæðið er ekki merkt og hvergi auglýst. Bílastæði eru ómerkt og annar fjölda. Vegur sem liggur að svæðinu þ.e. Djúpatvatnsleið er skilgreindur fjallvegur, þar er engin þjónusta yfir vetrartímenn. Vegur kemur oft illa undan vetri. Lúpína er í litlu magni. Gamlar búsetuminjar eru á svæðinu en lítið sem ekkert álag á þeim þar sem minjunum er ekki gert hátt undir höfði. Á svæðinu var áður efnistaka í gömlum gígum. Óafturkræfar skemmdir eru því á jarðminjum. Ein náma hefur verið löguð svo ekki beri mikið á skemmdunum en ekkert hefur verið gert fyrir aðrar. Landvarsla er hluta úr ári.

Reykjanesfólkvangur - Vigdísarvellir – ástand	Einkunn 2018	Einkunn 2019
Skipulag áfangastaðar	5,00	5,42
Innviðir áfangastaðar	7,08	7,41
Verðmæti áfangastaðar	5,19	5,19
Heildareinkunn áfangastaðar	5,66	5,84

Breyting á milli ára:

Vegagerðin færði upphaf afleggjara Vigdísarvallaleiðar, á Krýsurvíkurvegi. Mörg ljót för vegna akstur utan vega eru á svæðinu, sérstaklega vegna torfæru mótorhjóla, en einnig vegna bíla og fjallahjóla. Mörg tonn af hrossaskít hefur verið dreift á köflum við Vigdísarvallaleið, með þeim afleiðingum að fræ af plöntum sem ekki tengjast flóru svæðisins eru nú að dreifast innan friðlýsta svæðisins. Til að stunda þessa uppgræðslu er keyrt utan vega í leyfisleysi og frágangi er ábótavant, en mikið er eftir af rusli á svæðinu, s.s. rúllubaggplast.

Úrbætur

Lengja þarf landvörslutímabil. Leita þarf frekari leiða til að koma í veg fyrir akstur utan vega. Fara þarf í viðhald á stikum við gönguleiðir. Bæta þarf merkingar á bílastæðum. Skoða möguleika á að merkja búsetuminjar og koma upp fræðslufni um þær. Fara þarf í mótvægisáðgerðir gegn lúpínu áður en hún

breiðir meira úr sér. Laga þarf gamlar efnisnámur svo minna beri á þeim. Skoða þarf uppgræðsluverkefni
inna marka fólkvangs í heild sinni, og halda fund með hagsmunaaðilum.

Lokaorð

Umhverfisstofnun hefur nú unnið með ástandsmatsverkfærið í þrjú samfelld ár. Er það trú stofnunarinnar að það komi til með að nýtast vel við þá vinnu sem fram undan er, að vernda íslenska náttúru fyrir ágangi og til að forgangsraða úrbótaverkefnum innan hvers svæðis fyrir sig.

Milli áranna 2017 og 2018 var unnið við að sníða af þá vankanta sem upp komu fyrra árið. Teljum við verkfærið hafa batnað milli ára. Árið 2019 er notast við sama verkæri og árið 2018 og ætti því að vera samanburðarhæft milli ára.

Markmið stofnunarinnar með verkfærinu er að fylgast með þróun ástands á áfangastöðum ferðamanna og nota það til inngripa, áður en til ófna kemur. Stofnunin vinnur samkvæmt því og leggur sérstaka áherslu á að bæta þau svæði sem koma illa út úr matinu.

Viðauki 1

Mat á ástandi ferðamannasvæða, leiðbeiningar

INNGANGUR

Undanfarin ár hefur ferðamönnum fjölgað verulega á vinsælum stöðum hérlendis. Margir staðir hafa samhliða orðið fyrir neikvæðum áhrifum vegna fjölgunarinnar. Á sumum ferðamannastöðum hefur álagið jafnvel valdið óafturkræfu tjóni á umhverfi og náttúru. Þar eru fyrst og fremst þrír meginþættir sem bregðast.

Skipulag svæða:

Gestasókn verður oft stjórnlaus og án skipulags. Fólki fjölgar stöðugt án þess að hannaðar séu samhliða leiðir til að taka við fjöldanum. Lítil eða engin umsjón er með svæðunum og framtíðarsýn ekki til staðar.

Innviðir svæða:

Innviðir eru ásamt umsjón einn þeirra þátta sem eykur þol svæða gagnvart mikilli gestasókn. Innviðir geta verið í margskonar formi, s.s. akvegir, bílastæði, göngustígar, upplýsingar og leiðbeiningar, salerni o.s.frv. Innviðir auka stjórn á ferðum gesta og draga úr álagi. Skortur á innviðum veldur því að svæðum hnignar hratt, lítil stýring er á ferðum gesta með tilheyrandi raski á náttúru og umhverfi.

Verðmæti svæða:

Verðmætin geta verið í formi landslags, gróðurs, jarðminja, dýralífs og menningarminja. Verðmætin eru aðdráttarafl svæðanna og skapa upplifun gesta. Skortur á skipulagi og innviðum ásamt mikilli gestasókn getur valdið átroðningi og tjóni á verðmætum svæðum, jafnvel óafturkræfum. Mjög kostnaðarsamt getur reynst að koma röskuðum svæðum í samt lag á ný og mjög raskað svæði missir gildi sitt, aðdráttarafl og upplifun gesta.

Aðferðir til að meta ástand lands:

Ýmsar aðferðir hafa verið nýttar til að leggja mat á ástand ferðamannasvæða, ekki síst friðlýstra svæða sem draga til sín gesti. Eitt þeirra verkfæra er „Ástandsskýrsla“ Umhverfisstofnunar varðandi friðlýst svæði í umsjón hennar svo og „Rauðlistaskýrslan“ þar sem útlistuð eru þau svæði sem eru undir það miklu álagi að hætta er á að verndargildi þeirra tapist. Umræddar skýrslur hafa þó haft vissa hnökra, t.d. eru ólíkar aðferðir nýttar til að meta svæði, samanburðarhæfni ekki til staðar og þá hafa þær, ekki síst Rauðlistaskýrslan, haft á sér orð fyrir að vera hlutlægar á köflum.

Á vordögum 2016 gerðu Umhverfisstofnun og Stjórnstöð ferðamanna með sér samning um að fyrrgreindi aðilinn myndi hanna og þróa verkfæri sem nýta mætti til að leggja mat á svæði sem eru undir álagi vegna gestasóknar. Áhersla var lögð á að verkfærið legði hlutlægt mat á verndarsvæði, væri samanburðarhæft milli svæða og gæfi til kynna hvort ástand svæða færi batnandi eða versnandi milli ára. Umræddir þrír meginþættir (skipulag, innviðir og verðmæti) eru metnir til að byrja með en bæta má við nýjum meginþáttum, fella þætti út ef þarf o.s.frv. Verkfærið sem hér fylgir er í þróun og verður sennilega áfram um komandi ár. Það á að geta aðlagð sig að breyttum

tímum, áherslum o.s.frv. Mikilvægt er að verkfærið sé einfalt í notkun og að ekki þurfi sérþekkingu til að nýta það. Verkfærið gefur hverjum meginþátta einkunn á bilinu 0 til 10 svo og svæðinu eina heildareinkunn.

Hönnun verkfærisins:

Ýmsar leiðir eru þekktar erlendis nýttar til að leggja mat á ástand og álag á fjölsótt svæði svo og mat á stjórnun þeirra. Við gerð þessa verkfæris voru ýmis erlend verkfæri skoðuð og hugmyndafræði þeirra nýtt. Ber sérstaklega að nefna *Management Effectiveness Tracking Tool - WWF* sem er verkfæri hannað til að meta virkni stjórnunar á friðlýstum svæðum. Aðferðarfræði ástandsmatsins er byggð á svipuðum grunni, þ.e. settar eru fram fullyrðingar um vissa þætti sem skipta ástand svæða máli og sú fullyrðing sem á best við gefur vissa einkunn (sjá síðar).

Sett voru fram alls 27 viðföng sem skiptast í þá þrjá meginþætti sem verkfærið leggur mat á, skipulag, innviði og verðmæti. Hvert viðfang hefur fjórar fullyrðingar sem gefa einkunn og einnig dálk sem merkt er í ef viðfang á ekki við umrætt svæði.

Kallaður var saman fundur margra hagsmunaaðila þar sem viðföng voru samin, rædd og metin, allt atriði sem skipta máli er kemur að ástandsmati ferðamannasvæða. Í kjölfarið voru viðföngin fínþússuð og sett fram með einkunnum. Þá var sett fram reiknilíkan til að leggja lokamat á einkunnargjöf hvers metins svæðis. Hafa ber í huga að þótt nothæft verkfæri sé þegar til staðar á það eftir að taka breytingum á komandi árum samhliða aukinni reynslu af notkun þess.

Úrvinnsla:

Við hönnun verkfærisins voru fjölmörg svæði sem Umhverfisstofnun hefur eftirlit með metin og verkfærið prófað. Eðlilega fundust hnökrar sem bætt var úr og mat þá endurtekið. Það verkfæri sem hér birtist er fyrsta útgáfa af ástandsmatinu. Verkfærið er ekki fullkomið og enn á eftir að laga margt til, bæta við viðföngum og jafnvel taka einhver út, en grunnurinn er lagður og fyrsta tilraunaútgáfa gerð með mati á svæðum frá 2017. Aftur verður lagt mat á umrædd svæði 2018 og fleirum bætt við. Samhliða verður matið lagfært, enda komin samanburður og reynsla af nýtingu verkfærisins.

Notkun, leiðbeiningar:

Hafa skal í huga að verkfæri þetta er hannað til að leggja mat á ástand svæða sem eru undir álagi vegna gestasóknar svo og þekktir ferðamannastaðir. Ekki er ástæða til að leggja mat á svæði sem fáir sækja heim og áhrif vegna gesta eru óveruleg. Það er þó mat hverju sinni. Sama á við ef álag á svæði er vegna náttúrulegra þátta og/eða vegna framkvæmda þriðja aðila s.s. virkjanir, vegafamkvæmdir eða annað álag sem ekki er hægt að rekja beint til ferðamanna. Verkfærið metur gestaálag og leiðir til úrbóta. Þó eru stök viðföng sem heyra ekki beint undir álag gesta, en geta haft áhrif á upplifun þeirra, t.d. landnýting, framandi ágengar lífverur o.s.frv.

Að fylla út matið:

Verkfærið samanstendur af 27 viðföngum, með fjórum til sex fullyrðingum í hverju viðfangi. Viðföngin skiptast í þrjá meginflokk (skipulag, innviðir, verðmæti). Sá sem tekur út svæði merkir við hvert viðfang þá fullyrðingu sem á best við. Vissulega getur komið upp að ástand sé metið

milli tveggja fullyrðinga (tvær fullyrðingar gætu átt við) og er þá hægt að fara milliveg og gefa einkunnir með kommu. Dæmi: svæðið liggur á milli 2 og 3 og má gefa einkunn 2,5 eða aðra þá tölu sem metandi telur gilda. Samhliða skal þá setja athugasemd við í athugasemdadálk, á hverju matið byggist.

Ástands- og úrbótarmat:

Tveir reitir eru aftan við einkunnargjöfina, annars vegar reitur fyrir ástand og hins vegar reitur fyrir úrbætur. Dæmi: Ástand; Talsvert er farið að sjá á göngustígum á svæðinu, sérstaklega í bleytutíð... Úrbætur; Mikilvægt er að bæta drenun göngustíga og setja betra burðalag í efsta hluta stíganna. Hér er bæði ástandi og úrbótum lýst. Mikilvægt er að textinn sé stuttur og hnitmiðaður og þegar skýrsla er unnin um ástand allra metinna svæða flyst þessi texti yfir í samanburðarskýrsluna. Gott er að hafa í huga að ekki er eingöngu verið að lýsa ástandi heldur og einnig úrbótum. Í raun má tala um ástands- og úrbótamat verkfærisins.

Við hvaða svæði miðast matið:

Líkt og fyrr segir er um að ræða svæði sem eru undir álagi vegna fjölda ferðamanna. Svæðin geta verið jafnt innan friðlýstra svæða, þjóðgarða eða svæði án hirðis sem draga að sér fjölda gesta. Svæðin sem metin eru, eru afmörkuð, þ.e. ekki er lagt mat á stórt heildarsvæði, D: Fjallabak, heldur umsetin svæði innan þeirra, t.d. Landmannalaugar, Laugahraun og Grænagil. Það eru þau svæði sem eru undir álagi vegna gesta. Benda má á að stór friðlönd eru yfirleitt í góðu ástandi þótt innan þeirra geti stöku staðir verið ofsetnir eða undir skemmdum. Á þau svæði er lagt mat og úrbætur. Fyrri ástandsmatsskýrslur lögðu fremur mat á heildarsvæði oft út frá einstaka stöðum sem illa voru farnir innan þeirra (Fjallabak var í heild á rauðum lista þó aðeins lítill hluti þeirra væri í raun undir óafturkræfu álagi). Metandi svæðis þarf því að hafa það í huga að leggja mat á álagssvæði og geta þau oft verið fleiri en eitt á stóru ferðamannasvæði. D: Þjóðgarðurinn Snæfellsjökull, mat er lagt á Svalþúfu, Lóndranga, Malarif, Djúpalón, Saxhól, Skarðsvík, Öndverðarnes o.s.frv. en ekki á þjóðgarðinn í heild, enda stór hluti hans utan ferðamannaleiða og álags sem fylgir oft gestum. Öll svæðin eru sótt af fjölda ferðamanna. Einnig má leggja mat á einstaka göngustíga/ gönguleiðir (Laugahraun, gönguleiðin Stapar-Hellnar o.s.frv.).

Hvenær skal gera matið?

Strax og sjá fer á ferðamannasvæði eða þegar fjöldi gesta er orðinn það mikill að svæði verði hugsanlega fyrir neikvæðum áhrifum, skal gera ástandsmat. Einnig má gera mat á svæði sem er í mjög góðu standi og fáir gestir sækja heim, en þá munu mörg viðföng falla út (eiga ekki við). Mjög brýnt er að meta illa farin svæði. Gott er að gera matið þegar álagið er sýnilegt, t.d. á sumrin eða á haustin þegar fjöldi gesta kemur á svæði. Í raun má þó taka matið hvenær árs sem er. Ljúka þarf mati og skila því af sér um miðjan nóvember ár hvert. Þegar lokaskil liggja fyrir er unnin stöðugreining á öllum metnum svæðum. Benda skal á að með auknum fjölda gesta á vetrar- og vortíma hefur álag á mörgum stöðum breyst. Brýnt er að fylgjast með og skrá ástand álagssvæða á þeim tíma. Ástandsmat skal endurtekið árlega, þannig verður matið svæði samanburðarhæft milli ára og breyttar áherslur t.d. í úrbótum á umræddum svæðum skila sér árlega.

Hverjir fylla út matið (því fleiri, því betra)

Umsjónaraðili svæðis (ábyrgðaraðili) fyllir út matið þar sem slíkur aðili er til staðar. Hann getur jafnframt látið aðra (s.s. landverði) fylla út matið með leiðsögn og eftirliti svo rétt sé unnið. Ef enginn hefur umsjón með svæði getur fulltrúi sveitafélags unnið það, eigendur svæða o.s.frv. Best er að fleiri en einn aðili fylli út mat hvers svæðis, t.d. gætu einn eða fleiri landverðir fyllt út matið hver í sínu lagi og borið saman og rætt niðurstöður sínar í kjölfarið ásamt yfirmanni. Umhverfisstofnun sér um að setja upp matsskýrslu og skal skila gögnum til hennar. Fulltrúi stofnunarinnar metur áreiðanleika gagna og sækir frekari upplýsingar ef þörf er á um einstök svæði.

Viðföng:

Líkt og áður segir eru þrjú meginþættir metnir á álagssvæðum. Þættirnir ásamt eintökum þáttum eru:

- Skipulag áfangastaðar
 - Leiðbeiningar og upplýsingar
 - Umsjón, landvarsla
 - Fjármögnun
 - Stefnumótun, stjórnunar- og verndaráætlun
 - Skipulagsáætlanir, aðalskipulag, deiliskipulag
 - Ólöglegt athæfi, utanvegarakstur, næturdvöl, veiði framkvæmdir, vísvitandi skemmdir á náttúru, vörðuhleðsla
 - Vöktun, talning gesta
- Innviðir
 - Göngustígar
 - Stikaðar varðaðar leiðir
 - Salerni
 - Bílastæði
 - Akvegir að/innan áfangastaðar
 - Umferð reiðhjóla
 - Reiðleiðir
 - Áningarstaðir, Útsýnisstaðir, þjónustustaðir (nestisstaðir)
 - Tjaldsvæði
- Verðmæti svæðis
 - Gróður
 - Ágengar, framandi tegundir
 - Landslag
 - Menningarminjar
 - Jarðminjar
 - Lífríki, Dýralíf
 - Landnýting á eða við áfangastaði ferðamanna, t.a.m. efnistaka, skógrækt, landbúnaður eða annað

Er hægt að tryggja að matið sé ekki huglægt?

Þegar mat og einkunn liggur fyrir eru niðurstöður skoðaðar, ekki síst ef svæði kemur illa út. Skoða þarf hvort ástandsmatið hafi verið fyllt rétt út og hvort metandi hafi gerst of huglægur eða misskilið viðföngin. Gott er að bera saman einkunnir nokkurra svæða. Ef einstakar einkunnir eru mjög á skjön skal skoða þær sérstaklega. Funda þarf um viðföng sem koma illa út og leggja sameiginlegt mat á hvort einkunnir séu réttar. Þetta skal gert til að tryggja að matið sé fyllt rétt út og fyrirbyggja að mat á ástandi sé byggt á huglægum forsendum.

Einstakir þættir matsins:

Hvað dregur úr álagi svæða og hvað skiptir framgang þess máli?

Skipulag áfangastaðar

Skipulag skiptir svæði miklu máli. Með skipulagi er átt við hvort einhver hafi umsjón og eftirlit með svæði, hvort leiðbeiningar um ferðahegðun séu til staðar og hvort þörf sé á þeim. Jafnframt hvort svæðið hafi fjármagn til að takast á við álagsvalda, s.s. með viðhaldi, uppbyggingi innviða, landvörslu o.s.frv. Er stefnumótun ráðandi og hvernig er opinberu skipulagi háttað? Gagnast gilt aðalskipulag svæðinu? Miðast deiliskipulag við þarfir og innra skipulag? Þá skal lagt mat á ólöglegt athæfi s.s. utanvegaakstur eða annað slíkt. Loks er lagt mat á vitneskju um álagsvalda s.s. fjölda ferðamanna, eigindi þeirra o.fl.

Innviðir áfangastaða

Innviðir eru flestum svæðum mjög mikilvægir, enda fylgir þeim stýring á álagi. Innviðir snúa að þörfum ferðamanna, að komast leiða sinna, njóta staða, öryggi og þægindi, læsileika áfangastaðar (hvar má ég ganga, sitja, leggja bílnum, borða nesti o.s.frv.), samhliða og vel hannaðir staðir auka á margbreytileika, fræðslu og upplifun gesta. Góðir innviðir hækka þol áfangastaða.

Verðmæti

Verðmætin liggja í náttúru og arfleifð svæða. Þau eru hið raunverulega aðráttarafl og væntingar og upplifun gesta stendur og fellur með ástandi þeirra. Í matinu er sýnilegt ástand gróðurs, jarðminja og menningarminja metið út frá álagstjóni sem gestir geta valdið (troðningar og rof). Þá er lagt mat á áhrif gesta á dýralíf, en slíkt er þó oft dulið og erfitt að meta án frekari rannsókna. Fremur er skoðað hvort gestir geti haft áhrif á varplönd fugla o.s.frv. Landslag er einn matsþátta og mat lagt á hvort athafnir, vegir, mannvirki o.s.frv., hafi neikvæð áhrif á svæði og upplifun gesta. Jafnframt setur það þá kröfu á umsjónaraðila að standa vel að hönnun innviða og tryggja að þeir falli vel að umhverfi sínu. Loks er metin önnur landnýting s.s. efnistaka, beit, akuryrkja eða annað sem getur haft neikvæð áhrif á upplifun gesta og gildi svæðisins. Landslag og landnýting geta leitt til huglægs mats og þarf því að skoða þá þætti sérstaklega ef einkunnir eru lágar.

Einkunn:

Hvert viðfang gefur ákveðin stig. Þegar heildarfjöldi stiga er lagður saman fyrir öll viðföng kemur út talan 100 stig. Stigunum er skipt í tug og svæði með fullt hús stiga fær þannig 10 í einkunn. Slík einkunn yrði þó ósennileg. Einkunn er með tveimur aukastöfum (D: 5,42). Það getur komið fyrir að viðfang á ekki við áfangastað, t.d. svæðið er girt af og umferð hrossa bönnuð, reiðleið á þ.a.l.

ekki við í umræddu viðfangi. Í útreikningum er tekið tillit til þess sem á ekki við og fellur viðfangið út úr heildarreikningi svæðis. Það eru því eingöngu metin viðföng sem gefa einkunn.